

Druhý
KATECHISMUS

náboženství katolického.

Sepsal

Antonín Skočdopole,

professor bohosloví pastýřského a katechetiky na bohosloveckém
ústavě v Budějovicích.



Saprobacel nejvládn. ordinariatů biskupských v Budějovicích a v Hradci Králové.

Vázaný na hřbetě plátnem za 26 kr.

V Praze.

V c. k. skladu školních knih.

Druhý
Katechismus

náboženství katolického.

Sepsal

Antonín Skočdopole,

professor bohosloví pastýřského a katechetiky na bohosloveckém ústavě
v Budějovicích.

(Nezměněný otisk textu z r. 1888.)



*S approbací nejdůstojn. ordinariátů biskupských v Budějovicích
a v Hradci Králové.*

Vázaný na hřbetě plátnem za 26 kr.

V Praze.

V c. k. skladu školních knih.

1889.

Školní knihy, v c. k. školním knihoskladě vydané,
nesmějí se prodávati draže nežli za cenu na titulním
listě jejich udanou.

Úvod.

Katechismus jest krátké a srozumitelné vyložení
katolického náboženství.

Náboženství jest učení o Bohu; učí nás: kdo jest
a jaký jest Bůh, co nám dobrého učinil a stále činí, co
nám velí a co nám slíbil.

Pravé náboženství jen od Boha pocházeti může;
neboť jen Bůh sám mohl o sobě oznámiti čistou pravdu
beze všeho bludu.

Bůh také skutečně nám dal pravé náboženství:
zjevil se hned prvním rodičům, potom skrze svaté muže
zvláště lidu israelskému, a naposledy skrze Ježíše
Krista, Syna svého, zjevil se nám všem.

Učení pravého náboženství nazývá se *zjevení Boží*
a *slovo Boží*, poněvadž nám je Bůh oznámil; také *věra*,
poněvadž je máme věřiti, t. j. za pravdu míti.

Co Bůh zjevil před narozením Pána Ježíše, bylo
náboženství svatých patriarchů (arcioteů), a náboženství
židovské čili Mojžišovo.

Co Bůh zjevil skrze Ježíše Krista, jest **náboženství
křesťanské**; ono nazývá se též křesťansko-katolické neb
katolické, protože v katolické církvi zůstává a se vykládá
všecko, čemu Pán Ježíš učil.

Lidé, kteří se k náboženství katolickému přiznávají, slovou *katolíci, katolíci křesťané, věřící*; všickni věřící společně jsou *církev katolická*.

Slovo *křesťan* znamená tolik, co učení Ježíše Krista.

Katolické náboženství obsahuje se nejkratěji v apoštolském vyznání víry.

Apoštolské vyznání víry takto zní:

Věřím v Boha Otce, všemohoucího Stvořitele nebe i země. I v Jezu Krista, Syna jeho jediného, Pána našeho; jenž se počal z Ducha svatého, narodil se z Marie Panny; trpěl pod Pontským Pilátem, ukřižován, umřel i pohřben jest; sstoupil do pekel, třetího dne vstal z mrtvých, vstoupil na nebesa, sedí na pravici Boha, Otce všemohoucího; odtud přijde soudit živých i mrtvých. Věřím v Ducha svatého; svatou církev obecnou; svatých obcování; odpuštění hříchů; těla vzkříšení, a život věčný. Amen.

Apoštolské vyznání víry má dvanácte dílů anebo článků, na památku dvanácti apoštolů, kteříž náboženství křesťanské po všem světě kázali.

Kapitola první.

O Bohu a jeho skutcích.

Rozdíl I. O bytosti Boží.

A. O Bohu jednom.

Bůh jest nejdokonalejší bytost, nejvyšší Pán na nebi a na zemi.

Že Bůh jest, poznáváme svým rozumem; neboť nahlížíme, že věci na nebi a na zemi sami od sebe povstati nemohly, ale že musí býti Bůh, kterýž je učinil.

„Blázen říká v srdci svém: není Boha.“ Žalm 13, 1. Řím. 1, 20. Job 12, 7—9.

Boha nemůžeme viděti, protože pouhý duch jest.

Duch jest živá i nesmrtelná bytost, kteráž má rozum a svobodnou vůli, ale těla nemá.

Bůh jest *nejdokonalejší* duch; má nejdokonalejší rozum a nejlepší vůli; v ničem již nemůže býti lepší, nežli skutečně jest.

Bůh toliko jeden jest, jakž nám i zjevil řka: „Já jsem Bůh a není žádného více Boha, aniž jest podobného mně.“ Isai 45, 5.

Jaký by Bůh byl, poznává rozum náš ze stvořených věcí nedokonale, z křesťanské víry pak dokonale.

Učení o tom, jaký by Bůh byl, jmenujeme učení o **vlastnostech Božích**.

Tyto vlastnosti Boží máme sobě zvláště pamatovati:

1. Bůh jest **věčný**: byl vždy, jest, a bude vždy.

„Prve než učiněny jsou hory, a nežli způsobena jest země a okršlek zemský, od věků až na věky jsi ty Bůh.“ Žalm 89, 2.

2. Bůh jest **neproměnlivý**: zůstává a zůstane na věky, jakýž byl od věčnosti.

„Na počátku založil jsi zemi, Hospodine, a dílo rukou tvých jsou nebesa. Ona zhynou, ty pak zůstaneš, a všechna jako roucho zvetšeji. A jako oděv změníš je a změněna budou; ty pak (povždy) tentýž jsi a léta tvá nepřestanou.“ Žalm 101, 26—28.

3. Bůh jest **všudy přítomen**: jest všudy, na nebi i na zemi, a není místa, kdež by Bůh nebyl.

Jakob na cestě k Labanovi.

„Zdaž ukryje se někdo ve skrýších, a já ho neužřím? či Hospodin. Zdaliž nebe a země já nenaplňuji?“ Jer. 23, 24.

4. Bůh jest **vševědoucí**: ví všechno, minulé, přítomné i budoucí věci, ano i naše nejtajnější myšlení.

Adam i Eva po pádu. Kain před bratrovraždou.

„Není žádného neviditelného stvoření před očima jeho.“ Žid. 4, 13. — „Hospodin zpytuje všechna srdce, a rozumí všem myšlením.“ 1. Paral. 28, 9.

5. Bůh jest **všemohoucí**: učinil veškeren svět z ničeho a může podobně učiniti, cožkoli chce; nikdo nemůže mu v tom překážeti.

Vyvedení lidu israelského z Egypta. 2. Mojž. kap. 5, 7—14.

6. Bůh jest **nejvyšší moudrý**: poznává, což dobré a prospěšné jest, a ví také, kterak toho jistě dosáhnouti.

Krásný pořádek na světě. Příkázání Boží.

„Jak velicí jsou skutkové tvoji, Hospodine! všechny věci s moudrostí jsi učinil.“ Žalm 103, 24.

7. Bůh jest **nejvyšší dobrotivý**: miluje nás více, nežli dobrý otec dítky své milovati může. Protož i *Otcem svým* ho nazýváme, říkajíce: Otče náš, jenž jsi na nebesích.

Bůh jest dobrotiv na všechny tvory své, lidem i zvířatům všechno dává, čeho k zachování života potřebují, dává jim mnohé radosti, příjemné a líbezné věci.

Neskončená láska Boží nejvíce v tom se ukázala, že Bůh poslal Syna svého, aby nás vykoupil.

„Chvalte Hospodina, neboť dobrý jest.“ Žalm 105, 1. — „Dobrořečte Hospodinu, neboť dobrý jest.“ Žalm 106, 1.

8. Bůh jest **nejvyšší svatý**: miluje a chce vždy, což dobré jest a nenávidí všeho zlého.

„Ohavností jest Hospodinu cesta bezbožného, kdo následuje spravedlnosti, milován jest od něho.“ Přísl. 15, 9.

„Já jsem Hospodin, Bůh váš; svatí buďte, neboť já svatý jsem.“ 3. Mojž. 11, 44.

9. Bůh jest **nejvyšší spravedlivý**: dobré odměňuje, zlé pak tresce.

* Bůh odměňuje dobré na tomto světě, že dobrým lidem dává pokojné svědomí a často také požehnání na vešdejším statku, po smrti pak věčnou blaženost.

Jakob. Josef egyptský. David. Chudý Lazar.

* Bůh trestá zlé na tomto světě nepokojným svědomím a často i mnohými strastmi, na věčnosti pak mukami v očistci anebo v pekle.

První rodičové. Kain. Potopa světa. Král Antioch, 1. Mak. kap. 1 a 6. Herodes, Skutk. ap. 11, 19; 12, 1—4. 23. Boháč, Luk. 16. kap.

† Lidem zlým dává Bůh někdy bohatství a štěstí, aby je svou dobrotivostí obrátil, a také aby jim na zemi odměnil, co učinili dobrého a zač nedojdou věčné odplaty v nebi.

† Na dobré lidi přichází soužení a neštěstí, aby se na duši očistili, v dobrém utvrdili, a větších zásluh pro nebe sobě nashromáždili.

† Spravedlnost Boží ukáže se *dokonale* jednomu každému po smrti jeho, a všem lidem při skonání světa.

„Syn člověka přijde v slávě Otce svého s anděly svými, a tehdaž odplatí jednomu každému podlé skutkův jeho.“ Mat. 16, 27.

10. Bůh jest **nejvýš shovívavý**: přeje nám času, abychom hříšného života polepšili.

Lidé za časů Noemových. Sodoma. Ninivané. Strom fikový, Luk. 13, 6—9.

Bůh jest **nejvýš milosrdný**: odpouští nám hříchy naše, když pravé pokání činíme.

David. Ninivané. Maria Magdalena, Luk. 7, 36—50. Svatý Petr. Zločinec na kříži.

11. Bůh jest **nejvýš pravdomluvný**: miluje i zjevuje pravdu a v nenávisti má všelikou lež.

Bůh jest **nejvýš věrný**: dojistá plní, co slíbil a čím hrozí.

Zaslíbení Boží Abrahamovi; Jakobovi; zaslíbení Vykupitele. — Tresty předpověděné prvním rodičům; modloslužebným Israelitům, 2. Paral. 36. kap. Jerem. 25. kap. Předpovědění Pána Ježíše o zkáze Jerusaléma.

„Nebe a země pomínou, ale slova má nepomínou.“ Mat. 24, 35. „Držme nepohnuté vyznání naděje své, neboť věrný jest ten, kterýž zaslíbil.“ Žid. 10, 23.

B. O třech Božských osobách.

Jediný pravý Bůh jest ve třech osobách, kteréž jsou jedné bytnosti a přirozenosti: Otec, Syn a Duch svatý.

Slovem *jedné bytnosti a přirozenosti* se míní, že každá ze tří Božských osob jest Bůh, a že každá všechny vlastnosti Boží má jednostejně.

Žádná ze tří Božských osob není starší ani mocnější; všechny jsou věčné, jednostejně mocné, dobrotivé, moudré a t. d.

Tři Božské osoby nejsou tři bohové, ale jeden Bůh ve třech osobách.

Tři Božské osoby zjevily se viditelně, když Pán Ježíš byl od Jana křtěn.

Mat. 3, 13—17. Mar. 1, 9—11.

První Božská osoba jest Otec, jenž od věčnosti sám od sebe jest.

Druhá Božská osoba jest Syn, jenž jest od věčnosti od Otce zplozen.

Třetí Božská osoba jest Duch svatý, jenž od věčnosti od Otce i Syna vychází.

Jeden Bůh ve třech osobách nazývá se jedním slovem **nejsvětější Trojice Boží**, Bůh trojjediný.

† Nemůžeme pochopiti, kterak jeden Bůh ve třech osobách jest; protož i učení toto jmenujeme **tajemství nejsvětější Trojice**.

Legenda o sv. Augustinu.

Katolický křesťan vyznává tajemství nejsv. Trojice, když se křížem znamená a při tom říká: Ve jménu Otce, i Syna, i Ducha svatého. Amen.

Bůh trojjediný působí všechno dobré na nebi a na zemi; protož i věříme, že všechny dobré věci jsou dílo čili skutkové Boží.

Nejdivnější skutkové Boží jsou: stvoření světa, vykoupení a posvěcení člověka.

† Tito skutkové Boží jsou vykonáni společně ode všech tří osob; zvláště pak připisuje se Otci stvoření, Synu vykoupení, Duchu svatému posvěcení.

Katolický křesťan vyznává tyto skutky Boží, říká: Bůh Otec mne stvořil; Bůh Syn mne vykoupil; Bůh Duch svatý mne posvětil.

Sláva Otci, i Synu, i Duchu svatému, jakož bylo na počátku, nyní i vždycky, až na věky věkův. Amen.

Svatý, svatý, svatý Pán Bůh zástupů; plna jsou nebesa i země velebností a slávy tvé; sláva budiž Otci, sláva Synu, sláva Duchu svatému.

Rozdíl II. O Bohu Otci, Stvořiteli a Zachovateli nebe i země.

A. O stvoření světa a božské prozřetelnosti.

„Věřím v Boha Otce, všemohoucího Stvořitele nebe i země.“

Bůh stvořil svět, to jest: Bůh učinil svět z ničeho, jedině slovem svým, neb vůlí svou.

Svět jest nebe a země i cožkoli se na nebi a na zemi nachází.

* Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi a spořádal je v šesti dnech takto: Prvního dne chtěl Bůh, aby bylo světlo, i bylo světlo. A rovně tak přikázal druhého dne, aby byla obloha; třetího dne, aby byli: moře, suchá země a rostliny; čtvrtého dne slunce, měsíc a hvězdy; pátého dne ryby a rozliční živočichové u vodě a ptactvo ve vzduchu; šestého dne všelici živočichové na suché zemi. Naposledy stvořil Bůh šestého dne člověka.

Protože stvořil svět, nazývá se Bůh všemohoucí Stvořitel nebe i země.

Cožkoli Bůh stvořil, nazývá se stvoření Boží, neb tvor Boží.

Nejprůběžnější tvorové Boží jsou andělé a lidé.

Bůh stvořil svět: 1. pro svoji čest a slávu; 2. aby živí tvorové blaha i radosti požívali.

„Nebesa vypravují slávu Boží, a dílo rukou jeho zvěstuje obloha.“ Zalm 18, 2.

Stvořený svět trvá, protože jej Bůh zachovává i spravuje neb řídí.

Bůh zachovává svět, jest: Bůh činí, že všickni tvorové zůstávají, dokud se jemu líbí, a že mají, čeho k trvání svému potřebují.

Bůh spravuje neb řídí svět, jest: Bůh pořádá všecko, pečuje o všecko, bez jeho vůle se nic na světě neděje, on všecky tvory a zvláště lidi vede k tomu cíli, ku kterémuž je ustanovil.

Josef egyptský. Mojžiš. David. Svatý Pavel.

„Malého i velkého učinil Bůh a jednotejně pečuje o všecky.“ Moudr. 6, 8.

* To působení, kterým Bůh zachovává i spravuje svět, nazýváme *prozřetelnost Boží*.

* Poněvadž Bůh spravuje veškeren svět, jest nejvyšší Pán a Král nebes i země, bez jehož vědomí a vůle se nic neděje.

† Bůh nikoli nechce hříchům, ale *dopouští* je, protože nechce lidem odníti svobodné vůle, a že dosti mocen jest, aby zlé k dobrému obrátil.

† Soužení a strasti vezdejší srovnávají se s otcovskou prozřetelností Boží; neboť

1. ony slouží k tomu, abychom za své hříchy spravedlivě trpěli, jich zanechali a k Bohu se obrátili;

2. často nám z nich pochází dobré ještě na zemi a vždy nabýváme zásluh pro nebe, když je Bohu poroučíme a do jeho svaté vůle se odevzdáváme.

Josef egyptský. Job. David. Lazar.

„Nepěčujte (úzkostně) říkajíc: Co budeme jísti, aneb co budeme pít, neb čím se budeme odívati? Víť zajisté Otec váš, že toho všeho potřebujete.“ Mat. 6, 28—32.

„Zdaliž neprodávají dvou vrabců za penízek? A jeden z nich napadne na zemi bez Otce vašeho. Vaši pak i vlasové na hlavě všickni sečtení jsou. Protož nebojte se.“ Mat. 10, 29—31.

„Buď vůle tvá jako v nebi tak i na zemi.“ — „Otče můj, staň se vůle tvá!“ — „Ne jakž já chci, ale jak ty.“ Mat. 26, 39. Luk. 22, 42.

B. O andělich.

Andělé jsou pouzí duchové, jenž mají rozum a vůli, ale těla nemají.

* Slovo anděl jest tolik jako posel neb vyslanec.

Bůh dal andělům veliké a vzácné dary: stvořil je v posvěcující milosti, tak že byli všickni velmi dobří, svatí, Bohu milí a velice blažení; dal jim velmi dokonalý rozum a velmi dobrou vůli.

Bůh stvořil veliké množství andělů; v Písmech svatých jmenuje se devatero kůrů čili sborů andělských, jako: andělé, archandělé, cherubíni, serafíni a t. d.

Bůh stvořil anděly:

1. ke cti a slávě své, aby dokonalosti jeho poznávali, jej milovali, jemu se klaněli a jemu sloužili;

2. ke službě lidem, aby je milovali a chránili.

Ty anděly, kteří nás ochraňují neb ostříhají, jmenujeme **anděly strážné**; jeden každý máme svého anděla strážného, kterémuž nás Bůh obzvláště k ostříhání poručil.

Tři mládenci v peci ohnivé, Dan. kap. 3. Daniel v jámě lvové, kap. 14.

„Andělům svým přikázal o tobě, aby tě ostříhali na všech cestách tvých.“ Žalm 90, 1.

Povinni jsme, dobré anděly a zvláště své anděly strážné ctíti, jim děkovati, vnuknutí jejich ochotně poslouchati, za pomoc jich prositi.

* Andělé vyobrazují se v podobě mláďenců neb malých dětí s dvěma křídly; takto se nám uvádí na mysl, že jsou svatí, nevinní a nesmrtelní a že poslušně konají všeliké rozkazy Boží.

Všickni andělé nezůstali svatí; ale mnozí zhřešili, protože se Bohu zprotivili a jemu poddání býti nechtěli.

Pyšné anděly potrestal Bůh přísně; zavrhnul je a odsoudil na věky do pekla.

Padlé anděly jmenujeme zlé duchy, ďábly; vůdce jejich slove satan.

Ďablové jsou nepřátelé naši, protože nám závidějí, nás nenávidí a ke zlému svádějí.

Job. Jidáš, Luk. 22, 3. Ananiáš a Safira. Skutk. ap. 5. kap.

„Střízliví buďte a bděte; neboť protivník váš ďábel obchází jako lev řvoucí, hledaje koho by sežral.“ 1. Petr. 5, 8.

„Odpírejte ďáblu a utečte od vás.“ Jak. 4, 7.

C. O člověku.

První lidé nazývali se Adam a Eva; od těchto všickni lidé pocházejí a protož oni první rodičové slovou.

„Bůh učinil z jednoho člověka všecko lidské pokolení, aby přebývalo na celém povrchu země.“ Skutk. ap. 17, 26.

Bůh stvořil první lidi takto: Učinil tělo Adamovo z hlíny a vdechl do něho duši; potom ze žebra muže spícího zdělal tělo ženy Evy.

Člověk se skládá z těla smrtelného a z duše nesmrtelné.

Duše lidská jest duch, k obrazu Božímu stvořený; má rozum a svobodnou vůli; ona působí, že tělo živo jest, že člověk mluví, myslí, chce a koná.

† Že duše lidská jest nesmrtelná, učil Pán Ježíš. Řekl zajisté: „Nebojte se těch, kteří zabíjejí tělo, ale duše nemohou zabiti; než bojte se raději toho, kterýž může tělo i duši zatratiti do pekelného ohně.“ Mat. 10, 28. — Pán Ježíš také nás ujistil, že spravedliví budou

míti život věčný, zlí pak trápení věčné (Jan 5, 24.); i nemohlo by ani života ani trápení věčného býti, kdyby duše nebyla nesmrtelná.

Rozum a svobodnou vůli jmenujeme síly duše aneb duchovní schopnosti.

† Aby člověk dobře užíval rozumu a svobodné vůle, dal mu Bůh *svědomí*.

† Svědomí jest vnitřní hlas, kterýž nám praví, co by dobré bylo a co zlé; vzbuzuje nás i napomíná, abychom činili dobré a brání nám činiti zlé; působí nám spokojenost, když jsme činili dobré, působí nepokoj a výčitky, když jsme činili zlé.

Job 23. a 31. kap. Kain. Saul, 1. Král. 16, 14. Jidáš.

* Schopnosti těla i duše nazýváme společně *přirozené dary Boží*.

† Člověk jest nejznamenitější tvor na zemi, poněvadž on sám mezi všemi tvory viditelnými má nesmrtelnou duši, a poněvadž tělo jeho vyniká nad postavu všech ostatních tvorů.

Bůh lidi stvořil, aby jej poznali a milovali, jemu se klaněli, jemu sloužili, a v nebi věčně blaženi byli.

To, k čemu člověk stvořen jest, nazýváme *povolání* anebo *cíl* člověka.

† Věčná blaženost, ku které člověk stvořen jest, slove *nadpřirozený cíl* člověka, poněvadž jest neskončeně vyšší nežli všeliká jiná blaženost, kteréž by člověk přirozenými schopnostmi svými dojiti mohl.

První lidé byli k tomuto cíli docela schopni, protože duchovní síly jejich velmi dokonalé byly a že obdrželi též *nadpřirozené dary* od Boha.

Nejpřednější nadpřirození darové byli: že Bůh stvořil první lidi v posvěcující milosti a že se jim zjevil; kromě toho obdrželi pro tělo dar nesmrtelnosti.

† *Posvěcující milost* byla nezasloužený dar, skrze který byli první rodičové dobří, svatí čili spravedliví, Bohu milí a spolu i schopni, aby sobě nebe zasloužili.

† *Nesmrtelnost těla* působila, že první rodičové neměli žádných bolestí, žádné slabosti a žádných nemocí a že měli beze smrti s tělem a duší do nebe přijíti.

První lidé byli *velmi dobří a blažení*, poněvadž Boha dokonale poznávali a milovali, poněvadž jim všecky stvořené věci úplně poddány byly a poněvadž bez namáhavé práce měli v ráji všecko, čeho k životu potřebovali.

† Blažený stav prvních rodičů byl by stále trval a byl by přešel i na potomky jejich, kdyby Bohu věrní byli zůstali, jenom jemu byli věřili, jeho nade všecko milovali a jeho i dokonale poslouchali.

† Aby Adam a Eva sobě samým nebe a potomkům svým též blaženosti na zemi zasloužiti mohli, dal jim Bůh příkázání, řka: „Ze všelikého dřeva rajského jez, ale ze dřeva vědění dobrého a zlého ať nejíš; nebo v kterýkoli bys den s něho jedl, smrti umřeš.“ 1. Mojž. 2, 16, 17.

Adam a Eva nezůstali dobří a blažení; byli Boha neposlušni, jedli se stromu zapověděného a zhřešili těžce.

Hřích tento byl prvním rodičům velice záhubný; neboť hněv a trest Boží na ně uvalil, darů nadpřirozených je zbavil, na těle i na duši náramně jim uškodil.

Na duši uškodil hřích prvním rodičům:

1. ztratili posvěcující milost, byli Bohu nemilí, zavinili věčnou smrt, t. j. zasluhovali, aby na věky byli zavrženi, jako padlí andělé;

2. rozum jejich se zatemnil, tak že nebyli schopni, aby Boha i jeho vůli sami ze sebe dokonale poznávali;

3. povstala v nich žádostivost, t. j. bažení po věcech pozemských; vůle jejich byla od té doby více ku zlému nakloněna, nežli k dobrému;

4. ďábel mohl je od té doby, z dopuštění Božího, mnoho ke zlému ponoukati a jim škoditi.

Na těle uškodil hřích prvním rodičům, že nesměli zůstat v ráji, že od té doby těžce pracovati museli, mnohým strastem, nemocem a tělesné smrti podrobeni byli.

Hřích prvních rodičův neuškodil toliko jim, ale se všemi následky přešel na všechny lidi, jakož by také blažený stav jejich byl na všechny lidi přešel, protože všickni lidé od nich pocházejí.

Každý člověk přichází na svět se hříchem Adamovým a jest dle duše i těla v tom stavu, v kterémž byli první rodičové po vyhnání z ráje.

Hřích tento jmenuje se *dědičný*, protože ho všickni po prvních rodičích dědíme; slove také *prvotný* neb prvopočátečný, poněvadž to byl první hřích, jehož se lidé dopustili.

„Bůh stvořil člověka neporušitelného, a k obrazu podobnosti svého učinil jej. Ale závistí ďábla přišla smrt na okršlek země.“
Moudr. 2, 23, 24.

Rozdíl III. O Bohu Synu, Vykupiteli člověčenstva.

A. Bůh zaslíbil Messiáše a připravoval lidi na něho.

† Nejžalostnější následek prvotného hříchu byl, že všickni lidé měli na sobě vinu hříchu, že byli Bohu nemilí a také neschopní, aby svého cíle dosáhli.

† Lidé nemohli sobě ve hříšném stavu svém sami pomoci; neboť všickni lidé vespolek nemohou spravedlnosti božské dosti učiniti, Boha uraženého smířiti.

Bůh nechtěl lidí na věky zavrhnouti, jako pyšné anděly, ale smiloval se nad nimi.

Milosrdný Bůh zaslíbil hned prvním rodičům, že pošle Vykupitele neb Messiáše, který božské spravedlnosti za všechny lidi dosti učiní, hřích se všech lidí sejme, a způsobí, aby se lidé zase Bohu líbiti a do nebe se dostatí mohli.

„Nepřátelství položím mezi tebou a ženou a mezi potomky tvými a potomky jejími, onať potře hlavu tvou.“ 1. Mojž. 3, 15.

Bůh neposlal zaslíbeného Vykupitele hned, ale za 4000 let připravoval lidi na jeho příchod.

Dědičný hřích způsobil v národech, že se pravé náboženství prvních rodičů více a více zapomínalo, přemnohými bludy kalilo, a že se rozmohly nepravosti, pohanství a modlářství po veškeré zemi.

* *Pohané* jsou ti lidé, kteří pravého Boha neznají, ale v mnohé bohy neviditelné věří, ano i věci viditelné za bohy mají a modlářstvím se prohřešují.

* *Modlářstvím* prohřešují se pohané, že se věcem stvořeným a obrazům smyšlených bohů klanějí, čest jenom pravému Bohu náležitou jim prokazují a pomoci od nich se nadějí.

Židé na poušti. Modla Běl, Dan. 14. kap.

Aby se pravé náboženství zachovalo, zjevoval se Bůh lidem, nařídil oběti, vyvolil sobě národ israelský a posílal k němu proroky.

† *Obět* záleží v tom, že člověk nějakou svojí a sobě milou věc Bohu dává s tím úmyslem, aby jej ctíl a jemu se klaněl, aneb jemu děkoval, anebo jej smířil a hříchů odpuštění dosáhnul, aneb toho vyprosil, čeho jemu a jiným třeba jest.

† Bohu se může nějaká věc dáti jenom tak, že se jí člověk zbavuje anebo ji maří pro Boha, t. j. z lásky a poslušnosti k Bohu.

† Bůh nařídil oběti, aby se lidé jimi stále pama- tovali:

1. že Bůh jest nejvyšší Pán a že všechno dobré pochází od něho;

2. že jemu za jeho dary a milosti děkovati mají;

3. že pro hříchy své Bohu nemilí a věčné smrti hodni jsou, že božské spravedlnosti zadost učiniti a za odpuštění hříchů svých prositi povinni jsou;

4. že sobě na něm pomoci ve všech potřebách těla i duše vyprošovati mají;

5. že zaslíbený Vykupitel přinese oběť Bohu je- dině milou, že Boha smíří a lidi vykoupí.

Vyvolení národa israelského stalo se, když Bůh Abrahama do země Kanaanské povolal a smlouvu s ním učinil.

1. Mojž. kap. 12. a 13, 14. nn.

Bůh slíbil Abrahamovi, že zemi Kanaanskou dá jemu i potomkům jeho, a že z těchto vyjde zaslíbený Vykupitel neb Messiáš.

Abraham slíbil Bohu za sebe i za své potomky, že pravého náboženství věrně se držeti a Boha poslouchati budou.

Potomci Abrahamovi jsou lid israelský aneb židovský.

S lidem israelským učinil Bůh skrze Mojžíše úmluvu na hoře Sinaji.

2. Mojž. kap. 19. a 20.

* Tato úmluva stala se takto: Bůh oznámil Israeli- tům skrze Mojžíše, že vyvoleným národem jeho budou a že jim splní, což byl patriarchům přislíbil, pakli zá- kona jeho věrně ostříhati budou; Israelité odpověděli, že to všechno činiti chtějí, čeho Bůh na nich žádá. Potom byla úmluva ztvrzena zvláštní obětí, a všecken lid pokropen byl krví obětovaných zvířat.

Úmluva Boží s lidem israelským nazývá se stará úmluva neb **Starý zákon**.

Stará úmluva měla trvati, až by zaslíbený Messiáš přišel a novou úmluvu mezi Bohem a ve- škerým člověčenstvem učinil.

Aby se stará úmluva do určitého času do- chovala, zřídil Bůh v lidu israelském *úřad učitelský, kněžský a královský*.

* Úřad *učitelský* zastával nejprve Mojžíš, po něm pak zastávali jej kněží a proroci.

Proroci byli muži svatí, kteréž Bůh osvětil a poslal, aby lidu kázali a zvěstovali, co jim zjevil.

Bůh dal prorokům moc, divy neb zázraky činiti a prorokovati, aby z toho každý poznati mohl, že on sám je poslal a lidé že jim věřiti mají.

* Div čili zázrak jest viditelný a nadobyčejný skutek, jakýž učiniti může toliko Bůh sám, anebo ten člověk, jenž k tomu od Boha moc obdržel.

Zázrakové Mojžíšovi v Egyptě; přechod přes moře Rudé. Zá- zrakové Eliášovi, 3. Král. 17. a 18. kap. Vzkříšení syna ženy suna- mitské, 4. Král. 4. kap. Uzdravení Naamana syrského, 5. kap.

* Prorokování čili proroctví jest předpovědění ta- kových věcí budoucích, o kterých věděti může jenom Bůh, anebo ten člověk, jemuž by je Bůh zjevil.

Mojžíš předpovídal rány egyptské; Eliáš dlouhé sucho, 3. Král. 17. kap. Předpovědění Danielova: kap. 2. 4. 5. 7. 8.

Bůh dal skrze proroky předpovídati o Messiáši, aby ho lidé poznali, až přijde na svět.

Proroctví o Messiáši stala se **mnoho set rokův před** jeho příchodem; Malachiáš, poslední z pro- roků, prorokoval 450 let před narozením Vy- kupitele, Krista Pána.

Proroci předpovíдали o Messiáši, jakého bude původu; kdy a kde se narodí; o jeho životě

a skutcích; o jeho utrpení a smrti; o jeho vzkříšení a oslavení.

† 1. **O původu Messiaše** předpověděli proroci:

- a) že bude **Bůh i člověk**. „Maličký narodil se nám a Syn dán jest nám a nazváno bude jméno jeho: Podivný, Rádce, Bůh.“ Is. 9, 6;
- b) že bude **syn panny**. „Aj panna počne a porodí syna a nazváno bude jméno jeho Emanuel“ (t. j. Bůh s námi). Is. 7, 14;
- c) že se narodí v **Betléme**. Prorok Micheáš (5, 2.) praví: „Aj, ty Betléme Efrata, nejmenší jsi z měst judských; z tebe vyjde, jenž bude panovníkem v Izraeli, a východové jeho od počátku, ode dnů věčnosti.“

† 2. **O životě a působení** Messiašově předpověděli proroci:

- a) že veliké zázraky činiti bude;
- b) že bude prorok, jenž bude hlásati slovo Boží;
- c) že bude kněz, že sám se bude obětovati za hříchy naše.

† 3. **O utrpení a smrti** Messiaše předpověděli proroci:

- a) že zrazen bude za třicet stříbrných;
- b) že dobrovolně obětovati se bude a že jako beránka zabijí jej;
- c) že se mu posmívají, jím pohrdají, jej tepají a naň plivají budou;
- d) že ruce a nohy jeho probodnou a že o roucho jeho dělití se budou;
- e) že se zlosynů ukřižován bude.

† 4. **O Messiašovu oslavení** předpověděli proroci:

- a) že hrob jeho bude slavný;
- b) že vstane z mrtvých;
- c) že vstoupí na nebesa a zasedne na pravici Boží;
- d) že pošle Ducha svatého.

† Kromě proroctví oznamoval Bůh zaslíbeného Vykupitele také ještě mnohými osobami, jakož i svatými a zázračnými věcmi, kteréž nazýváme *naobrazení Messiaše*.

† Takové osoby a svaté věci proto se nazývají *naobrazení Messiaše*, poněvadž Bůh tomu chtěl, že na nich, jako na nějakém obraze, napřed pozorovati bylo Messiaše, jeho život a působení, jeho utrpení i smrt a vykoupení člověčenstva.

† Nejznamenitější osoby, kteréž byly *naobrazení Messiaše*, jsou: Adam, Abel, Noe, Isák, Josef egyptský, Mojžíš, Josue, David, Jonáš.

† Svaté a zázračné věci, kterými Bůh naobrazoval Messiaše a vykoupení, byly: sobota a jiné od Boha ustanovené svátky; východ z Egypta, beránek velikonoční a chleby nekvašené; oběti; svatý stánek; manna, kamenné dsky s desaterem přikázání, měděný had na poušti a t. d.

* *Úřad kněžský* zastávali ve Starém zákoně kněží z rodu Áronova; hlavou jejich byl nejvyšší kněz.

† Kněžím Starého zákona dal Bůh moc, aby služby Boží konali, za všecken lid israelský obětovali a se modlili, jemu ve jménu Božím žehnali a jej v pravém náboženství vyučovali.

† Oběti Starého zákona byly krvavé a nekrvavé.

† Veškeré služby Boží Starého zákona mohly se Bohu líbiti ne samy ze sebe, ale jen pro budoucího Vykupitele, jehož oběť na kříži se jimi naobrazovala.

* *Králem lidu israelského* byl Bůh sám, jakož byl řekl, když na hoře Sinaji smlouvu s ním činil. 2. Mojž.

† Jakožto král lidu israelského měl Bůh za svoje viditelné zástupce nejprve Mojžíše, potom Josue, po něm soudce a později krále.

† Zastavatelé úřadu královského měli Israelity proti jejich nepřátelům chrániti, o jejich vezdejší blaho pečovati a je podle vůle Boží spravovati.

Co Bůh ve Starém zákoně zjevil a ustanovil, obsahuje se v oněch svatých knihách, které Mojžíš, někteří proroci a jiní svatí mužové k rozkazu Božímu a za zvláštní pomoci Ducha svatého napsali.

Tyto svaté knihy jmenujeme *Písmo svaté*, také *Bibli starého zákona*.

† O spasení pohanů pečoval Bůh, že Židé z dopuštění jeho častěji do zajetí uvedeni byli a konečně po všem světě se rozptýlili, aby pohané od nich poznávali zjevení Boží a zaslíbení o Messiaši.

Svatý čas adventní.

B. Zaslíbený Messiáš, Ježíš Kristus, přišel v pravdě.

1. O narození Ježíše Krista.

„I v Jezu Krista, Syna jeho jediného, Pána našeho, jenž se počal z Ducha svatého, narodil se z Marie Panny.“

Bůh naplnil zaslíbení o Vykupiteli, když jedno-rozeného Syna svého na svět poslal.

Syn Boží přišel na svět, an se vtělil, aby vykoupení naše vykonal.

Syn Boží se vtělil, jest: vzal na sebe lidskou přirozenost, přijal pravé tělo lidské a pravou duši lidskou, stal se člověkem a nepřestal býti Bohem.

Vtělení Syna Božího stalo se, když Bůh poslal archanděla Gabriela k nábožné a chudé Panně Marii do Nazaréta, zvěstovat jí, že počne z Ducha svatého a porodí Syna Božího a že mu dáti má jméno Ježíš.

Maria porodila Syna Božího v Betlémě ve chlévě.

Předpovědění: Isai 7, 14. Mich. 5, 2. **Naplnění:** Zvěstování andělské a narození Páně. Mat. 1. a 2. kap. Luk. 1. a 2. kap. Vánoce. Jesličky. „Anděl Páně.“ Růženec radostný.

Jméno Ježíš znamená tolik, co Vykupitel neb Spasitel.

Narozenému Spasiteli přišli se klanět nejprve pastýři betlemští a potom tři králové od východu.

Pastýři dozvěděli se o narození Spasitele skrze anděla, svatí tři králové skrze podivnou hvězdu.

Matka Spasitele jest blahoslavená Panna Maria, z královského rodu Davidova.

Panna Maria slove Matka čili Rodička Boží, proto že Ježíš, kteréhož porodila, jest Syn Boží a pravý Bůh.

Maria jest nejsvětější ze všech andělů a lidí, poněvadž bez poskvrny hříchu dědičného se počala a až do smrti bez hříchu živa byla.

Maria jest bez poskvrny prvotného hříchu počata, jest: na Marii nepřešel hřích dědičný, an ji Bůh, jakožto matku nejsvětějšího Syna svého, před dědičným hříchem zachránil.

Svátek neposkvrněného početí Panny Marie.

Svatý Josef byl pěstounem Pána Ježíše; pocházel také z rodu Davidova.

Maria byla zasnoubena svatému Josefu, protože spravedlivý tento byl od Boha zvolen, aby matku Boží a Ježíše chránil a o ně pečoval.

Maria i Josef nazývají se rodičové Pána Ježíše, protože Maria jest matka jeho, svatý Josef pak o něho pečoval, jako dobrý otec pečuje o dítě své.

2. O životě Pána Ježíše.

Čtyřicátý den po svém narození byl Pán Ježíš ve chrámu Jerusalemském obětován.

Slavnost hromnic. Luk. 2, 21. nn.

Josef a Maria utekli s Ježíšem do Egypta, protože ho král Herodes zabiti chtěl.

Slavnost mladátek. Mat. 2, 16. nn.

Po navrácení z Egypta zůstával Ježíš až do 30. roku svého v Nazaretě u rodičů svých a byl jim poddán.

Když bylo Pánu Ježíši 12 let, putoval se svými rodiči do Jerusalema a zůstal tři dni ve chrámě mezi učiteli.

Luk. 2, 41—52.

V 30. roce věku svého odešel Pán Ježíš k řece Jordánu, dal se od Jana pokřtiti a pak odebral se

na poušť; tu postil se 40 dní a nocí a byl třikráte pokoušen od ďábla.

Mat. 3, 13—17; 4, 1—10. Luk. 3, 21—23; 4, 1—13. Mojžiš na hoře Sinaji. Pokušení prvních rodičů v ráji.

Po svém navrácení z pouště počal Pán Ježíš po zemi Židovské choditi a dílo našeho vykoupení konati.

Pán Ježíš konal vykoupení naše, zastáváje trojí úřad: prorocký totiž, kněžský a královský, — jsa učitel, kněz a král, jakož bylo naobrazeno a předpověděno ve Starém zákoně.

Pro svůj trojí úřad má Pán Ježíš jméno *Kristus*, t. j. Pomazaný, poněvadž ve Starém zákoně proroci, kněží a králové olejem mazáni a takto na úřad svůj posvěcováni byli.

Pomazání proroků, 3. Král. 19, 16; kněží, 2. Mojž. 29, 5—7; 3. Mojž. 8, 7—12; králů, 1. Král. 10, 1; 15, 1; 16, 13; 3. Král. 1, 34. 39; 19, 15; 4. Král. 9, 6.

Pán Ježíš vyvolil sobě 12 apoštolů, aby všecko učení jeho slyšeli a všecko viděli, co pro spasení lidské konal.

Pán Ježíš učil o *Bohu* a jeho vůli, že Bůh jest Otec všech lidí a že všechny spasiti chce; učil, kterak Boha ctíti a jeho přikázání zachovávatí máme, abychom se mu líbili.

O *sobě samém učil* Pán Ježíš, že on jest ten zaslíbený Vykupitel, kteréhož Bůh na svět poslal, aby dosáhli věčné blaženosti všickni, kdož by v něho uvěřili.

Učení Pána Ježíše nazývá se *evangelium*, t. j. radostné poselství, protože nám zvěstuje vykoupení od hříchu a věčné smrti.

Že učení jeho z Boha jest, potvrdil Pán Ježíš mnohými zázraky, předpovídáním budoucích věcí, obzvláště ale svým z mrtvých vstáním.

Svými zázraky prokazoval Pán Ježíš lidem veliká dobrodiní; slepým navracoval zrak, chromým zdravé údy, uzdravoval nemocné, křísil mrtvé, pomáhal v každé bídě lidské.

Dobří lidé milovali Pána Ježíše velice; chodili za ním v zástupech, poslouchali rádi učení jeho a věřili, že on jest zaslíbený *Messiáš* a že se Bůh skrze něho lidem zjevil.

Pán Ježíš měl též nepřátely mnohé, obzvláště fariseje a zákonníky, kteříž ho nenáviděli, proto že hříchy jejich káral a že nepřišel, aby založil království židovské, jakž oni od *Messiáše* bludně doufali.

3. O utrpení a smrti Ježíše Krista.

„Trpěl pod Pontským Pilátem, ukřižován, umřel i pohřben jest; stoupil do pekla.“

Nepřátelé Ježíšovi umyslili sobě, usmrtiti jej; nemohli však toho učiniti, až Pán Ježíš sám za nás dobrovolně trpěti a umříti chtěl.

Pán Ježíš vyvolil k utrpení svému čas **velikonočních svátkův**, když měl věku 33 let, za času vladaře Pontského Piláta.

V neděli před velikonočními ubíral se Pán Ježíš slavně do Jerusalema, sedě na oslátku a provázen jsa velikým zástupem lidu, kterýž oslavoval jej.

Processí a svěcení na neděli květnou.

Následující dny po neděli učil Pán Ježíš v chrámě, a ve čtvrtek večer jedl s učeníky svými naposledy beránka velikonočního; protož i ta večere *poslední* se nazývá.

Po večeri myl Pán Ježíš nohy apoštolům, potom vzal chléb, požehnal ho, lámal a dával apoštolům, rka: „*Vezměte a jezte, totoť jest tělo mé,*

kteře se za vás vydává.“ A taktéž vzal kalich s vínem, požehnal ho a podal apoštolům, řka: „*Pijte z toho všickni, neb to jest krev má nového zákona, kteřáž za mnohé vylita bude na odpuštění hříchů. To činite na mou památku.*“ Mat. 26, 26—28. Mar. 14, 22—25. Luk. 22, 19. 20.

Beránek velikonoční, 2. Mojž. 12. kap. — Zelený čtvrtek.

Pán Ježíš dokonal naše vykoupění svým umučením a svou smrtí na dřevě kříže.

Ježíš trpěl jako člověk, t. j. podle své přirozenosti lidské.

Umučení Páně počalo se ve čtvrtek večer na hoře Olivetské; tu byl Pán Ježíš od Jidáše zrazen, od vojáků a služebníků spoután, odtud pak do Jerusálema veden, u Kaifáše ke smrti odsouzen, od Petra třikráte zapřen.

V pátek ráno vedli Pána Ježíše k Pontskému Pilátovi; tu žalovali na něho křivě a žádali, aby odsouzen byl ke smrti na kříži.

V domě Pilátově trpěl Pán Ježíš muky veliké, byl bičován, trním korunován a posmíván.

Pilát svolil k ukřižování Ježíše a vydal ho nepřítelům jeho, ačkoli věděl, že nevinný jest.

Pán Ježíš byl ukřižován na hoře Kalvarii u města Jerusálema; to stalo se v pátek o polednách.

Umučení Páně dokonalo se o třetí hodině odpoledne, když Pán Ježíš nakloniv hlavy, ducha vypustil.

Při smrti Páně stali se mnozí zázrakové: slunce se zatmělo, země se trásla, skály se pukaly, opona chrámová roztrhla se na dvě, mrtví vstávali z hrobův.

Tito zázrakové dokazovali, že Ježíš jest v pravdě Syn Boží, jakož i vyznal pohanský setník na stráží postavený.

Proroctví o umučení a smrti Páně: Isai 50, 6. 7; 53, 7. 12. Žalm 21, 8. 17—19. Zach. 12, 10. Mat. 26, 2. 21. 31. Luk. 9, 22. 24; 8, 31—34.

Předobrazení smrti Páně: Oběti krvavé. Had měděný na poušti. Obětování Isáka.

Naplnění: Mat. 26. a 27. kap. Mar. 14. a 15. kap. Luk. 22. a 23. kap. Jan 13—19.

Veliký pátek. Zvonení ve tři hodiny každý pátek. Pobožnost křížové cesty. Růženec bolestný.

Tělo Ježíšovo bylo pochováno v pátek na večer; Josef z Arimathie a Nikodém sňali je s kříže, zavinuli ve plátno čisté a položili do hrobu nového, vytesaného ve skále.

Duše Ježíšova odebrala se po smrti jeho do předpekli; božská přirozenost zůstala netoliko s duší, ale i s mrtvým tělem spojena.

Veliký pátek. Bílá sobota. Boží hrob.

Předpekli bylo místo, kdež duše spravedlivých, do té doby zemřelých, bez bolesti očekávaly vykoupění svého.

Kristus sstoupil do předpekli, aby zvěstoval duším spravedlivých, že vykoupění jejich se přiblížilo a že nyní spolu s ním do nebe vejdou.

Pán Ježíš chtěl trpěti a umřítí, aby božské spravedlnosti za hříchy naše dosti učinil, nás viny hříchu i trestu za něj zbavil a nás spasil.

Ježíš umřel za všechny lidi a za všechny hříchy lidské.

„On jest oběť slitování za hříchy naše, a netoliko za naše, ale i za hříchy všeho světa.“ 1. Jan 2, 2. Is. 53, 7.

Protože se obětoval za nás, slove Pán Ježíš Beránek Boží, jenž snímá hříchy světa.

Že na kříži jsme vykoupěni, vyznáváme znamením svatého kříže a tou uctivostí, kterou kříží prokazujeme.

„Na milost rukojmě nezapomínej; neboť dal duši svou za tebe. Před rukojmím utíká hříšník a nečistý.“ Sir. 29, 20. 21.

4. O vzkříšení a nanebevstoupení Páně.

„Třetího dne vstal z mrtvých; vstoupil na nebesa, sedí na pravici Boha Otce všemohoucího; odtud přijde soudit živých i mrtvých.“

Tělo Páně bylo ve hrobě až do třetího dne. V neděli ráno před východem slunce vstal Ježíš z mrtvých oslavený, ze své moci, jako vítěz nad smrtí a ďáblem.

Předpovědění: Žlm. 15, 10. Mat. 16, 21; 12, 40; 19, 9. Mar. 14, 28. Jan 2, 19; 16, 16. **Naplnění:** Mat. 28, 2. Mar. 16, 6. Luk. 24, 2. — Hod Boží velikonoční. Slavnost vzkříšení.

† *Oslavené tělo Kristovo* bylo jasné jako slunce a podobno k bytosti duchovní; mohlo se rychle z místa na místo bráti, nebylo ani smrti, ani nemoce a kterému koli utrpení podrobena.

Učenci na cestě do Emauz. Zjevení se Páně učeníkům v Jerusalemě shromážděným na den vzkříšení a dne osmého po tom. Luk. 24, 13—35. Jan 20, 19—31.

Pán Ježíš vstal z mrtvých:

1. aby všickni lidé poznali, že od Boha poslán byl a pravdě učil;

2. aby nás ujistil, že také my vstaneme z mrtvých.

„Novstal-li Kristus z mrtvých, marna jest víra vaše . . . Ale Kristus vstal z mrtvých, prvotiny těch, kteříž zesnuli. Nebo ježto skrze člověka smrt, také skrze člověka vzkříšení z mrtvých. A jakož v Adamovi všickni umírají, tak i skrze Krista všickni oživení budou.“ 1. Kor. 15, 17—22.

„Vím, že Vykupitel můj živ jest a že v poslední den ze země vstanu; . . . složena jest ta naděje v lůno mém.“ Job 19, 25—27.

Po vzkříšení svém zůstal Pán Ježíš ještě 40 dní na zemi; za ten čas zjevoval se často učeníkům svým, utvrzoval je u víře a slíbil jim Ducha svatého.

Čtyřicátého dne po svém vzkříšení vyvedl Pán Ježíš učeníky své na horu Olivetskou, velel jim, aby po všem světě kázali učení jeho a potom

svou vlastní mocí jako Bůh a člověk vstoupil na nebesa, kdežto sedí na pravici Boha Otce.

Předpovědění: Žlm. 23, 9. 10. **Naplnění:** Skutk. ap. 1, 9. Kolos. 3, 1. — Svátek nanebevstoupení Páně. — Růženec slavný.

* Ježíš Kristus vstoupil na nebesa:

1. abychom věřili pevně, že také my se do nebe dostati můžeme;

2. aby byl našim prostředníkem a přimlvcem u Boha Otce;

3. aby seslal Ducha svatého.

Pán Ježíš *sedí na pravici Boha Otce*, jest: Pán Ježíš má nejvyšší moc nade všemi tvory na nebi i na zemi, jest Král náš.

† Ježíš vykonává svoji moc královskou, že církev svatou zachovává i spravuje a že také duše naše řídí, abychom věčné blaženosti dosáhli.

* Pán Ježíš slove *prostředník a přimluvce* náš, protože se v nebesích Otci svému za nás ustavičně obětuje, za nás se přimlouvá, a že skrze něho přístup k Bohu máme.

„Synáčkové moji, totot vám píšu, abyste nehřešili. Paklit by kdo i zhřešil, přimluvce máme u Otce, Ježíše Krista spravedlivého. A onť jest obět slitování za hříchy naše.“ 1. Jan 2, 1. 2.

Pán Ježíš přijde zase s nebe při skonání světa, aby soudil všechny lidi, živé i mrtvé

5. O osobě a důstojnosti Ježíše Krista.

O osobě a důstojnosti Ježíše Krista vyznáváme, že jest:

a) jediný Syn Boží a druhá Božská osoba;

b) pravý Bůh;

c) Bůh i člověk v jedné osobě;

d) náš Pán a Spasitel.

a) Ježíš Kristus jest jediný Syn Boží.

Ježíš jest jediný neb jednorozený Syn Boží, protože jest sám jediný od věčnosti zplozen od Boha Otce, s nímžto i jedné bytnosti a přirozenosti jest.

„Hospodin řekl ke mně: Syn můj jsi ty, já dnes zplodil jsem tebe.“ Žalm 2, 7. Luk. 1, 35.

Jakožto Syn Boží jest Pán Ježíš druhá osoba v nejsvětější Trojici.

Že Ježíš jest Syn Boží, víme a věříme:

1. poněvadž to Bůh Otec při křtu Ježíšovu a na hoře Táboru zjevil;

2. poněvadž Pán Ježíš sebe Synem Božím nazýval;

Jan 9, 35—37. Mat. 26, 64.

* 3. poněvadž apoštolé v něho jakožto v Syna Božího věřili, tuto víru také veřejně vyznávali a po všem světě kázali.

b) Ježíš Kristus jest pravý Bůh.

Že Ježíš Kristus pravý Bůh jest, víme a věříme:

1. poněvadž jest jednorozený Syn Boží;

2. poněvadž on sám tomu učil, řka, že s nebe přišel, že věčný a jedno s Otcem jest, a že ho lidé ctíti mají jako Otce;

3. poněvadž byl vševědoucí; věděl sám ze sebe budoucí věci, ano i nejtajnější myšlenky lidské;

4. poněvadž byl všemohoucí; činil ze své moci mnoho zázraků, dal apoštolům moc, zázraky činiti, vstal z mrtvých a vstoupil na nebesa svou mocí;

* 5. poněvadž apoštolé v jeho božství věřili, tuto víru také veřejně vyznávali a po celém světě kázali.

c) Ježíš Kristus jest Bůh i člověk.

Ježíš jest Bůh i člověk, jest: Ježíš má kromě přirozenosti božské též přirozenost lidskou, tělo i duši, jako každý jiný člověk.

Poněvadž Ježíš Kristus jest Bůh i člověk, jest i dvojí přirozenosti, božské a lidské, ježto obě nerozlučně spojeny jsou v jedné Božské osobě, v osobě Syna Božího.

Jakožto Bůh jest Pán Ježíš od věčnosti, jako člověk ale není od věčnosti.

Syn Boží má jméno Ježíš Kristus od té doby, co se vtělil.

Že Ježíš také pravý člověk jest, víme a věříme:

1. poněvadž jako jiní lidé potřeboval pokrmu, oděvu, spaní, poněvadž trpěl a umřel;

2. poněvadž sám sebe synem člověka nazýval a také pravil: „Otec větší jest, nežli já.“

Jako Bůh neměl Ježíš matky, neboť jest od Otce svého od věčnosti zplozen; jako člověk měl Marii za matku.

Jako člověk neměl Ježíš otce; jako Bůh má první Božskou osobu za otce.

Pán Ježíš byl bez všelikého hříchu i jako člověk; na něho zajisté nepřešl hřích dědičný, on sám pak nikdy hříchu neučinil. 1. Petr 2, 22.; Jan 8, 46.

† Svatému člověčenství Pána Ježíše vzdáváme tu poctu, jakáž jen Bohu náleží; to pak děje se, protože v Pánu Ježíši přirozenost božská i lidská nerozlučně spojena jest.

† Ctíme svatě člověčenství Páně obzvláště uctěním jeho nejsvětějších pěti ran, nejsvětější krve, nejsvětějšího srdce.

† Nejsvětější srdce Ježíšovo ctíme, protože se jím naznačuje: 1. láska jeho k nám, za kterou mu zase láskou spláceti máme; 2. všechny jeho cnosti a zvláště tichost, pokora i čistota, kterých následovati povinni jsme.

d) Ježíš Kristus jest náš Pán a Spasitel.

Ježíš Kristus jest náš *Pán*:

1. poněvadž jest Bůh a protož i Pán všech tvorů;
2. poněvadž nás vykoupil a krví svou nás sobě za vlastnictví zjednal;
3. poněvadž nám přikázání dal a soudcem našim bude.

Ježíš Kristus jest v pravdě onen zaslíbený a *očekávaný Messias*. To víme a tomu věříme:

1. poněvadž se na něm všechno vyplnilo, což byli proroci o Messiasii předpověděli;
2. poněvadž on sebe samého Messiasem nazýval a svými zázraky dotvrdil, že každé slovo jeho pravda jest.

Rozmluva se ženou samaritánskou. Jan, kap. 4.

Pán Ježíš jest náš Vykupitel čili Spasitel, protože nás s Otcem nebeským zase smířil, lásky Boží nám dobyl, nás hříchů a trestů za ně zbavil, duchovní a tělesné následky prvotného hříchu napravil.

† Pán Ježíš napravil **duchovní následky** prvotného hříchu:

1. svým utrpením a smrtí svou učinil místo nás božské spravedlnosti zadost, a zasloužil všem lidem posvěcující a všelike jiné milosti Boží;
2. osvětlil rozum náš, a vůli naši k dobrému posílil svým učením a příkladem, svou milostí a zaslíbením života věčného;

3. způsobil, abychom s milostí Boží snáze a vždy odporovati mohli nezřízené žádostivosti;

4. způsobil, abychom s milostí Boží také ďáblu odpírali a jej přemáhali.

† Pán Ježíš napravil **tělesné následky** dědičného hříchu, anto učinil, aby nám ku spasení sloužily a jednou konec vzaly.

† On zajisté:

1. učil a příkladem svým ukázal, kterak je snášeti máme, posiluje nás, abychom je trpělivě snášeli;
2. zasloužil nám, že Bůh ty všechny věčně odmění, kdož strasti vezdejšího života trpělivě snášejí;
3. zasloužil nám, že z mrtvých vstaneme, po smrti pak všeho zlého zbaveni, v těle oslaveni a nesmrtelní budeme.

† Pán Ježíš nezbavil nás již na tomto světě všech tělesných následků dědičného hříchu: 1. protože slušné jest, abychom my, jakož on sám, jen skrze utrpení do věčné slávy vcházeli; 2. abychom trpělivostí větších zásluh pro nebe si nashromáždili; 3. abychom za hříchy, kterých se sami dopouštíme, na tomto světě pokutováni byli.

Nejradostnější účinek vykoupení Kristova jest, že všickni lidé mohou zase Bohu milí býti, jemu sloužiti a věčné blaženosti dosáhnouti.

Obětí Kristovou na kříži ztvrzena jest nová úmluva mezi Bohem a všemi národy země; ona slove též Nový zákon a bude trvati až do skonání světa.

Všecko, čeho nám Kristus dobyl, jmenujeme zásluhy Kristovy, také milost neb ovoce vykoupení Kristova.

Pro zásluhy Kristovy mohou se Bohu líbiti a spaseni býti všickni lidé, pakli se těchto zásluh účastnými činí.

Abychom zásluh jeho účastni býti mohli, poslal Pán Ježíš Ducha svatého a založil církev svatou, v kteréž nám Duch svatý rozdává milost Boží.

„Tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozrozeného dal, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.“ Jan 3, 16.

„My tedy milujme Boha, neboť Bůh prve miloval nás.“ 1. Jan 4, 19.

Rozdíl IV. O Bohu Duchu svatém, Posvětiteli.

„Věřím v Ducha svatého.“

Duch svatý jest třetí Božská osoba, jedné s Otcem a Synem bytnosti a přirozenosti, pravý Bůh.

† O božství Ducha svatého svědčí učení Pána Ježíše a svatých apoštolů; o něm zajisté čteme v Písmě svatém: a) že Bůh jest ¹⁾; b) že jest Božská osoba, rozdílná od osoby Otce a Syna ²⁾; c) že od Otce a Syna vychází ³⁾; d) že s Otcem a Synem jeden Bůh jest ⁴⁾; e) že má božské vlastnosti ⁵⁾.

† Ve Starém zákoně působil Duch svatý, že osvěcoval proroky a ty svaté muže, kteří v knihách Písma svatého napsali, co jim Bůh zjevil.

† V Novém zákoně počal Duch svatý působiti k našemu posvěcení, když podlé zaslíbení Kristova na apoštoly sstoupil.

Duch svatý sstoupil desátý den po nanebevstoupení Páně na apoštoly, za zvuku s nebe jako prudkého větru, a snášel se nad nimi ve způsobě ohnivých jazyků.

Skutk. ap. 2, 1—4. Svátky svatodušní.

¹⁾ Skutk. ap. 5, 3. 4. ²⁾ Jan 14, 16. 17. ³⁾ Jan 15, 26; 16, 13.

⁴⁾ 1. Jan 5, 7. 8. ⁵⁾ Jan 14, 16; 1. Kor. 2, 10. 11; 12, 8—11.

Duch svatý působil v apoštolích, co zvukem větru a ohnivými jazyky se naznačovalo: 1. *posvětil* je a učinil dokonalými křesťany; 2. *osvětil* rozum jejich, aby učení Ježíšovo dokonale pochopili; 3. *posilnil* jich, aby evangelium všude bez bázně hlásali; 4. *potěšil* jich, a udělil jim darů svých a zvláště toho daru, že cizími jazyky mluvití uměli a zázraky činiti mohli.

Duch svatý působí až dosud mezi námi: 1. působí v církvi, kterouž posvěcuje a spravuje;

2. působí v duši naší podobně, jako působil v apoštolích, skrze nadpřirozenou milost.

† Duch svatý posvěcuje a spravuje církev, jest: Duch svatý činí, aby mezi katolickými křesťany stále trvalo a jim prospívalo všecko to, čeho Pán Ježíš zasloužil a co ustanovil pro naše spasení.

† Duch svatý *působí v duši naší*, že nás účastny činí zásluh Kristových dávaje nám nadpřirozenou milost, skrze kterouž nás: 1. posvěcuje; 2. osvěcuje a sílí; 3. potěšuje a svými dary naplňuje.

Milost Boží vůbec jest všeliké dobrodiní, kteréž nám Bůh prokazuje; tato milost nazývá se *přirozená*.

Nadpřirozená milost Boží jest všeliký vnitřní dar, kterého nám uděluje Bůh pro zásluhu Ježíše Krista k našemu spasení.

Podlé působení svého jest nadpřirozená milost dvojí: 1. posvěčující, 2. účinná.

Posvěčující milost jest ta, skrze kterou nás Duch svatý posvěcuje čili ospravedlňuje a obnovuje, t. j. ze hříšníků svaté, spravedlivé, Bohu milé a k dosažení věčné blaženosti zase schopné činí.

† Posvěcující milost působí v nás:

1. očisťuje nás od hříchů a posvěcuje nás, že napotom nevinni a spravedliví jsme;

2. povyšuje nás za lidi Bohu milé, za dítky Boží a dědice blaženosti věčné, za chrámy Ducha svatého, který s touto milostí také sám do srdce našeho vchází a v něm přebývá;

3. činí nás schopny, Boha nade všecko milovati a takový život vésti, abychom věčné blaženosti skutečně dosáhli.

Protože nám posvěcující milosti uděluje, nazývá se Duch svatý **Posvětitel**.

Posvěcující milosti se nám uděluje ve svátostech.

† Aby dospělý člověk posvěcující milosti dosáhnul, jest mu třeba, náležitě se k tomu připravovati.

Kdo posvěcující milost obdržel, o tom říkáme, že v stavu posvěcující milosti jest.

Člověk zůstává ve stavu posvěcující milosti, dokud těžce nezhřeší; neboť každým těžkým hříchem ztrácíme posvěcující milost a vypuzujeme Ducha svatého ze srdce svého.

Účinnivá milost jest ta, skrze kterou nás Duch svatý osvěcuje a sílí, abychom poznávali, žádali a činili, co by k dosažení posvěcující milosti a ke spasení duše naší sloužilo.

* Duch svatý *osvěcuje* nás, jest: Duch svatý dává nám dobrá vnuknutí a působí, abychom učení Pána Ježíše pochopili a v ně i věřili.

* Duch svatý nás *sílí*, jest: Duch svatý působí v nás, abychom dobrému chtěli, dobré začali, zdárně konali a, byť i těžké bylo, šťastně dokonali.

Každému člověku jest milosti Boží třeba ku spasení:

† 1. neboť bez posvěcující milosti nikdo nemůže od hříchů osvobozen a Bohu milý učiněn býti;

2. bez účinnivé milosti nic nemůžeme činiti, čím bychom se na posvěcující milost připravili, a co by nám k životu věčnému prospěšné bylo.

Bůh dává každému člověku milosti tolik, aby spasen býti mohl;

† neboť Bůh stvořil všechny lidi k věčné blaženosti, a Ježíš Kristus umřel za všechny lidi, aby všem potřebné milosti zasloužil.

† Zvláště dává Bůh svoji milost:

1. pokorným; Jak. 4, 6.

2. těm, kdož o ni prosí a věrně s ní působí;

3. těm, kteří slovo Boží slyší a přikázání Boží zachovávají;

4. těm, kteří na mši svaté nábožně bývají a svátosti hodně přijímají.

Aby nám účinnivá milost ku spasení sloužila, máme s ní věrně působiti, t. j. máme se vynasnažovati, abychom činili, k čemu nás milost Boží schopny dělá i nakloňuje.

„Já jsem vinný kmen, vy jste ratolesti; kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese ovoce mnohé; nebo beze mne nemůžete nic učiniti.“ Jan 15, 5.

„Milostí Boží jsem, co jsem, a milost jeho nebyla ve mně marná.“ 1. Kor. 15, 10.

† Duch svatý *těší* nás, jest: Duch svatý nás upevňuje v naději, že dosáhneme, co nám Bůh slíbil, a vlévá do srdcí našich svatou radost nad tím, že Bůh jest Otec náš a my jeho dítky. Proto nazývá se Duch svatý **Utěšitel**.

† Darové Ducha svatého vůbec jsou všechny nadpřirozené milosti; zvláště pak rozumějí se tím slovem jisté dokonalosti, které nám Duch svatý dává, abychom všem jeho vnuknutím a nabízením k dobrému porozuměli a jich i následovali.

* Darů Ducha svatého jest těchto sedm: 1. dar moudrosti, 2. rozumu, 3. rady, 4. síly, 5. umění, 6. pobožnosti, 7. bázně Boží.

† Máme za milosti a dary Ducha svatého často prositi, poněvadž by duše naše bez nich ke všemu dobrému neschopna a jako mrtva byla.

„Žádný nemůže říci: Pán Ježíš, leč jenom skrze Ducha svatého.“ 1. Kor. 12, 13.

† Obzvláště máme Ducha svatého za osvicení, posilnění a potěšení prositi: 1. když duchovní práce konati máme; 2. když v pochybnostech jsme, nevěduce, co bychom činiti měli; 3. když v nesnážích a v neštěstí postaveni jsme, v pokušení a nebezpečnosti hříchu se nacházíme.

„Kteří Duchem Božím vedeni bývají, ti jsou synové Boží.“ Řim. 8, 14.

Rozdíl V. O církvi svaté obecné neb katolické.

„(Věřím v) svatou církev obecnou; svatých obcování.“

A. Založení a zřízení katolické církve.

Církev svatou založil Pán Ježíš.

Církev svatá jest založena: 1. aby se lidé od hříchu očišťovali; 2. aby zase to dobře činiti mohli, k čemu je Bůh stvořil; 3. aby k věčné blaženosti bezpečně vedeni byli.

† Přípravy k založení církve byly, že Pán Ježíš vůkol sebe shromažďoval věřící, z nichžto 12 apoštolů a 72 učeníků vyvolil, a že také oznámil úmysl svůj, založiti církev. Mat. 16, 18.

Skutečně založil Pán Ježíš církev, když apoštoly za svoje nástupce a za duchovní vrchnost ustanovil, jim všecku svoji moc odevzdal a jim

velel, aby učení jeho všude kázali, aby křtili a věřící spravovali.

* Při poslední večeři ustanovil Pán Ježíš apoštoly za kněze, řka: „*To činite na mou památku.*“ — Po vzkříšení svém pravil jim: „*Jako mne poslal Otec, i já posílám vás.*“ — „*Amen, pravím vám: cožkoli svážete na zemi, bude svázáno i na nebi; a cožkoli rozvážete na zemi, bude rozvázáno i na nebi.*“ — V den nanebevstoupení svého řekl apoštolům: „*Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi; protož jdouce, učte všechny národy, křtíte je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého, učte je zachovávatí všecko, cožkoli jsem přikázal vám; a ejhle, já s vámi jsem až do skonání světa.*“ Jan 20, 21. Mat. 18, 18; 28, 18—20.

Pán Ježíš dal apoštolům trojí moc:

1. aby všude učili Boha znáti a jemu sloužiti;
2. aby věřící skrze křest do církve přijímali a milosti Boží jim udělovali;
3. aby je spravovali a ku spasení vedli.

Trojí tato moc nazývá se úřad učitelský, kněžský a královský čili pastýřský, jež nyní apoštolé na místě Kristově viditelně zastávati měli.

O věřících ustanovil Pán Ježíš, aby apoštolů, jakožto duchovních vrchností, poslouchali a s nimi jedna společnost byli, která slouti má církvi.

Luk. 10, 16. Jan 17, 20, 21. Podobenství o dělnicích na vinici, Mat. 20, 1—16; o svačbě, Luk. 14, 16—24; o síti, Mat. 13, 47—50; pastýř a ovčinec jeden, Jan 10, 11—16.

Aby mezi duchovními vrchnostmi a všemi věřícími jednota byla, ustanovil Pán Ježíš svatého Petra za nejvyšší viditelnou hlavu církve, dal mu přednost před ostatními apoštoly a nejvyšší moc duchovní.

„*Ty jsi Petr (t. j. skála) a na té skále vzdělám církev svou a brány pekelné ji nepřemohou. A tobě dám klíče království nebeského; což bys koli*

svázal na zemi, bude svázáno i na nebi, a což bys koli rozvázal na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ Mat. 16, 18. 19.

* Po vzkříšení svém pravil Pán Ježíš svatému Petru třikráte: „Pasiž beránky mě, pasiš ovce mé.“ Jan 21, 15. nn.

Apoštolé počali vykonávati svoji moc na den seslání Ducha svatého; nejprve v Jerusalemě a v zemi Židovské, později po všem světě kázali, křtili, udělovali věřícím milosti Boží a spojovali všecky v jednu církev, kterou sami spravovali a řídili.

Církev rozšiřovala se ku podivu rychle, poněvadž Bůh mnohými zázraky potvrzoval, že apoštolý poslal a lidé že jim věřiti mají.

Podobenství o zrně hořčičném. Mat. 13, 31. — Uzdravení chromého. Skutk. ap. 3, 1. — Obrácení sv. Pavla. 9, 1. — Vzkříšení Tabithy. 9, 40. — Oslepení Elymáse. 13, 8. — Šátky a pásy s těla Pavlova. 19, 11.

Apoštolé měli od Pána Ježíše moc, ustanoviti za sebe nástupce.

† Neboť: 1. obdrželi všecku moc, jakouž Pán Ježíš měl, a protož i moc, ustanoviti za sebe nástupce;

2. úřad učitelský, kněžský a pastýřský musí trvati až do skonání světa, aby lidé po všecky časy mohli spasení svého vyhledávati.

Apoštolé skutečně ustanovili na místě svém jiné muže, kterým dali buďto celou tu moc, kterou sami od Pána Ježíše měli, anebo část té moci.

Ti nástupci apoštolů, kteří obdrželi celou moc, nazývali se *biskupové*; ti, kteří obdrželi větší část té moci, nazývali se *kněží*, a kdož menší část obdrželi, *jáhnové*.

Také moc a přednost Petrova musí stále trvati, poněvadž pro zachování jednoty vždycky třeba jest jedné nejvyšší hlavy.

Veškerá moc a přednost Petrova přešla na toho biskupa, kterýž po něm nastoupil na biskupské sídlo v Římě.

Nástupce svatého Petra slove *papež* aneb svatý Otec; a poněvadž jeho sídlo jest v Římě, slove *Římský papež*.

Po svatých apoštolích jsou tedy duchovní vrchnosti čili pastýřové: papež, biskupové, kněží, jáhnové.

Všecky duchovní vrchnosti a všickni věřící vespolek nazývají se svatá církev katolická; a protož díme:

Katolická církev jest viditelná společnost všech věřících, kteří jedno učení Pána Ježíše vyznávají, jedněch svátostí užívají, řádné nástupce apoštolů za svou duchovní vrchnost a Římského papeže za nejvyšší viditelnou hlavu mají.

Neviditelná hlava církve jest Pán Ježíš sám.

Katolická církev slove také římská neb římskokatolická, proto že Římského papeže za viditelnou hlavu má.

* Katolická církev slove království Boží aneb království nebeské na zemi, poněvadž ji Pán Ježíš založil, sám její neviditelnou hlavou jest a ji skrze Ducha svatého zachovává i spravuje.

B. O známkách pravé církve.

Nemůže býti více pravých církví nežli jedna, poněvadž Ježíš Kristus jenom jednu církev založil.

† Z toho vysvitá, že náboženské společnosti křesťanské, ježto se za pravou církev Kristovu vydávají, až na jednu jedinou, všecky nepravé jsou.

† Jedna z nich ale musí pravá býti, poněvadž Pán Ježíš slíbil, že církev od něho založená trvati bude až do skonání světa.

Pravou církví Kristovou jenom ta býti může, na které shledáváme, že právě taková jest, jakou Kristus založil.

Kristus pak založil církev *jednotnou, svatou, obecnou* neb *katolickou, apoštolskou*.

† 1. Kristus založil církev *jednotnou*; neboť jedno evangelium kázati velel, jednu oběť, jedny svátosti a jednu nejvyšší hlavu pro všechny věřící ustanovil.

† 2. Kristus založil církev *svatou*; sám nejvýše svatý chtěl, aby lidé v jeho církvi svatí byli, a protož i chtěl jí dáti takové učení a takové služby Boží, skrze které by každý ku svatosti dojíti mohl.

† 3. Kristus založil církev *obecnou* neb *katolickou*; neboť jako všechny lidi vykoupil, tak i svou církev zříditi chtěl na ten způsob, aby lidé všech časů a všech národů do ní vstoupiti mohli.

† 4. Kristus založil církev *apoštolskou*; neboť apoštolům velel, aby učení jeho kázali; apoštolům dal moc, aby za sebe ustanovili řádné nástupce s tou mocí, kterou sami měli.

Pravá církev Kristova má tedy čtyři vlastnosti, vedlé kterýchž jest: 1. jedna čili jednotná, 2. svatá, 3. obecná neb katolická, 4. apoštolská.

Tyto čtyři vlastnosti pravé církve nazýváme *známky* čili znamení, protože se podlé nich pravá církev od nepravých rozeznává.

† Ze všech náboženských společností shledáváme tyto čtyři známky jedině na církvi římsko-katolické; ona sama jest jednotná, svatá, obecná neb katolická, apoštolská.

Římsko-katolická církev skutečně jest *jednotná*, protože po všem světě jedno učení, jednu oběť, jedny svátosti a jednu nejvyšší viditelnou hlavu má.

Římsko-katolická církev jest *svatá*: 1. protože nemá jiného zakladatele kromě Krista, nejsvětějšího;

2. protože její učení a služby Boží jistě ku svatosti vedou, jakož viděti jest na velikém počtu svatých, kteří až do smrti k této církvi náleželi a o kterých sám Bůh mnohými zázraky dotvrdil, že svatí jsou.

Římsko-katolická církev jest *obecná*, protože její učení a služby Boží se hodí pro všechny lidi, pro všechny země a pro všechny časy; ona také skutečně po všem světě rozšířena jest, a není od časů Kristových žádná doba, kdež by se byla na světě nenacházela.

Římsko-katolická církev jest *apoštolská*: 1. protože od apoštolů rozšířena jest a stále to učení chová, kteréž apoštolé kázali; 2. protože její pastýřové svou duchovní moc po apoštolích v nepřetržité posloupnosti dědí a řádnému nástupci svatého Petra, jakožto nejvyšší hlavě, se podrobují.

Poněvadž jen církev římsko-katolická všechny známky pravé církve má, věříme a vyznáváme o ní, že ona jest jedině pravá církev Kristova.

C. V katolické církvi může každý člověk býti spasen.

V katolické církvi může každý člověk býti spasen:

1. protože katolická církev jest pravá církev Kristova, v kteréž i trojí úřad Kristův stále trvá a trvati bude až do skonání světa;

2. protože Duch svatý katolickou církev posvěcuje a spravuje, aby se trojí úřad Kristův řádně zastával a lidem ku spasení prospíval.

Trojí úřad Kristův zastávají v církvi řádně biskupové a kněží.

* *Učitelství úřad Kristův trvá v církvi katolické, t. j. v ní zachovává i zvěstuje se zjevení Boží tak celé a čisté, jakž je Kristus sám kázal.*

* Protože duchovní vrchnosti zastávají učitelství úřad Kristův, slovou také církev *vyučující*; věřící, kteříž se od nich učí mají, nazývá se církev *poslouchající*.

Zjevení Boží obdržela církev skrze apoštoly na dvojí způsob, a sice:

1. že apoštolé ústně kázali, co Bůh skrze Syna svého zjevil, a kterak nás Ježíš vykoupil;

2. že apoštolé Písmo svaté Nového zákona po sobě zůstavili.

Písmo svaté, také Bibli Nového zákona, jsou knihy, kteréž apoštolé a jejich učeníci za zvláštní pomoci čili vnuknutím Ducha svatého sepsali, a kteréž církev za pravé slovo Boží vyhlásila.

† V Písmě sv. Nového zákona obsahují se mnohá, ale nikoli všecka učení Pána Ježíše, krátké popsání o jeho životě, o rozšiřování a spravování církve skrze apoštoly, některá poučení a napomenutí apoštolská.

† Co z učení Ježíšova napsáno není, ale od časů apoštolských ustavičně v církvi se kázalo a věřilo, slove ústní *podání* neb *tradice*.

* Zjevení Boží zůstává v církvi povždy celé a čisté, protože církev vyučující jest **neomylná**.

† Církev vyučující slove neomylná, protože jí Pán Ježíš obzvláštní pomoci Ducha svatého propůjčil k tomu cíli, aby nepobloudila čili nechybila, když zjevení Božím vyučuje anebo je vykládá.

† Věříme v neomylnost církve:

1. poněvadž Kristus apoštolům a jich nástupcům řekl, že s nimi jest po všecky dny až do skonání světa, a poněvadž přislíbil, že jim pošle Ducha svatého, Ducha pravdy, kterýž zůstane s nimi na věky; Mat. 28, 19. 20. Jan 14, 16. 17.

2. poněvadž Pán Ježíš ujistil, že brány pekelné nepřemohou církve; Mat. 16, 18.

3. poněvadž svatý Pavel učí, že církev jest sloup a utvrzení pravdy. 1. Tim. 3, 15.

† Neomylná církev mluví:

1. když biskupové s papežem na církevním sněmu o některém učení víry anebo mravů rozhodují, že od Boha zjeveno jest a že všickni křesťané je za pravé mítí mají;

2. když papež sám, jakožto nejvyšší hlava církve, tak rozhoduje.

* *Kněžský úřad Kristův trvá v církvi katolické, t. j. duchovní vrchnosti mají od Krista moc, aby věřícím udělovali milosti vykoupení skrze mši svatou, skrze svátosti a ostatní služby Boží.*

* *Pastýřský úřad Kristův trvá v církvi katolické, t. j. duchovní vrchnosti mají od Krista moc, aby lid věřící spravovali a ku spasení vedli.*

* Duchovní vrchnosti spravují křesťany, an jim přikázání dávají, na ně dohlížejí, neposlušné soudí a trestají.

D. Církev katolická jest samospasitelná.

Jenom v katolické církvi mohou lidé dojítí spasení, protože ona jediná jest pravá církev Kristova.

Poněvadž jenom v katolické církvi lze dojítí spasení, nazývá se tato církev **samospasitelná**, kromě kteréž nelze nadíti se spasení.

Každému člověku tedy nade všecko třeba jest, aby skrze křest do církve katolické vešel.

Kdo skrze křest do církve katolické vešli, nazývají se *viditelní údové církve*, neb katoličtí křesťané.

† Jsou i neviditelní údové církve, a to jsou lidé, kteří bez viny své nevědí, že církev katolická jest pravá církev Kristova, ale upřímně žádají, aby v pravé církvi byli, a také se vynasnažují, plniti vůli Boží.

† Takoví lidé jsou údové církve, poněvadž jim Bůh kromobyčejným způsobem dává posvěcující milost.

† Slovou *neviditelní* údové církve, protože nikoli nám lidem, ale Bohu samému povědomo jest, kdo takto náleží do církve Kristovy.

Živým údem církve jest, kdo netoliko k církvi náleží, ale také podlé víry své živ jest a ve stavu posvěcující milosti se nachází.

Mrtví údové církve jsou ti křesťané, kteří těžké hříchy mají a pro tyto se v posvěcující milosti nenacházejí.

Kdo umírají v posvěcující milosti, jakožto živí údové církve, vcházejí buď do očištěnce, aneb do věčné blaženosti v nebi.

Z očištěnce dostanou se duše věrných do nebe, když za své hříchy dosti vytrpí, anebo když jim Bůh odpustí, co by ještě vytrpěti měly.

Předobrazení církve: Vyvolený národ israelský. Země Kanaanská. Chrám Jerusalemský.

„Rozpomenou a obrátí se k Hospodinu všechny končiny země a klaněti se budou před obličejem jeho všechny čeledi národů.“ Žalm 21, 28.

Přijď království tvé! — Jednoty missionářské. Jednota sv. dětství Ježíšova.

O svatých obcování.

K církvi svaté náležejí netoliko věřící na zemi, ale také duše těch spravedlivých, kteří v posvěcující milosti Boží se světa sešli, zůstávají ve spojení s pravou církvi.

Spojení spravedlivých duší na onom světě s věřícími na zemi jmenujeme *obcování svatých*.

V obcování svatých jsou: 1. svatí v nebi, 2. věřící na zemi, 3. duše v očištěnci.

† Věřící na zemi nazývají se církev *bojující*, duše v očištěnci slovou církev *trpící*, svatí v nebi církev *oslavená*; avšak nejsou to tři církve, ale jedna církev.

Obcování svatých záleží v tom, že věřící na zemi, svatí v nebi a duše v očištěnci jedna jednota jsou, a jakožto údové jedné církve jedno tělo dělají, jehož hlava jest Ježíš Kristus.

„Jako v jednom těle mnohé oudy máme, . . . tak jsme mnozí jedno tělo v Kristu.“ Řim. 12, 4. 5.

† Spojení toto nazývá se *obcování svatých*, protože všickni na křtu svatém posvěceni, ke svatosti povoláni jsou a mnozí již dokonale svatosti dosáhli.

Obcování svatých působí, že všickni údové církve mají účastenství v duchovních pokladech jejích a že sobě vespolek pomoc prokazovati mohou.

Duchovní pokladové církve svaté jsou: 1. Ježíš Kristus sám a jeho neskončené zásluhy, božské učení, oběť mše svaté a svátosti;

2. modlitby, dobří skutkové a zásluhy všech údů církve svaté, co jich bylo a jest.

V obcování svatých vůbec *rozeznáváme trojí obcování*: 1. obcování věřících na zemi mezi sebou; 2. obcování mezi věřícími na zemi a svatými v nebi; 3. obcování mezi věřícími na zemi s dušemi v očištěnci.

Obcování věřících na zemi mezi sebou záleží v tom, že sobě vespolek skrze modlitbu, skrze oběť mše svaté a také skrze dobré skutky prospívati mohou, a že Bůh pro zásluhy, cnosti a dobré skutky jedněch také ostatním mnohých milostí uděluje.

* Obcování věřících na zemi se nám ustavičně připomíná modlitbou Páně, v kteréž voláme ku společnému Otci svému a prosíme za sebe a za všechny, říkáme: „Chléb náš dej nám, odpusť nám naše viny, neuvod' nás v pokušení, zbav nás od zlého.“

Obcování svatých v nebi s věřícími na zemi záleží v tom, že svatí nás pro Boha *dokonale milují*, nám dobrého přejí, za každého křesťana a za celou církev u Boha se přimlouvají.

Obcování věřících na zemi se svatými v nebi záleží v tom, že my svaté ctíme, svátky jejich světíme, je vzýváme a z jejich blaženosti se radujeme.

Obcování věřících na zemi s dušemi v očistci záleží v tom, že my je milujeme a z lásky jim pomáháme, aby se doba utrpení jejich ukrátila a ony se do nebe dostaly.

Duším v očistci pomáháme, když se za ně k Bohu modlíme, mši svatou za ně obětujeme, almužnu dáváme, aneb jiné dobré skutky konáme.

„Svaté a spasitelné jest myšlení, za mrtvé se modliti, aby od hříchů zproštěni byli.“ 2. Mak. 12, 46. „Judas Makabejský poslal peníze do Jerusalema, aby obětována byla oběť za hříchy mrtvých.“ Tamž. v. 43. 44.

Obcování naše s dušemi v očistci uvádí nám církev na paměť při každém pohřbu, při každé mši svaté a zvláště na *den památky věrných dušiček*.

Obcování svatých, jakž nyní jest, trvati bude až do skonání světa; obcování svatých v nebi bude trvati věčně.

Kapitola druhá.

O křesťanské spravedlnosti.

Rozdíl I. O křesťanské spravedlnosti vůbec.

Nepostačuje ku spasení, aby člověk údem katolické církve byl, ale třeba jest také, aby církve poslouchal a spravedlivě živ byl.

Spravedlivě živ býti aneb Bohu sloužiti, jest: dobré milovati a činiti, zlého pak nenáviděti a se varovati.

Můžeme křesťansky spravedlivě živi býti:

1. protože nás posvěcující milost činí k tomu schopny;

2. protože nás účinnivá milost podporuje, abychom i skutečně milovali a činili dobré, zlého pak nenáviděli a se varovali.

A. O dobrém.

Dobré jest, co se Bohu líbí a nám se od něho přikazuje.

Bohu se líbí cnosti a dobří skutkové; a protož i křesťanské cnosti a křesťanští dobří skutkové jsou to dobré, ježto ku křesťanské spravedlnosti náleží.

1. O dobrých skutcích.

Křesťansky dobří skutkové jsou činové, jižto se s vůlí Boží srovnávají a s pomocí milosti Boží se konají.

† Rozeznáváme křesťansky dobré skutky nedokonalé a dokonalé.

Křesťansky dobrý skutek jest *nedokonalý*, když vykonán byl ve stavu hříšném.

† Nedokonalí dobří skutkové působí ten užitek, že se jimi duše skutečně připravuje, aby posvěcující milostí dosáhla.

Kornelius, setník pohanský. Skutk. ap. 10. kap.

† Křesťansky dobrý skutek jest *dokonalý*, když vykonán byl ve stavu posvěcující milosti a z lásky k Bohu.

† Dokonalí dobří skutkové prospívají nám velice; neboť:

1. jimi zasluhujeme života věčného;

2. každým takovým skutkem se v nás posvěcující milost rozmnožuje;

3. již na zemi nalézáme za ně odplatu v dobrém svědomí a často také ve statcích vezdejších.

Nejpřednější dobří skutkové jsou: *modlitba, půst, almužna*.

* K činění skutků dobrých vzbuzuje nás: 1. rozkaz a příklad Pána Ježíše; 2. nejisté trvání našeho života; 3. pevná důvěra, že Bůh nejvyšší dobrotivý a spravedlivý ani jediného skutku dobrého bez odplaty nenechá.

Mat. 6, 6; 10, 42. Mar. 9, 40. Podobenství o dělnících na vinici. Mat. 20, 8. nn.

Křesťan nikdy nemá přestatí dobré skutky činiti: neboť „každý strom, kterýž nenese ovoce dobrého, vyřát a na oheň uvržen bude.“ Mat. 3, 10.

2. O křesťanských cnostech.

Nepostačuje ku křesťanské spravedlnosti, abychom některé dobré skutky činili, ale třeba jest také, abychom *dobří* neb *cnostní* byli.

Dobří neb *cnostný* jest, kdo křesťanské cnosti má, t. j. kdo se upřímně vynasazuje, aby vždy a všudy smýšlel, mluvil a činil, co Bůh přikazuje.

Křesťanská cnost vůbec jest schopnost a snazivá vůle, činiti vždy a všudy, co Bůh přikazuje.

Všecka Bohu líbezná cnost počíná se v člověku skrze posvěcující milost; neboť touto milostí nás Bůh také schopny činí ke všemu dobrému, ježto ku spasení vede.

† Schopnost k dobrému, která se nám s posvěcující milostí dává, jmenuje se cnost *vlitá* nebo *vštípená*.

† Vlité cnosti připodotňuje Pán Ježíš k pokladu, ježž nám Bůh svěřil, abychom jej zachovali a rozmáhali. Mat. 25, 14—30. Mar. 13, 34—37. Luk. 19, 12—26.

† Zachováváme a rozmáháme vlité cnosti, když s účinnivou milostí Boží konáme dobré skutky.

† Koná-li člověk dobré skutky jednoho způsobu často, přibývá mu ochotnosti a obratnosti v dobrém, kteréž *nabytá* cnost říkáme.

† Vseliká cnost křesťanská jest dar Boží; neboť bez posvěcující milosti nebyli bychom k dobrým skutkům křesťanským schopni, bez účinnivé milosti pak nemohli bychom těch skutků konati, a protož i ochotnosti k dobrému, ani obratnosti v něm nabyti.

Křesťanské cnosti jsou dvojí: 1. božské, 2. mravné.

Božské cnosti jsou tyto tři: víra, naděje a láska.

† Víra, naděje a láska nazývají se božské cnosti, protože přímo k Bohu směřují a že jich člověk nabyti nemůže, leč darem od Boha, kterýž nám obzvláště tyto tři cnosti s posvěcující milostí (při ospravedlnění) vlévá.

Víra jest cnost, kteráž nás osvěcuje i nakloňuje, že poznáváme i za pravdu máme, co Bůh zjevil a nám skrze katolickou církev předkládá.

Naděje jest cnost, skrze kterouž pro zásluhy Ježíše Krista od Boha důvěrně žádáme i očekáváme, co nám slíbil.

Láska jest cnost, skrze kterouž Boha za nejvyšší dobré pokládáme, v něm zalíbení nejvyšší máme, po něm toužíme a jemu se zalíbiti dbáme, pro Boha pak i bližnímu ze srdce přejeme a rádi činíme, co by jemu v pravdě prospělo.

* Božské cnosti utvrzují a rozmáhají se v nás obzvláště, když je často vzbuzujeme, a když upřímně dbáme, to smýšleti a činiti, k čemu pro ně schopní jsme.

† Vzbuzujeme cnost, když sobě dobrovolně na mysl uvádíme, co ta jistá cnost působí a na čem se zakládá; při tom také činíme předsevzetí, že se povždy této cnosti držeti, podlé ní smýšleti a jednati chceme.

Božské cnosti máme vzbuzovati častěji za živa, obzvláště pak:

1. když se modlíme, na službách Božích jsme aneb svátosti přijímáme;
2. v každém soužení a těžkém pokušení;
3. když v nebezpečství života jsme.

† Mravné cnosti jsou ty, kterými se všecko naše mravné chování tak pořádá, že nejen dobré jest, ale i Bohu a lidem se líbí.

K mravným cnostem náleží: 1. *sedmero hlavních cností*, kterými se odklízí, co by koli překáželo milosti Boží; 2. *čtvero stežejných cností*, kteréž nám velice usnadňují konání dobrých skutků, jakož i zachování a rozmáhání ostatních cností.

Sedmero hlavních cností jest: 1. pokora, 2. štědrost, 3. čistota, 4. láska dobrotivá, 5. strídmost v jídle a pití, 6. tichost, 7. horlivost v dobrém.

† *Pokora* působí, že člověk svoji slabost a hříšnost uznává a pro ni sebe za málo pokládá; a že dobré, ježto má neb činí, za nezasloužený dar Boží uznává, nad nikoho se nevyneší, ale jiné za lepší pokládá, nežli sebe.

† *Pokora* jest *nejpotřebnější* ze všech mravných cností, protože jest základ všech cností křesťanských a že bez ní nelze, aby která cnost v duši člověka dospělého povstala, se zachovala i rozmáhala.

„Všickni vespolek ukazujte pokoru; nebo Bůh se pyšným protiví, ale pokorným dává milost.“ 1. Petr. 5, 5.

† *Štědrost* působí, že ochotni jsme, statkem svým nuznému pomáhati a k jiným dobrým účelům přispívati.

„Blahoslavení chudí duchem, nebo jejich jest království nebeské.“ Mat. 5, 3.

† *Čistota* působí, že se křesťan toho všeho varuje, čím se stydlivost uráží.

„Blahoslavení čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou.“ Mat. 5, 8.

† *Láska dobrotivá* působí, že všem lidem dobrého přejeme, s bližním radosti i žalosti jeho sdílíme.

† *Strídmost v jídle a pití* působí, že křesťan nezřízené žádosti po jídle a pití odpírá, a obého jenom mírně užívá.

† *Tichost* působí, že křesťan všeliký hněv nespravedlivý v sobě krotí, k nenávisti, ke slovům hanlivým anebo až ku pomstě strhnouti se nedává, třeba by se mu byla křivda stala.

„Blahoslavení pokojní, neb oni synové Boží slouti budou.“ Mat. 5, 9.

„Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem.“ Mat. 11, 29.

† *Horlivost v dobrém* působí, že křesťan povinnosti své věrně a ochotně plní, a s radostí to činí, co ku slávě Boží a ku spasení duše prospívá.

Čtvero stežejných cností jest: 1. opatrnost, 2. spravedlnost, 3. strídmost, 4. síla neb statečnost.

† *Opatrnost* působí, že snadno a bezpečně poznáváme, co by opravdu dobré a Bohu milé bylo, a že se tedy zdánlivému dobrému nedáváme svéstí ku zlému.

† *Spravedlnost* působí, že vždy ochotni jsme, každému prokazovati a dávatí, čím jemu povinni jsme, a nežádati od něho, čím on povinen není.

† *Střídmost* působí, že krotíme všechny tělesné náklonnosti a žádosti, které nás od dobrého zdržují, a že i dovolených radostí a příjemností jen mírně užíváme.

† *Síla* neb *statečnost* působí, že se nižádným překážkám a obtížnostem od dobrého odstrašiti nedáváme.

Sedm bratří makabejských a matka jejich.

„Blahoslavení, kteří protivěnství trpí pro spravedlnost, nebo jest království nebeské.“ Mat. 5, 10.

† *Mravné cnosti* rozmáhají a utvrzují se v nás, když upřímně dbáme, to smýšletí a činiti, v čem jedna každá z nich záleží.

3. O křesťanské dokonalosti.

† Stálé rozmáhání a utvrzování křesťanských cností vede ku křesťanské dokonalosti.

Dokonalost křesťanská v tom záleží, že křesťan z lásky k Bohu stále a upřímně se vynasnažuje, ve všech cnostech prospívá, aby život jeho životu Pána Ježíše, co nejvíce možná, podoben byl.

Kdo upřímně žádá býti dokonalý, nepřestává na tom, aby všecko zachovával, co Bůh přikazuje; ale on nad to ještě podlé možnosti činí, o čemkoli ví, že by se Bohu líbilo.

† Máme se vynasnažiti, abychom byli dokonalí:

1. protože nám to Pán Ježíš velí, říká: „Buďte dokonalí, jako Otec váš nebeský dokonalý jest“ Mat. 5, 28.;

2. protože tím větší odplaty v nebi dojdeme, čím cnostnější na zemi jsme;

3. protože snadno ke zlému se obrátí, kdo nežádá v dobrém stále prospíváti.

Bezpečná cesta k dokonalosti jest následování Pána Ježíše a upřímné vynasnažení, abychom jemu více a více podobni byli.

„Chceš-li býti dokonalý . . . následuj mne.“ Mat. 19, 21.

* K následování Krista obzvláště napomáhá:

1. modliti se rád, pilně na služby Boží choditi a slovo Boží poslouchati, svátosti často přijímáti;

2. stále bdíti a na Boha všudy přítomného pamatovati;

3. sebe přemáháti a zapíráti;

4. každodenní svoje práce ve stavu milosti Boží a bohumilým způsobem dělati.

* *Stále bdíti*, jest: pozor dávatí na své myšlení, řeči a činy, aby v nich nebylo nic proti vůli Boží; dávatí také pozor na lidi, s kterými společnost máme, na místa, kde jsme, abychom snad ke zlému ponoukání nebyli.

„Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení.“ Mat. 26, 41.

* *Sebe přemáháti a zapíráti*, jest: podvoliti se obtížnostem života cnostného, odříci sobě příjemnou věc, když by se s vůlí Boží nesrovnávala, a dělati sobě ujmu také v dovolených věcech, abychom se lépe zdržovati uměli nedovolených.

„Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sebe sám, ber kříž svůj každého dne, a následuj mne.“ Luk. 9, 23.

* *Každodenní práce konáme způsobem Bohu milým*, když je konáme z poslušnosti k Bohu, pilně, trpělivě a v tom úmyslu, abychom se mu zalíbili.

* Křesťanské dokonalosti dosahuje se nejrychleji skrze tři evangelické rady.

* Evangelické rady jsou: 1. dobrovolná chudoba, 2. ustavičná čistota, 3. dokonalé poslušenství svého vrchního.

* Tito prostředkové dokonalosti nazývají se evangelické rady, protože jich Pán Ježíš neporoučel, ale k nim jen radil.

Mat. 19, 11; 12, 21. 1. Kor. 6, 25. nn.

† Evangelické rady zachovávati jest povinen, kdo se k tomu slibem zavázal.

„Bratři, usilujte tím více, abyste dobrými skutky svoje povolání a vyvolení pojistili; nebo to čínice, nezhrěšíte nikdy. Takto zajisté hojně vám bude dáno, vejítí do věčného království Pána našeho a Spasitele Ježíše Krista.“ 2. Petr. 1, 10. 11.

„Pro spravedlnost bojuj duši svou, a až do smrti zasazuj se o spravedlnost.“ Sirach. 4, 33.

B. O zlém čili o hříchu.

1. Co zlé čili hřích jest.

Zlé, jehož nenáviděti a se varovati máme, jest hřích.

Hřích jest vědomé a dobrovolné přestoupení zákona Božího.

Zákon Boží přestupují (proti zákonu Božímu hřeší) lidé, buďto že myslí, žádají, mluví neb dělají, co Bůh zapovídá — a to jest hřích *dopuštěním* spáchaný; buďto že nedělají, co Bůh velí — a to jest hřích *opuštěním* čili obmeškáním učiněný.

Hřích jest dvojí: 1. *dědičný*, kterýž po prvních rodičích dědíme; 2. *osobní*, kterého se hříšník sám dopouští.

Hříchu se dopouští aneb hřeší, kdo vědomě a dobrovolně zákon Boží přestupuje.

Hřích osobní může býti:

1. hřích vlastní aneb cizí;
2. hřích všední aneb těžký.

Hřích **vlastní** jest, kterého se sami dopouštíme v myšlení, žádostech, slovích anebo skutcích.

Hřích **cizí** jest, který sice od jiných lidí spáchan byl, ale nám se také za vinu počítá, když jsme příčinou byli, že někdo zhřešil anebo ještě hřeší, a když ze hříchu jiných nedovolený užitek bere.

* Počítáme devatero cizích hříchů:

1. Hříchu poraditi.

Abissai, 1. Král. 26. kap. Jezabel, 3. Král. 21. kap. Herodias, Mat. 14. kap. Kaifáš, Jan 11, 49. 50.

2. Hřích jinému veleti.

Rebeka, 1. Mojž. 27. kap. David, 2. Král. 11. kap. Herodes, Mat. 2, 16. nn.

3. Ke hříchu svoliti.

Áron, 2. Mojž. 32. kap. Pilát, Mar. 17. kap.

4. Ke hříchu ponoukati.

Žena Putifarova, 1. Mojž. 39. kap. Žena Jobova, 2, 9. Jero-boam, 3. Král. 14. a 22. kap.

5. Hříchu pochváliti.

Židé lstně vychvalovali ukrutného Heroda. Sk. ap. 12. kap. Nejvyšší rada chválila zuřivého Šavla, tamže 8, 3.; 9, 1. 2. Ezech. 13, 18.

6. Hřích jiného tajiti a k němu mlčeti.

Vrchnosti lidu israelského, Isai. 56, 10. Ezech. 3, 18. **Naopak:** Josef egyptský, 1. Mojž. 37, 2. Mardocheus, Esth. 2. kap.

7. Hříchu netrestati.

Heli, 1. Král. 3. kap. David, 2. Král. 13, 21. nn. 14. kap.

8. Na hříchu podil bráti.

Synové a dcery Achana, Jos. 7. kap. Obyvatelé města Sichemu a Abimelech, Soudc. 9. kap. Šavel, Skutk. ap. 7, 57. 59.

9. Hříchu hájiti.

Achab a Jezabel chránili nepravé proroky, 3. Král. 18. kap. Židovští kněží po vzkříšení Páně, Mat. 28, 11—14.

Všední neb malý jest hřích, když člověk přestupuje zákon Boží ve skrovných věcech, anebo nedosti dobrovolně a vědomě.

Těžký neb velký jest hřích, když člověk přestupuje zákon Boží v důležitých věcech vědomě a dobrovolně.

† Vina hříchu rozeznává se také podlé *případnosti* neb *okolnosti*, t. j. podlé toho, *kdo* zhřešil, *kde* a *kdy* zhřešil, jaké zvláštní *následky* (škoda, pohoršení) z toho hříchu povstaly, *kolika lidem* a *jak velice* jim ublíženo neb i pohoršení dáno bylo.

† O případnostech máme pamatovati, že některé *hřích proměňují*, některé pak je *zveličují* neb *zmenšují*; na př. odejmutí věci Bohu zasvěcené již není krádež, ale svatokrádež; pohanění vlastních rodičů aneb vrchností jest větší hřích, nežli pohanění člověka nám rovného.

Hřích **těžký** jest *největší zlé*, protože Boha nejvíce uráží a člověku na nejvyš škodlivý jest.

* Těžkým hříchem *uráží člověk Boha*, protože:

1. jej za méně pokládá, nežli svoji rozkoš, některého člověka neb neživou věc;
2. že upírá nejvyššímu Pánu povinnou poslušnost a projevuje ohybnou nevděčnost k největšímu dobrodinci svému.

Hřích těžký jest člověku *na nejvýš škodlivý*:

1. poněvadž jej posvěcující milosti zbavuje, hněv Boží, výčitky zlého svědomí, časné i věčné tresty na něho uvaluje;

* 2. poněvadž odnímá člověku zásluhy všech dobrých skutků, kteréž dříve vykonal;

* 3. poněvadž příčinou jest, že člověk nic záslužného pro nebe činiti nemůže, dokud hřích těžký na sobě má.

Pro své následky nazývá se hřích těžký také *smrtný*; neboť duše ve stavu hříšném jest jako mrtva pro život věčný.

Poněvadž těžký hřích největší zlé jest, máme ho nade všechno jiné zlé nenáviděti a jeho se více báti, nežli samé smrti; máme také vždycky hotovi býti, raději všechno protivné trpěti a všechny nám milé věci ztratiti, ano i umříti, nežli se těžkého hříchu dopustiti.

„Jako před tváří hada utíkej před hříchem. Zubové lvovi jsou zubové jeho, zabijíce duše lidské. Jako meč na obě strany ostrý jest všeliká nepravost a rána její jest nezhojitelná.“ Sir. 21, 2—4.

Máme se varovati také hříchů všedních, protože také jimi se Bůh uráží, že v dosahování účinnivé milosti nám překážejí, pomalu k těžkým hříchům svádějí, a že na nás uvalují časné tresty.

Hříchů svých odpuštění může člověk dosáhnouti v katolické církvi.

V katolické církvi mohou se odpouštěti hříchové, poněvadž Pán Ježíš za hříchy naše umřel,

a svatým apoštolům i jejich nástupcům moc dal, hříchy odpouštěti.

Hříchové odpouštějí se ve svátosti křtu a pokání.

* Na křtu odpouští se hřích dědičný a všechny osobní, kterých se člověk dopustil prve nežli pokřtěn byl; ve svátosti pokání odpouštějí se ty hříchy, kterých se člověk po křtu svatém dopustil.

2. O pokušení a příležitosti ke hříchu.

Člověka vede ke hříchu: 1. pokušení, 2. příležitost.

Pokušení jest všeliké ponoukání neb vábení ke zlému.

Pokoušení Evy. Pokoušení Pána Ježíše.

Pokouší nás: 1. *tělo*, t. j. nezřízená žádostivost, kteráž ze hříchu dědičného povstala a hříchem osobním se rozmáhá;

2. *svět*, t. j. lidé, kteří nás slovy anebo skutky svými svádějí, aneb nám pohoršení dávají;

3. *ďábel*, kterýž toho žádostiv jest, aby nás o věčnou blaženost připravil a do pekla uvrhnul.

† Pokoušení takto vede ke hříchu: nejprve jest pomyšlení na zlé, a toho-li člověk od sebe neodvrátí, povstane zalíbení ve zlém; z dobrovolného zalíbení povstává hříšná žádost, a pakli jí člověk neodporuje, povstává v něm snadno úmysl, aby zlé i učinil.

V pokušení klesá aneb hřeší, kdo se ve zlém myšlení anebo ve zlé žádosti vědomě a svévolně zdržuje, v nich zalíbení má aneb až i dělá, k čemu pokoušen byl.

* Bůh dopouští pokušení na nás:

1. abychom se ustavičně cvičili v pokoře a opatrnosti;

2. abychom tím větší odměny zasloužili, čím nám tíže bylo, plniti vůli Boží.

Můžeme každému pokušení odolati, pakli jen upřímně chceme, proto že nám Bůh potřebnou k tomu milost dává.

Abychom v pokušení neklesli, máme:

1. každodenně se modliti, aby nás Bůh před pokušením chránil a v nich nám pomáhal;

„A neuvoď nás v pokušení.“ — „Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení.“ Mat. 26, 41.

2. ihned myšlenky své odvrátiti od zlého, k němuž pokušení jsme;

3. pečlivě se vyhýbati všeliké příležitosti ke hříchu.

Příležitost ke hříchu jest čas, místo aneb společnost, kdež člověk v nebezpečení jest, že zhřeší. Svatý Petr v domě Kaifášově.

Abychom ve zlé příležitosti nezhřešili, máme:

1. jí nehledati ani se v ní lehkomyšlně vydávati, ale pečlivě se jí vyhýbati;

Eva. Tob. 1, 5. „Kdo miluje nebezpečení, zahyne v něm.“ Sir. 3, 27.

2. jí hned opustiti, když bychom proti své vůli do ní přišli;

Egyptský Josef.

3. přemáhati se a hříchu odpírati, když nám nelze příležitost opustiti.

Daniel, 1, 8. nn. Eleazar, 2. Mak. 6. kap.

3. Kterak se hřích v duši rozmáhá.

† Kdo těžkým hříchem vinen jest, nalézá se v hříšném stavu, čili ve stavu hříchu.

† *Stav hříchu* jest ono neštěstí, při kterém člověk posvěcující milosti nemá a protož i schopen není, aby se Bohu líbil a věčné blaženosti dosáhl.

† Člověk zůstává ve hříšném stavu, dokud by pravým pokáním zase posvěcující milosti z nova nenabyl.

† Velmi nebezpečno jest pro spasení duše, neobrátí-li se hříšný člověk brzy; nebo čím déle ve stavu hříšném zůstává, tím se více posiluje nezřízená žádostivost a s touto rozmáhá se i hřích v duši lidské více a více.

† Hřích rozmáhá se v duši takto: páše-li člověk hříchy jednoho způsobu často, povstává *hříšný návyk*, při kterém si člověk oblibuje hřích, jeho se nebojí a častěji se ho dopouští.

† Hoví-li člověk návyku svému za delší čas, povstává *náruživost*, při kteréž člověk svůj hřích oblíbený za každou příležitost páše a brzy až tam dochází, že buďto nechce hříchu odpírati, anebo se domnívá, že odpírati nelze.

† Zlý návyk a náruživost působí, že se člověk jenom své rozkoši a žádosti voditi dává, na Boha i na věčnost více a více zapomíná, s bližním žádná útrpnosti již nemá, křesťanské lásky k Bohu a k bližnímu docela pozbývá.

Za největší hříchy se počítají: 1. *hříchové proti Duchu svatému*; 2. *hlavní hříchové*; 3. *hříchové do nebe volající*.

* **Hříchů proti Duchu svatému jest těchto šestero:**

1. Zúmyslně na milosrdenství Boží hřešiti.

Lidé za časů Noemových. Srovn. Sir. 5, 4.

2. Nad milosrdenstvím Božím zoufati.

Kain, 1. Mojž. 4, 13. Saul, 1. Král. 31. kap. Jidáš.

3. Poznané křesťanské pravdě odpírati.

Židé za časů Pána Ježíše. Mat. 2, 4—6; 11, 20. nn. Jan 11, 47. Proti sv. Štěpánu, Skutk. ap. 6, 8—15, 7. kap.

4. Bližnímu svému milosti Boží nepřáti a záviděti.

Kain. Jonáš, 4. kap. Židé, Skutk. ap. 11. kap.

5. Ku spasitelnému napominání srdce zatvrzelé míti.

Kain. Fara. Jidáš.

6. V životě nekajícím z úmyslu do konce setrvati.

Saul při napominání Samuelově: Antioch, 2. Mak. 9, 5. 6.

* Hříchové tito nazývají se *hříchové proti Duchu* svatému, protože člověk ten, kterýž jimi vinen jest, odporuje milosti Ducha svatého, anaž jej k polepšení volá.

† Hříchové proti Duchu svatému neodpouštějí se ani na tomto, ani na onom světě, protože nižádný hřích se neodpouští bez pokání, a že milosti pravého pokání se nikomu neuděluje, kdo jí odpírá a polepšiti se nechce.

Hlavních hříchů jest těchto sedm:

1. pýcha, 2. lakomství, 3. smilstvo, 4. závist, 5. obžerství, 6. hněv, 7. lenost.

* Hříchové tito slovou *hlavní*, protože každý z nich jest jako hlava čili pramen, odkudž mnozí jiní hříchové pocházejí.

† *Pýcha* jest nezřízené vážení sebe samého; protož i člověk pyšný pokládá sebe samého za více, nežli jest, pohrdá jinými, jest chvály žádostiv a chce všude míti přednost.

Pyšní andělé. Fara. Goliáš. Aman, Esth. 3, 1—9; 5, 9—14; 7, 6—10. Král Baltasar, Dan. 5, 22. 23. 30. Antioch, 2. Mak. 9. kap.

„Počátek všelikého hříchu jest pýcha; kdo by se jí přidržel, naplněn bude zlořečenstvím a ona podvrátí jej do konce.“ Sir. 10, 15.

† *Lakomství* jest nezřízená žádost peněz a bohatství; lakomec pokládá peníze a bohatství za jediné štěstí, a protož i žádá jich nenasytně, zachovává je úzkostně a nevynakládá jich ani na věci potřebné.

Laban, 1. Mojž. 41. kap. Achab, 3. Král. 21, 15. Jidáš.

„Majice pokrm a oděv, dosti na tom mějme; neboť kteří chtějí zbohatnouti, upadají v pokušení a osidla ďáblova.“ 1. Tim. 6, 8. 9.

† *Smilstvo* jest nezřízená žádost tělesné rozkoše.

Lidé za časů Noemových. Sodoma a Gomorrha.

„Smilstvo pak a všeliká nečistota ani jmenována nebud mezi vámi.“ Ef. 5, 3.

† *Závist* jest zármutek pro dobré, jehož se bližnímu dostalo, spolu se žádostí, aby toho zbaven byl.

Bratří Josefovi. Saul, 1. Král. 18, 8.

„Závist! ďábla přišla smrt na okršlek země.“ Moudr. 24.

„Hnis kostí jest závist.“ Přísl. 14, 30.

† *Obžerství* jest nezřízená žádost jídla a pití a nemírné požívání pokrmu a nápoje.

Ammon, 2. Král. 13, 28. 29. Holofernes, Judit. 13, 1. nn. Baltasar, Dan. 5, 1. nn.

„Hleďte, aby snad nebyla obtížena srdce vaše obžerstvím a opilstvím.“ Luk. 21, 34.

† *Hněv* jest prudké rozhořčení mysli na některého bližního aneb na nějakou věc.

Kain. Bratří Josefovi. Aman, Esth. 3. a 6. kap.

„Člověk hněvivý vzbuzuje sváry; kdo trpělivý jest, krotí vzbuzené.“ Přísl. 15, 18.

„Já pravím vám, že každý, kdož se hněvá na bratra svého, hoden bude soudu.“ Mat. 5, 22.

† *Lenost* jest nechuf, váhavost a ošklivost ke všemu, což se Boha a spasení týče.

Podobenství o služebníkovi lenivém. Mat. 25, 24—30.

„Ale že jsi vlažný a nejsi ani studený, ani horký, počnu tě vyvrhovati z úst svých.“ Zjev. 3, 16.

Hříchové do nebe volající jsou tyto čtyři:

1. zúmyslná vražda;
2. němý neb sodomský hřích;
3. utiskování chudých lidí, vdov a sirotků;
4. zadržování neb ujímání mzdy dělníkům.

* Hříchové tito slovou *do nebe volající*, poněvadž pro svoji velikou zlobu spravedlnost Boží obzvláště ku trestání vyzývají, k Bohu jako volají.

„Nepravosti vlastní jímají bezbožného a provazy hříchů svých svázán bývá. Onť umře, protože neměl kázně a ve množství hříchů svých oklamán bude.“ Přísl. 5, 22. 23.

Rozdíl II. O křesťanské spravedlnosti zvlášt,

čili

o přikázáních Božích a církevních.

Co by dobré bylo a co zlé, víme: 1. ze zákona Božího, 2. z přikázání církevních.

A. O zákonu Božím aneb o přikázáních Božích.

† Zákon Boží jest: 1. přirozený, 2. zjevený.

† *Přirozený zákon Boží* jsou pravidla lidského jednání, která Bůh lidem do srdce vštípil, tak že je člověk rozumem svým poznává.

† *Zjevený zákon Boží* jsou pravidla lidského jednání, která Bůh lidem zjevil, aby se přirozený zákon vysvětlil a doplnil.

Bůh zjevil zákon svůj Židům, an jim na hoře Sinaji desatero přikázání ohlásil a je vyryl na dvou kamenných deskách, kteréž Mojžíšovi odevzdal.

1. Mojž. 19. a 20. kap.

Desatero Božích přikázání jest toto:

1. **V jednoho Boha budeš věřití.**
2. **Nevezmeš jména Božího nadarmo.**
3. **Pomni, abys den sváteční světil.**
4. **Ctí otee svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře se ti vedlo na zemi.**
5. **Nezabiješ.**
6. **Nesesmilníš.**
7. **Nepokradeš.**
8. **Nepromluvíš proti bližnímu svému křivého svědectví.**
9. **Nepožádáš manželky bližního svého.**
10. **Aniž požádáš statku jeho.**

Také my křesťané máme desatero přikázání zachovávatí, poněvadž to Ježíš Kristus velel a nás učil, zachovávatí je dokonale.

„Nedomnívejte se, že jsem přišel rušit zákona, aneb proroků; nepřišel jsem rušit, ale naplnit.“ Mat. 5, 17. 21—48.

Přikázání Boží *zachovávatí* neb jich *ostříhati*, jest: to činiti, co se nám v nich velí, a toho se varovati, co se nám v nich zapovídá.

Bůh nám dal přikázání svá *z pouhé lásky*, abychom na zemi šťastně živi býti a po smrti věčné blaženosti dojíti mohli.

Bůh slíbil těm, kteří jeho přikázání zachovávají, život věčný, a na tomto světě hojně požehnání.

„Chceš-li do života vejíti, ostříhej přikázání.“ Mat. 19, 17.

Přikázání Boží máme zachovávatí ochotně a rádi, jako je zachovávají andělé a svatí v nebi, z lásky a vděčnosti k Bohu, jakož i pro spasení duše své.

Můžeme všechna přikázání zachovávatí:

1. protože Pán Ježíš slovem a příkladem svým nám ukázal, kterak je zachovávatí máme;
2. protože nás Bůh hojnou milostí svou k tomu osvětluje a posiluje.

V přikázáních Božích ukládají se nám *troje povinnosti*: 1. k Bohu, 2. k nám samým, a 3. k bližním.

Desatero přikázání *obsahuje se krátce ve dvou přikázáních lásky*. První jest: „*Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého, ze vši duše své a ze vši mysli své a ze vši síly své.*“ Druhé pak jest: „*Milovati budeš bližního svého jako sebe svého.*“ Mat. 22, 37—40. Mar. 12, 30. 31.

1. O povinnostech k Bohu.

Povinnosti k Bohu obsahují se v prvních třech přikázáních.

O prvním přikázání Božím.

„V jednoho Boha budeš věřiti.“

První přikázání Boží velí, abychom v Boha křesťansky věřili, v něho křesťansky doufali, jej křesťansky milovali a jemu se klaněli.

a) *V Boha křesťansky věřiti*, jest: všecko za pravdu míti, co Bůh zjevil a nám skrze katolickou církev předkládá.

Víry jest každému člověku ke spasení třeba; neboť bez víry se nelze Bohu líbiti. Žid. 11, 6.

Věříme: 1. poněvadž Bůh nejvyš pravdomluvný jest, a protož nic nepravdivého zjeviti nechce; 2. poněvadž Bůh nejvyš moudrý jest, a protož mýliti se nemůže; 3. poněvadž katolická církev jest neomylná.

† Víra naše má býti: 1. obecná, 2. pevná, 3. živá, 4. stálá.

† Máme víru *obecnou*, když netotiko některé věci, ale všecko za pravdu máme, co nám církev ku věření předkládá.

† Máme víru *pevnou*, když věříme beze všeho pochybování.

Abraham za svoji pevnou víru odměněn. Mojžíš a Áron potrestáni, že pochybovali. 4. Mojž. 20, 12.

† Máme víru *živou*, když podlé ní živi jsme, t. j. když dobré činíme a zlého se varujeme, jakž náboženství naše předpisuje.

„Ne, kdož mi říká Pane, Pane, vejde do království nebeského, ale kdo činí vůli Otce mého, ten vejde do království nebeského.“ Mat. 7, 21.

„Jako tělo bez duše mrtvé jest, tak i víra beze skutků jest mrtvá.“ Jak. 2, 26.

† Máme víru *stálou*, když hotovi jsme, raději všecko, i sám život obětovati, nežli bychom od víry své odpadli. Daniel. Tři mládenci. Bratří makabejští. Svátí mučénici.

* Cnost víry můžeme zachovati a v sobě rozmáhati:

1. když slovo Boží pilně posloucháme aneb čítáme a podlé něho živi jsme;

2. když víru svou veřejně vyznáváme a ji hájíme;

3. když za dar víry prosíme a víru často vzbuzujeme.

„Věřím, Pane, spomoz nedověře mé.“ Mar. 9, 23.

* *Vyznáváme víru veřejně*, když před jinými bez ostýchání a bázně na jevo dáváme, že katoličtí křesťané jsme.

Eleazar, 2. Mak. 6, 28. Svátí mučénici.

* *Hájíme víry*, když laskavě a mírně odpíráme těm, kdož víru naši tupí, aneb když aspoň žádáme, aby naše víra před námi tupena nebyla.

Víru lze vzbuditi takto:

Věřím v Tebe, pravý, trojjediný Bože, Otče, Synu a Duše svatý, jenž jsi všecko stvořil, všecko zachováš a řídíš, jenž dobré odměňuješ a zlé třeceš. Věřím, že Syn Boží se vtělil, aby nás svou smrtí na kříži vykoupil, a že Duch svatý svou milostí nás posvěcuje. Věřím a vyznávám všecko, co jsi, ó Bože! zjevil, čemu Ježíš Kristus učil, co svatí apoštolé kázali, a co svatá římsko-katolická církev k věření předkládá. Toto všecko věřím, proto že jsi, ó Bože! věčná a neskončená pravda i moudrost, kteréž nelze, aby oklamala, aniž lze, aby oklamána byla. Ó Bože, rozmnož víru mou!

Hříchové proti víře jsou: 1. netečný u víře býti; za víru svou před lidmi se stydětí a ji zapíratí; 2. čísti bludné knihy, mluvití a poslouchati řeči proti víře; 3. nevěra, modlářství, kacířství, odpadnutí od víry aneb od církve; 4. pověra, hádání a kouzla.

† *Netečný u víře* jest, kdo sobě svatého náboženství neváží, zákonů jeho si nevšímá a se domnívá, že jest víra jako víra.

† *Kacířstvím* jest vinen, kdo tvrdošjně tomu odpírá, co katolická církev věřiti velí.

† *Odpadnutím* od víry aneb od církve prohřešuje se, kdo křesťanskou víru aneb katolickou církev opouští a k nevěře aneb ku kacířství se dává.

* *Pověrou* se prohřešuje: 1. kdo Boha nebo Svaté jinak ctí, a jinak jejich pomoci hledá, nežli jak církev katolická učí a velí;

2. kdo od věci svčených aneb některých jiných očekává účinků zázračných, ku kterým ty věci ani od Boha ani skrze modlitbu církve ustanoveny nejsou.

* *Hádáním* hřeší, kdo tajné anebo budoucí věci zvěděti chce, anebo předpovídá dle znamení, kteráž těchto věcí oznámiti nemohou.

* *Kouzly* neb *čarami* hřeší, kdo pomoci zlého ducha divné věci vykonati, lidem neb dobytku škoditi chce.

b) *V Boha křesťansky doufati*, jest: od Boha pro zásluhu Ježíše Krista důvěrně žádati a očekávatí všeho, což nám slíbil.

Máme od Boha doufati: 1. věčnou blaženost v nebi; 2. odpuštění hříchů; 3. milost, s kterou bychom dobré činiti a zlého se varovati mohli.

Můžeme od Boha doufati vezdejší statky, pokud nám jich k zachování života třeba jest, a pokud by nám v dosažení věčného života nepřekážely.

„Chléb náš vezdejší dejž nám dnes.“ — „Hleďte nejprve království Božího a spravedlnosti jeho: a toto všecko bude vám přidáno.“ Mat. 6, 33.

Můžeme od Boha doufati odvrácení tělesného zlého, když by nám překáželo v dosažení věčné

blaženosti, aneb když by ho k našemu spasení třeba nebylo.

Doufáme v Boha: 1. protože jest všemohoucí, dobrotivý a věrný a protož i může a chce splniti, co slíbil; 2. protože Pán Ježíš nám na Bohu zasloužil, čeho sami hodni nejsme.

† Naděje naše má býti: 1. silná, 2. pokorná, 3. činná.

† Máme naději *silnou*, když beze všeho pochybování v Boha doufáme, jak by koli veliké bylo neštěstí a soužení, které nás potkalo.

Judita. Susana.

† Máme naději *pokornou*, když se nespoleháme ani na své dobré skutky, ani na své schopnosti a statky, ale jedině na Boha.

Setník v evangelií.

† Máme naději *činnou*, když sami se pilně o to vynasnažujeme, co křesťansky od Boha doufáme.

* Cnost naděje můžeme zachovati a v sobě rozmáhati:

1. když sobě zaslíbení Boží často připomínáme;
2. když křesťansky spravedlivě živi jsme;
3. když za dar naděje prosíme a tuto cnost často vzbuzujeme.

Naději lze vzbuditi takto:

Doufám a důvěřuji se v Tvou neskončenou dobrotu a v milosrdenství Tvé, ó Bože! že mi pro neskončené zásluhy Svého jednorozeného Syna, Ježíše Krista, udělíš, abych za živa hříchy své poznal a dokonale jich litoval, i že mi je odpustíš; po smrti pak že ráčíš mi věčné spasení dáti a popřátí, abych mohl na Tebe tváří v tvář patřiti, Tebe milovati a s Tebou se věčně radovati; mám naději, že mi také dáš, čím bych toho všeho dosáhl. Doufám to od Tebe, proto že jsi to slíbil, jenž jsi všemohoucí, věrný, neskončeně dobrotivý a milosrdný. Ó Bože, posilniž naději mou!

Hříchové proti naději jsou:

1. *opovážlivé spoléhání* na milosrdenství Boží, když člověk směle hřeší a s pokáním až ke smrti odkládá, spoléhaje se, že Bůh milosrdný jest;

2. *pokoušení Boha*, když se člověk svévolně v nebezpečí vydává a ochrany od Boha očekává;

Druhé pokoušení Krista na poušti.

3. *nedůvěra v Boha*, když člověk málo a slabě v Boha doufá a jenom na sebe, na jiné lidi, na vezdejší statky spoléhá, když v souzeních *netrpěliv* jest aneb na mysli klesá;

Židé na poušti. 2. Mojž. 16, 17. 4. Mojž. 20, 1—12.

4. *zoufalnost*, když člověk již docela přestal doufati, že by jej Bůh spasiti, hříchy mu odpustiti anebo v bídách pomoci chtěl.

c) *Boha křesťansky milovati*, jest: v Bohu, jakožto nejvyšším dobrém, největší zalíbení míti, po něm toužiti a upřímně se vynasnažiti, abychom se mu zalíbili, jeho vůli plníce.

„To jest láska k Bohu, abychom přikázání jeho ostříhali a přikázání jeho nejsou těžká.“ 1. Jan 5, 3.

Máme Boha milovati:

1. *pro něho samého*, t. j. protože jest nejvyšší dokonalý a lásky hodný, a že nám velí, abychom jej milovali více, nežli všechno na světě;

2. protože *k nám nejvyšší dobrotiv jest*, z pouhé lásky nás stvořil a vykoupil, stále o nás pečuje a nám věčnou blaženost dáti chce.

Naše láska k Bohu má býti: 1. *nadpřirozená*, 2. *nade všechno*, 3. *činná*.

Láska k Bohu jest *nadpřirozená*, když jest dar Duchu svatého, a když Boha milujeme pro ty jeho vlastnosti, o kterých nás víra učí.

Láska k Bohu jest *nade všechno*, když jej více milujeme, než cokoli jiného na světě, a když hotovi jsme, raději všechno ztratiti ano i umříti, nežli hříchem se od Boha odloučiti.

„Kdo miluje otce neb matku více nežli mne, není mne hoden; a kdo miluje syna neb dceru více nežli mne, není mne hoden.“ Mat. 10, 37.

Láska k Bohu jest *činná*, když rádi a ochotně přikázání Boží zachováváme.

„Kdo moje přikázání má a je zachovává, tenť jest, kterýž mne miluje.“ Jan 14, 21.

* Cnost lásky můžeme zachovati a v sobě rozmáhati:

1. když vlastnosti a skutky Boží často uvažujeme, služby Boží pilně navštěvujeme a za dar lásky prosíme;

2. když častěji vzpomínáme, kterak svatí, podlé příkladu Pána Ježíše, Boha milovali;

3. když lásku v sobě vzbudujeme.

Lásku lze vzbuditi takto:

Bože můj! miluji Tě z celého srdce svého nade všechno, protože jsi svrchované dobré, že jsi neskončeně dokonalý a veškeré lásky hoden, i proto Tě miluji, že jsi ke mně a ke všem tvorům nejvyšší dobrotivý. Zádám si z celého srdce, abych Tě tak miloval, jako Tě Tvoji vyvolení milovali a milují, s jejichžto láskou tuto svoji nedokonalou lásku spojuji. Ty ji, ó Bože nejdobrotivější, více a více rozněcuj!

A poněvadž Tě nade všechno milovati se snažím, jest mi srdečně líto, že jsem Tebe, své nejvyšší dobré, kterých nade všechno miluji, svého Stvořitele, Vykupitele a Posvětitel, kdy rozhněval; bolestně toho lituji, že jsem zhřešil, že jsem Tebe, všemohoucího Pána, svého nejlaskavějšího Otce, kdy urazil. Opravduť míním všech hříchů i všech zlých příležitostí se varovati, spáchaných hříchů více a více litovati a nikdy proti Tvé nejsvětější vůli nejednati. Přijmi mne zase za dítě své a uděl mi té milosti, abych vykonal, což jsem si umínil. Za to Tě prosím pro neskončené zásluhy Tvého božského Syna, Pána a Spasitele našeho, Ježíše Krista. Amen.

Lásce k Bohu se protiví všeliký hřích, zvláště pak:

1. *vlažnost a nechut k Bohu* a božským věcem;
2. *nenávisť* proti Bohu a otcovskému řízení jeho.

† *Vlažností a nechutí k Bohu* se prohřešuje, kdo nad Bohem žádné radosti nemá, nerad na něho myslí, na jeho přikázání nedbá, časné věci za jediné žádoucí statky pokládá.

† *Nenávisť proti Bohu* hřeší, kdo v srdci svém proti Bohu a jeho řízení jest, ano i sobě žádá, aby Boha nebylo, aby nezapovídal a netrestal, co hříšný člověk miluje.

d) *Bohu se klaněti*, jest: Boha za neskončeně dokonalou bytost, za nejvyššího Pána nebes a země v srdci uznávati, a jemu nejhlubší uctivost radostně a s ponížeností vzdávati.

Jediné Bohu samému se máme klaněti, poněvadž on jediný jest nejdokonalejší bytost a nejvyšší Pán nebe i země.

„Pánu Bohu svému se klaněti a jemu samému sloužití budeš.“ Mat. 4, 10.

„Já jsem Hospodin, Bůh tvůj. Nebudeš mítí bohů cizích mimo mne. Neučiniš sobě rytiny, bys se jí klaněl.“ 2. Mojž. 20, 2.

Kdo se skutečně klaní Bohu, ten prokazuje mu čest, jakáž jenom jemu náleží, ten ctí Boha v duchu a v pravdě.

„Bůh jest duch, a ti, kteříž se jemu klanějí, v duchu a v pravdě mají se klaněti.“ Jan 4, 24.

Ona cnost, která působí v nás, že rádi Boha ctíme, nazývá se *nábožnost*.

† Můžeme se Bohu klaněti čili Boha náležitě ctiti na dvoji způsob: *vnitřně* a *spolu viditelně*.

† *Klaníme se Bohu vnitřně*: 1. když v srdci svém nejhlubší uctivost jemu vzdáváme; 2. zvláště když pravou víru, naději a lásku v srdci chováme, tyto cnosti stále v sobě utvrzujeme a rozmáháme.

† *Klaníme se spolu viditelně*, když svou vnitřní uctivost slovy, poklonami, klekáním na kolena a t. p. vyjevujeme, nábožně se modlíme, na služby Boží chodíme a t. d.

† *Náležitěmu ctění Boha* odporuje to všecko, což se pravě víře, naději a lásce protiví.

O ctění andělů a svatých.

Kromě Boha ctíme též anděly a svaté.

Srovnává se dobře s prvním přikázáním, že anděly a svaté ctíme; neboť všeliké uctění andělů a svatých jest uctění Boha, poněvadž jen pro Boha se děje a k Bohu směřuje.

† *Ctíme anděly a svaté*, když je za věrné služebníky a přátely Boží uznáváme, je milujeme, uctivě o nich mluvíme, v modlitbách i zpěvech dokonalosti a cnosti jejich vyznáváme a vychalujeme.

† *Nejdokonalejší uctění svatých* jest následování jejich cností.

Anděly a svaté ctíme: 1. protože jsou věrní služebníci a přátelé Boží;

2. protože Bůh je milostmi mnohými obdařil, skrze ně a na přímluvu jejich často zázraky činil;

3. protože oni milují nás, přimlouvají se u Boha za nás, a pečují o spasení naše.

† *Nectíme andělů a svatých* tak jako Boha. Neboť Bohu se klaníme, jakožto nejvyššímu Pánu a původu všeho dobrého, pro něho samého; anděly pak a svaté ctíme, jakožto služebníky a přátely Boží, pro Boha.

Nade všechny anděly a svaté ctíme blahoslavenou Pannu Marii: 1. protože jest matka Boží, nade všechny anděly a svaté povýšena, první po Bohu, královna andělů a svatých;

2. protože svojí přímluvou všecko u Boha může.

† Jest dobré a spasitelné, ctíti anděly a svaté: 1. protože takto zároveň i Boha ctíme, skrze jehož milost učiněni jsou svatými; 2. protože se takto posiluje i rozmáhá naše nábožnost; 3. protože se vzbuzujeme, abychom cností jejich následovali a jim podobní byli.

† *Svatí patronové* jsou: 1. ti svatí, které jistá země neb krajina obzvláště ctí, v jejich ochranu a přímluvu se zvláště poroučí; 2. kterým farní kostel osady zasvěcen jest; 3. ti, jichžto jména jsme na křtu svatém anebo při svatém birmování obdrželi.

O ctění svatých obrazů a ostatků.

Bohu se klaníme a svaté ctíme také ještě tím způsobem, že svaté *obrazy a ostatky* v uctivosti máme.

Svaté nazývají se ty *obrazy*, kterými se představují události a tajemství svatého náboženství, aneb Bůh, Panna Maria, andělé a jiní svatí.

† Není proti zákonu Božimu, míti a ctíti svaté obrazy; neboť tento jen zapovídá, obrazům se klaněti a za Boha je míti.

„Neuděláte sobě modly a rytiny . . . , abyste se jí klaněli.“ 3. Mojž. 26, 1.

† Svaté obrazy ctíme, poněvadž něco ctihodného, na př. nejsvětější Trojici Boží, Pána Ježíše na kříži, anděly aneb jiné svaté osoby představují; pocta neděje se obrazu, ale tomu, kdo se obrazem představuje.

Svatí ostatkové jsou všeliké věci, kteréž nám po Kristu a svatých zbyly, jakož kříž, na kterém Kristus ukřižován byl, kosti z těla svatých a t. d.

† Ctíme svaté ostatky:

1. protože Bůh skrze ně často zázraky činil a takto je sám oslavil;

4. Král. 13, 21. Skutk. ap. 19, 12. Nalezení svatého kříže.

2. protože jsou pozůstatkové těl, v kterých svatí buďto skrze muky se Bohu za oběť dali aneb pokáním a jinými cnostmi jemu sloužili;

3. protože Bůh tělesné ostatky svatých po vzkříšení na věky v nebi oslaví.

Uctění, které svatým ostatkům prokazujeme, vztahuje se vždy k těm, jejichž ostatkové jsou.

O druhém přikázání Božím.

„**Nevezmeš jména Božího nadarmo.**“

V druhém přikázání se **zapovídá**, jméno Boží zlehčovati čili zneuctívati.

Slovem „*jméno Boží*“ se míní Bůh sám, jeho vlastnosti, slova i skutky.

Jméno Boží se zlehčuje každým hříchem, zvláště pak:

1. když člověk jméno Boží neuctivě vyslovuje aneb nadarmo bere;

2. když kleje, se rouhá, svatokrádeže se dopouští;

3. když přísáhá hříšně, když náležitou přísahu anebo sliby Bohu učiněné ruší.

* *Jméno Boží vyslovuje neuctivě a bere nadarmo*, kdo ve hněvu aneb jinak lehkomyšlně jméno Boží, jméno Panny Marie a jiných svatých vyslovuje; také, kdo při modlitbě svévolně jest nepozorný a roztržitý.

* *Klením hřeší*, kdo v hněvu sobě aneb jiným zlého přeje; hřích tento jest tím větší, když člověk spolu také vyslovuje jméno Boží aneb jiná jména svatá.

* *Rouháním hřeší*, kdo o Bohu, o pravém náboženství, o svatých posměšně aneb s opovržením mluví.

* *Svatokrádeže* se dopouští, kdo svátosti nehodně přijímá, církevní statky neb posvátné věci bere, svévolně porušuje aneb kazí.

Baltasar, Dan. 5. kap. Heliódor, 2. Mak. 2. kap.

Přisahu skládati aneb *přisáhati*, jest: Boha za svědka bráti, že pravdu mluvíme, aneb že věrně splníme míníme, co slibujeme.

Přisaha jest *hříšná*, když někdo přisáhá: 1. v pochybnosti o pravdě, aneb vědomě na nepravdu, čili křivě (křivá přisaha);

2. bez potřeby aneb lehkomyšlně;

3. když by kdo přisáhal, že něco zlého učiní aneb něco dobrého opustí.

Antioch, 1. Mak. 6, 61. Esau. Jefe, Soude. 11. kap.

† Křivá přisaha jest hřích velmi veliký, protože se skrze ni člověk vševědoucnosti, svatosti a spravedlnosti Boží rouhá a pomstu Boží na sebe svolává.

† Přisáhal-li kdo, že učiní něco zlého, aneb že opustí něco dobrého, nesmí své přísahy držeti, poněvadž by se ještě více prohřešil, když by podle ní jednal.

Přisahu ruší, kdo nechce splniti, k čemu se dovolenou přísahou zavázal.

Slib jest, když člověk *dobrovolně* a *vědomě* připovídá Bohu, že učiní něco dobrého, třeba by podle přikázání Božích a církevních povinen k tomu nebyl.

Jakob, 1. Mojž. 28, 20. Heliodor, 2. Mak. 3, 35. nn.

Sliby ruší, kdo vyplniti nechce, k čemu se platným slibem zavázal.

V druhém přikázání se **velí**, Boha a jeho jméno *světiti* neb ctíti.

Jméno Boží světíme:

1. když Boha vděčně chválíme, nábožně vzýváme, věrně vyznáváme, o čest Boží horlíme;

2. když náležitou přísahu skládáme a učiněnou věrně držíme;

3. když sliby Bohu rozumně učiněné svědomitě plníme.

† Horlíme o čest Boží: 1. když dle možnosti své upřímně dbáme, aby Bůh ode všech lidí poznán a ctěn byl; 2. když dovoleným způsobem všemu překážíme, co by se cti a slávě Boží protivilo.

Svatí apoštolé. Missionáři a kdož missie podporují.

† *Přisaha jest náležitá*: 1. když přisaháme jen k rozkazu řádné vrchnosti, a kromě toho jenom když by velmi důležitá pravda jinak dosvědčena býti nemohla;

2. když jistě víme, anebo jistě splniti chceme to, nač přisaháme;

3. když něco dovoleného jest, nač přisaháme.

† *Slib činíme Bohu rozumně*, když s dobrým předložením slibujeme dobré, o němž dostatečně víme, že je vykonati můžeme.

† Nejlépe uchráníme se nepředložených slibů, když se poradíme s moudrým zpovědníkem, prve nežli bychom slib učinili.

O třetím přikázání Božím.

„**Pomni, abys den sváteční světíl.**“

V třetím přikázání Božím se **velí**, abychom sedmý den za sváteční světili.

Křesťan má za sváteční den světiti neděli, kteráž v Novém zákoně na místě soboty ustanovena jest.

Světíme neděli za den sváteční, protože toho dne vykoupení naše dokonáno jest; v neděli zajisté Pán Ježíš z mrtvých vstal, a v neděli Duch svatý na apoštoly sstoupil.

Den sváteční světiti, jest: od služebné práce odpočívati a pobožné skutky konati.

Práce služebná jest ta, kterou lidé rukama a tělesnou silou obyčejně vykonávají, aby sobě chleba dobývali.

V den sváteční dovolují se ty služebné práce, kterých nevyhnutelně třeba jest k živobytí, ke službám Božím, aneb aby se znamenitá škoda odvrátila; také ty, ku kterým se dosáhlo povolení vrchnosti duchovní.

V den sváteční jest každý katolický křesťan přísně povinen, celou mši svatou pobožně slyšeti.

Jiné nábožné skutky, kterými den sváteční světíme, jsou: kázání a křesťanské cvičení poslouchati, na odpolední služby Boží choditi, doma se modliti a duchovní knihy čísti, nemocné navštěvovati a t. d.

Dovoleno jest křesťanu, v den sváteční užívatí nevinných a slušných obveselení, pakli pro ně služeb Božích nezanedbává.

Proti třetímu přikázání Božímu hřeší:

1. kdo v den sváteční obmeškává mši svatou, anebo při ní svévolně roztržitý jest, se směje aneb jinak neuctivě se chová;

2. kdo služebné práce bez veliké potřeby a bez náležitého povolení koná aneb konati velí;

3. kdo se hlučným a hříšným veselostem a rozpustilé hře oddává, aneb takové věci dělá, kterými se překáží, aby se den sváteční světil, anebo se jeho svěcení ruší.

2. O povinnostech, kteréž má křesťan k sobě samému a k bližnímu.

Povinnosti, kteréž má křesťan k sobě samému a k bližnímu, obsahují se *v sedmi přikázáních Božích*, od čtvrtého až do desátého.

Tyto povinnosti plní dokonale, kdo sebe samého a bližního křesťansky miluje.

Sebe samého miluje křesťansky, kdo si toho váží, že k obrazu Božímu stvořen a od Krista vykoupen jest, a horlivě se vynasnažuje, aby věčné blaženosti došel.

† Nekřesťansky anebo *převráceně miluje sebe*, kdo jen svých časných statků si váží, z nich se raduje a hříšným žádostem svým povoluje.

Slovem *bližní* se míní každý člověk, přítel i nepřítel.

Podobenství o milosrdném Samaritánu.

Bližního milovati, jest: bližnímu všeho dobrého upřímně přátí a jemu podlé možnosti též dobře činiti.

Bližního jako sebe samého milovati, jest: bližnímu přátí a činiti, čeho sami sobě žádáme, pakli sebe křesťansky milujeme, a ničeho mu nepřátí a nečiniti, co bychom sami nerádi měli.

„Všecko, cokoli chcete, aby vám lidé činili, i vy číňte jim.“ Mat. 7, 12.

„Čeho nechceš, aby od jiného dalo se tobě, hleď, abys ty nikdy jinému nečinil.“ Tob. 4, 16.

Máme bližního milovati *pro Boha*, t. j. protože bližní k obrazu Božímu stvořen jest a že Bůh bližního milovati velí.

„Přikázání nové dávám vám: abyste se milovali vespolek, jakož já miloval jsem vás, tak abyste i vy se vespolek milovali. Po tomť všickni poznají, že jste moji učeníci, budete-li míti lásku jedni k druhým.“ Jan 13, 34. 35.

Máme také nepřítelů svého milovati, protože Pán Ježíš to zřejmě velí, a že nám zvláště na kříži dal příklad této lásky.

„Milujte nepřátelů své, dobře číňte těm, kteříž vás nenávidí a modlete se za ty, kteříž vám protivenství čini a utrhnají vám: abyste byli dítky Otce svého, jenž slunci svému velí, vzházeti na

dobré i na zlé, a déšť dává na spravedlivé i na nespravedlivé.“
Mat. 3, 44. 45.

„Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí.“ Luk. 23, 34.
David, 1. Král. 24, 4—16. Svatý Štěpán. Skutk. ap. 7, 58. 59.

O čtvrtém přikázání Božím.

„Cti otce svého i matku svou, abys dlouho žil
a dobře se ti vedlo na zemi.“

Ve čtvrtém přikázání Božím obsahují se nejprve *povinnosti dětí k rodičům*.

† Bůh dal čtvrté přikázání, protože rodičové při dítkách svých místo Boží zastupují a že po Bohu největší dobrodincové dětí jsou.

Ve čtvrtém přikázání se **veli dětem**, aby rodiče své ctily, milovaly a jich poslouchaly.

Dobré dítky **ctí** své rodiče, když je jakožto zástupce Boží ve vážnosti mají, slovem i skutkem vždycky uctivě i zdvořile se k nim chovají.

Josef, 1. Mojž. 46, 29. Šalomoun, 3. Král. 2, 19.

Proti povinné uctivosti k rodičům *prohřešují* se děti, které sobě rodičů svých neváží aneb až jimi pohrdají, o nich zle mluví, jim odmouávají, k nim se nezdvořile a vzdorovitě chovají, za ně se stydí, je tupí, jim zlořečí anebo s nimi zle nakládají.

Cham, 1. Mojž. 9, 29. nn. Absolon.

„Kdož by zlořečil otci svému neb mateři, ať smrtí umře.“
3. Mojž. 20, 9.

„Kdo by udeřil otce svého neb matku, smrtí ať umře.“ 2.
Mojž. 21, 17.

Dobré dítky **milují** své rodiče, když k nim vděčny jsou, jim dobrého ze srdce žádají, dobrým chováním radost jim dělají, v duchovních a tělesných potřebách jim pomáhají, za ně se modlí, chyby a slabosti jejich trpělivě snášejí.

Proti povinné lásce k rodičům *prohřešují* se děti, kteréž rodičům svým zlého žádají anebo zlé činí, zlým chováním hanbu a hoře jim dělají, aneb jinak je zarmucují a hněvají, je okrádají aneb v potřebách opouštějí, za ně se nemodlí.

Absolon, 2. Král. 15, 1—8.

„Prokletý jest od Boha, kdo ku hněvu popouzí matku.“
Sir. 3, 18.

„Kdo ubírá něco otci svému aneb matce, a praví, že to není hřích, účasten jest vražedníka.“ Přísl. 28, 24.

Dobré dítky **poslouchají** rodičů svých, když všecko rády a ochotně činí, co jim rodičové přikazují, není-li to proti přikázání Božímu, a když rady a napomenutí jejich ochotně přijímají a dokonale zachovávají.

Proti poslušnosti *prohřešují* se děti, které buď nijak neplní anebo nerady a nedbale konají, co jim rodičové přikazují, jejich záповědí a napomenutí nedbají, aneb jejich kárání a trestání se protivují.

Dětem, kteréž plní povinnosti k rodičům, slibuje Bůh na tomto světě dlouhý život a štěstí, po smrti pak věčnou blaženost.

Samuel, 1. Král. 3, 1. David, 1. Král. 17, 17; 22, 3. 4. Mladý Tobiaš, 9, 4; 10, 10.

Děti, kteréž neplní povinností k rodičům, mají k očekávání hněv Boží, hanbu a neštěstí na tomto světě, a tresty věčné po smrti.

Ofni a Finés, 1. Král. 2, 29. Absolon, 2. Král. 13, 23—26; 14, 29—33; 15, 1—30.

* Kromě povinností k rodičům obsahují se ve čtvrtém přikázání ještě **povinnosti poddaných k duchovním a světským vrchnostem a ku představeným vůbec**, jakož jsou: pěstouni, poručníci, učitelé, mistři, páni a hospodáři.

* *Povinnost věřících k duchovním vrchnostem* jest, aby jim jakožto náměstkům Ježíše Krista uctivost,

lásku a poslušnost prokazovali, za ně se modlili, a když toho třeba, na výživu jejich přispívali.

„Ze vsí duše své boj se Pána, a kněží jeho v poctivosti měj.“
Sir. 7, 31.

„Kdo vás slyší, mne slyší, a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá; kdo pak mnou pohrdá, pohrdá tím, jenž mne poslal.“ Luk. 10, 16.

* Povinnost poddaných **ku světským vrchnostem** jest, aby je ctili, za ně se modlili a jich ve všem poslouchali, co by proti přikázáním Božím a církevním nebylo.

„Každá duše mocnostem vyšším poddána buď; neboť není mocnosti, leč od Boha, a kteréž jsou, ty od Boha zřízeny jsou.“
Řím. 13, 1.

„Boha se bojte, krále v uctivosti mějte.“ 1. Petr 2, 17.

Ke svým *pěstounům, poručníkům a mistrům* má křesťan podobné povinnosti, jako ke svým rodičům.

† Zvláštní povinnosti čeledínů a dělníků jsou: 1. aby se ke zlým a bezbožným do služby nedávali;

2. aby k hospodářům a pánům svým byli uctivi, jich poslušni, v práci pilni a ve všem věrní.

† Čeledínové a dělníci prohřešují se, když jsou ke svým pánům nezdvořilí, jich neposlušni, práci svou špatně a jenom na oko dělají, statek jejich kazí aneb odcizují.

„Služebníci ať jsou svým pánům oddáni, ve všem se líbíce, neodmlouvajíce.“ Tit. 2, 9.

* Ve čtvrtém přikázání obsahují se konečně ještě vespolečné *povinnosti bratří, sester a příbuzných*, jakož i povinnosti *mládeže k lidem starším*.

Bratří, sestry a příbuzní jsou si povinni, aby se vespolek milovali, svorně spolu živi byli, ve všech duchovních a tělesných potřebách jedni druhým pomáhali.

Noemi a Ruth.

Povinnost mládeže k lidem starším jest, aby je ctíla, zdvořilá k nim byla, s křehkostmi jejich trpělivost měla, na jejich rozumnou radu dbala, obtíže starého věku jim ulehčovala.

„Před šedivou hlavou povstaň a cti osobu starého.“ 3. Mojž. 19, 32.

„Mezi množstvím starců moudrých stůj a k moudrosti jejich ze srdce připoj se.“ Sir. 6, 35.

Trest na pacholíky, kteříž se posmívali Eliseovi. 4. Král. 2, 23.

O pátém přikázání Božím.

„Nezabiješ.“

V pátém přikázání se **zapovídá**: 1. sebe anebo bližního zúmyslně zabiti, sobě a bližnímu na těle a zdraví škoditi, je v nebezpečí svévolně vydávati;

2. hněv, nenávisť a nepřátelství proti bližnímu chovati, pomsty žádostiv býti, bližnímu záviděti, s ním se hádati a svářiti, jemu nadávati, jej tupiti;

3. pohoršení dávati.

Kdo by sebe samého zúmyslně o život připravil, dopouští se hrozného hříchu **sebevraždy a zoufalství**.

† Církev tresce samovraha, že mu křesťanský pohřeb odpírá, leč by se rozumně souditi dalo, že při smyslech nebyl, když hrozný ten skutek učinil.

Kdo by bližního zúmyslně zabil, dopouští se hrozného hříchu **vraždy**.

† Bůh trestá vraždu již na tomto světě hroznými výčitkami zlého svědomí, a skoro vždy působí, aby vrah vyzrazen a řádnou vrchností potrestán byl.

† Dovoleno jest, odejmouti člověku život: 1. když řádná vrchnost trestá zlosyny (Řím. 13, 4);

2. když se vlast proti nepřátelům hájí;

3. když by člověk neměl jiné pomoci proti vrahovi.

† *Sobě škodí na těle a zdraví*: 1. kdo zúmyslně tělo své omrzačuje, anebo věci škodlivých požívá; 2. kdo zdraví své nepořádným životem, nestřídmostí a nečistotou aneb z lakomosti hubí, života sobě ukracuje.

† *Bližnímu škodí na těle a zdraví*: kdo jej zúmyslně raní, tvrdě s ním nakládá, jemu zármutek a hoře působí anebo jej k nestřídmosti a prostopášnému životu svádí.

† Kdo bližnímu na tělesném životě anebo na zdraví uškodil, jest povinen, způsobenou škodu dle možnosti zase napravití a nahraditi.

* *Svůj život vydává hříšně v nebezpečí*: 1. kdo bez potřeby se vydává na místa, kdež by na životě a zdraví utrpět mohl; 2. kdo bez potřeby něco činí, o čem může vědět, že by z toho životu a zdraví jeho nějaká pohroma vzejít mohla; 3. kdo se na souboj vydává.

† Tělesný život svůj a zdraví své smíme vydati v nebezpečí, když toho žádá povinnost našeho povolání aneb povinnost křesťanské lásky; tak dělají kněží, lékaři, ošetřovatelé nemocných, vojáci, tak lidé vůbec při požárech a povodních.

Hněv, nenávisť, žádost pomsty, hádky a t. p. zapovídají se, nejen že odporují lásce k bližnímu, ale také že často vedou k jiným hříchům proti tělesnému životu i zdraví našemu a bližního.

Pohoršení dává: 1. kdo před bližním zlé mluví aneb činí; 2. kdo bližního zúmyslně ke hříchu svádí aneb jemu svévolně příležitosti ke hříchu poskytuje.

Srovn. Cizí hříchy vůbec. — Jeroboam, 3. Král. 14, 9. Rebeka.

† Křesťan má se velmi na pozorování míti, aby pohoršení nedával, protože tento hřích jest vražda na duši bližního, že pohoršitel se pomocníkem ďábla činí, a že vinu těch hříchů na sebe uvaluje, kterých příčina byl.

„Kdo by pohoršil jedno z maličkých těchto, ježto ve mne věří, lépe by jemu bylo, aby zavěšen byl žernov osličí na hrdlo jeho, a on pohřížen byl do hlubokosti mořské. Běda světu pro pohoršení! . . . běda člověku tomu, skrze něhož pohoršení přichází!“ Mat. 18, 6. 7.

† Kdo dal pohoršení, jest povinen, podlé možnosti napravit zlé následky, které z pohoršení pošly, a nemůže-li napravit, má se aspoň modlit za ty, kteréž pohoršil.

V pátém přikázání se velí:

1. o tělesný život svůj a také o život bližního pečovati;

2. pokoj a svornost se všemi lidmi zachovati; Abraham, 1. Mojž. 13, 5—11.

* 3. o svůj a bližního duchovní život pečovati.

* *Křesťan pečuje o svůj tělesný život*: 1. když se všeho vystříhá, o čem může vědět, že by na zdraví škodilo aneb života ukrátilo; 2. když v čas nemoci uzdravení hledá.

* *O tělesný život bližního pečujeme*, když netoliko ničeho nečiníme, co by zdraví a životu jeho škodlivé anebo nebezpečné bylo, ale když bližnímu také, pokud nám lze, almužnou pomáháme.

* *Almužnou se míní všeliká pomoc*, kterou z křesťanského milosrdenství bližnímu v jeho tělesných potřebách prokazujeme.

* Jest zvláště sedmero skutků tělesného milosrdenství: 1. *lačně krmiti*, 2. *žiznivě napájeti*, 3. *pocestné do domu přijímati*, 4. *nahé odívati*, 5. *nemocné navštěvovati*, 6. *vězně vysvobozovati*, 7. *mrtvé uctivě pochovávat*.

Mat. 25, 34—36. Tob. 12, 12. Svatý Václav. Svatý Jan Boží.

* Křesťanskou almužnou dobýváme sobě velikých zásluh, protože Pán Ježíš všelikou pomoc, kterou bližnímu prokazujeme, tak považuje, jako bychom ji byli jemu prokázali.

„Právím vám, pokud jste to učinili jednomu z bratří těchto mých nejmenších, mně jste to učinili.“ Mat. 25, 40. — Srovn. Mat. 5, 7. Tob. 4, 7. Sir. 4, 1—8. Is. 58, 7.

† Pečujeme o duchovní život svůj, když se upřímně vynasnažujeme, abychom stále rozumnější a enostnější byli, svatě náboženství lépe a lépe poznávali a podlé něho život svůj spravovali.

† Pečujeme o duchovní život bližního, když z pravé lásky křesťanské jej od zlého zdržujeme a k dobrému vzbuzujeme, dobré příklady na sobě ukazujeme, duchovní skutky milosrdné bedlivě konáme.

* Duchovní skutky milosrdné jsou: 1. *hřešící trestati*, 2. *neumělé učiti*, 3. *pochybujícím dobře raditi*, 4. *zarmoucené těšiti*, 5. *křivdy trpělivě snášeti*, 6. *ubližujícím mile odpoustěti*, 7. *za živé i mrtvé k Bohu se modlit*.

Mat. 18, 15—17. Sir. 5, 14; 7, 38. 1. Petr. 2, 20. Sir. 10, 6. Luk. 6, 37. Mat. 6, 14. Jak. 5, 16. Svatý Vincenc.

† Páté přikázání obrací se také na zvířata, poněvadž Bůh, jakožto původ všech tvorů, trpětí toho nemůže, aby člověk svévolně se zvířaty nakládal.

Na zvířatech se prohřešuje, kdo je trýzní, necitelně bije, prací a nákladem přetěžuje, píce dostatečné jim nedává, bez potřeby a bez platné příčiny je zabíjí a maří.

„Spravedlivý pečuje také o svůj dobytek, ale srdce bezbožných jest ukrutné.“ Přísl. 12, 10. — Srovn. 2. Mojž. 23, 4. Sir. 7, 24.

O šestém přikázání Božím.

„Nesesmilní.“

V šestém přikázání se zapovídá: 1. všeliký hřích smilstva čili nečistoty; 2. všecko, což k nečistotě ponouká.

Hříchové nečistoty jsou: nečisté myšlenky a žádosti s dobrovolným zalíbením, nečisté řeči, pohledy, žerty, způsoby a posunky, nečistí skutkové a cokoli proti počestnosti a stydlivosti jest.

K nečistotě ponoukají: pohlížení na věci a obrazy nepočestné; poslouchání nečistých řečí a zpěvů; čtení nemravných či oplzlých knih; neslušné tance a neslušná divadla; nedovolené společnosti; nestřídmost a zahálka.

Máme se nečistoty obzvláště vystříhati, poněvadž ohavnější a ve svých následcích záhubnější jest, než jiní hříchové.

† *Nečistota jest velmi ohavná*, protože zneuctívá lidské tělo, kteréž jest chrám Ducha svatého a jednou slavně z mrtvých vstáti má.

† *Následkové nečistoty jsou: ztráta nevinnosti a čistoty, kteráž jest největší ozdoba člověka; potupa, hanba a bída, nekajicná smrt a věčné zatracení.*

Lidé za časů Noemových. Sodoma i Gomorra.

Šesté přikázání velí: abychom stydlivost a čistotu zachovávali, v myšlénkách, pohledech, řečech a skutcích počestni a mravni byli.

Stydlivosti a čistoty máme pečlivě ostříhati: 1. poněvadž se pro ni Bohu obzvláště líbíme, a 2. poněvadž tato cnost mnohým pokušením a nebezpečím vystavena jest.

* Prostředkové k zachování nevinnosti jsou:

1. abychom nejsvětější svátost oltářní často přijímali, blahoslavenou Pannu Marii, anděla strážného a své svaté patrony nábožně ctili a je v každém pokušení vzývali;

2. abychom stále pamatovali, že Bůh všudy přítomen a vševědoucí jest a že brzy musíme se ukázati před soudnou stolicí jeho;

3. abychom střídmost v jídle a pití zachovávali, u přemáhání a zapírání sebe se cvičili, svých očí dobře ostříhali;

4. abychom se zlých příležitostí a společností chránili.

„Blahoslavení čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou.“ Mat. 5, 8.

O sedmém přikázání Božím.

„Nepokrade.“

V sedmém přikázání se zapovídá, bližnímu na jeho jmění a statku škoditi.

Bližnímu škodí se na jmění a statku:

1. krádeží, loupeží, podvodem a lichvou;

2. když někdo cizí věci kazí, jich nenavracuje anebo bližnímu dáti a činiti nechce, čím jemu povinen jest.

† *Loupež jest vinen*, kdo bližnímu jeho statek mocí neb násilím odnímá.

† *Zloději a loupežníci se rovná*, kdo ku krádeži neb loupeži radí a nebo při nich pomáhá, kdo ukradené a uloupené věci schovává, kupuje neb prodává, kdo

věci nalezených anebo vypůjčených nenavracuje, dluhů svých neplatí, mzdu zadržuje.

† *Podvodem se prohřešuje*, kdo bližnímu *lživě* na statku škodí; na př. kdo na nepravou míru a váhu kupuje aneb prodává; nepravé zboží prodává; kdo za zboží anebo za svou práci příliš mnoho žádá; kdo špatnou práci dělá a t. d.

† *Lichvou hřeší*, kdo bídý bližního ku svému zisku zneužívá; na př. z půjčky přílišných úroků žádá; obilí neb jiné lidem potřebné věci skupuje, aby je sám draho prodávati mohl.

Kdo bližnímu na jeho jmění a statku škodil, jest povinen, *cizí věc navrátiti a škodu podlé možnosti nahraditi*; neučiní-li tak, ač by mohl, nebude mu odpuštěn hřích jeho.

† Navrácení statku cizího a nahrazení škody děje se vlastníkovu aneb dědicům jeho; když by se ale tak nemohlo učiniti, má se chudým dáti anebo na dobré skutky vynaložiti.

„Tot jest vůle Boží, aby žádný neutiskal ani oklamával v jednání bratra svého; nebo mstitel jest Pán toho všeho.“ 1. Thes. 4, 6.

V sedmém přikázání se velí:

1. abychom každému, což jeho jest, nechávali, dávali a prokazovali;

2. abychom se poctivě živili, vezdejších statků jen poctivě dobývali a svého jmění dobře užívali.

Jmění svého máme užívat: 1. *šetrně*, t. j. máme je toliko na potřebné a užitečné věci vynakládati;

2. pokud možná *štědře*, t. j. v hojnější míře ke cti Boží a k blahu bližního.

† *Proti povinnosti o dobývání a užívání statku* hřeší:

1. *kdo leniv jest* ku práci anebo nedbá o to, aby se naučil pracovati a chleba sobě dobývat;

2. *kdo z lakomosti* statku svého k potřebám svým neužívá anebo bližnímu v potřebách jeho pomáhati nechce;

3. *kdo marnotratný jest*, jmění svého nešetří a na nepotřebné, neužitečné anebo i na hříšné věci je vynakládá, jako jsou nestřídmost v jídle a pití, nenáležitá nádhera v oděvu, karban, hra v loterii a t. d.

„To jsme vám přikazovali, že nechcete-li kdo dělati, aby také nejedl.“ 2. Thes. 3, 10.

„Kdo pohrdá malými věcmi, pomálu zhyne.“ Sir. 19, 1.

„Ti, kdož hledí pití a strojí hody, strávení budou a ospalost oblečena bude v hadry.“ Tamž. 23, 21.

O osmém přikázání Božím.

„Nepromluvíš proti bližnímu svému křivého svědectví.“

V osmém přikázání Božím se zapovídá:

1. křivá žaloba a křivé svědectví proti bližnímu;

2. všeliká nepravda, jako: lež, přetvářka či pokrytství a pochlebenství;

3. všeliké urážení bližního na cti a dobrém jménu, jako: křivé podezření, opovážlivé posuzování, nadýmání, pomluva, na cti utrhaní.

Křivou žalobou hřeší, kdo u představených anebo vrchností udává na bližního chyby, kterých se tento nedopustil.

Židé u Piláta na Pána Ježíše. U vladařů Felixa i Festa na sv. Pavla. Skutk. ap. 24. kap.

Křivým svědectvím hřeší, kdo slovem anebo skutkem nepravdu od jiných vyrčenou vědomě dotvrzuje.

Lži se prohřešuje, kdo vědomě mluví nepravdu, aby jiného klamal.

† *Lež slove žertovná*, když někdo lže pro obveselení; *služebná*, když někdo lže, aby od sebe aneb od jiných nějaké zlé odvrátil; *zlomyslná*, když někdo lže s tím úmyslem, aby jinému škodu způsobil.

† Bůh zapovídá všelikou lež: 1. protože on sám věčná pravda jest a lež v nenávisti má; 2. protože lež všecku důvěru mezi lidmi poráží, mnohé škody a zmatky působí; 3. že duši lhoucího kazí a ke všemu zlému ji schopnu činí.

„Ústa, která lhou, zabijejí duši.“ Moudr. 1, 11.

† *Přetvářkou čili pokrytstvím* se provinuje, kdo se před lidmi jinak staví, nežli jak v srdci smýšlí a jest.

Kain k Abelovi. Jidáš v zahradě Gethsemanské.

† *Pochlebník* jest, kdo pro svůj zisk jiné do očí chválí anebo jim cnosti, dobré vlastnosti a zásluhy připisuje, kterých nemají.

Židé pochlebovali Herodu Agrippovi. Skutk. ap. 12, 22.

† *Křivého podezření* se dopouští, kdo bez dostatečné příčiny o bližním zlé smýšlí.

† *Opovážlivého posuzování* se dopouští, kdo bez dostatečné příčiny o bližním něco zlého na jisto věří.

„Nesudte, abyste nebyli souzeni.“ Mat. 7, 1.

† *Nadýmáním* se prohřešuje, kdo někomu donáší, co jiní proti němu řekli, a takto nenávisť a sváry působí.

„Nadymač a ten, jenž jest jazyka dvojího, jest zlořečený; nebo mnohé, kteříž pokoj mají, zbourí.“ Sir. 28, 15.

* *Pomluvy* se dopouští, kdo mluví o nepřítomném člověku zlé, co pravda není, anebo skutečné chyby jeho zveličuje, aneb dobré vlastnosti jeho zmenšuje.

* *Na cti utržení* se dopouští, kdo pravdivé, ale neznámé chyby nepřítomného bližního jiným vyjevuje bez důležité příčiny.

† Smíme a máme vyjeviti chyby bližního jenom, aby chybující napraven byl, anebo aby se od nás aneb od jiných odvrátila znamenitá škoda.

Josef egyptský. 1. Mojž. 37, 2. Mardocheus, Esth. 2, 21; 6, 1. nn.

† Pomluvy a na cti utržení *spoluvinníkem* jest, kdo je se zalíbením poslouchá, anebo k nim příčinu dává, aneb jim nepřekáží, když by mohl.

† Kdo bližnímu na cti uškodil, jest povinen, ji podle možnosti *napraviti*; neboť čest za větší statek platí, nežli jmění.

† *Uražená čest napravuje se*, když křivé výpovědi o bližním odvoláváme, skutečné chyby, které jsme bez příčiny vyjevili, jak možná omlouváme, potupeného bližního odprošujeme a k němu se laskavě chováme.

V osmém přikázání se velí:

1. abychom vždy pravdu mluvili a upřímní byli;
2. abychom o čest a dobré jméno bližního pečovali;

3. abychom u bližních čest a dobré jméno míti dbali.

† *Pečujeme o čest bližního*, když jeho zásluhy a dobré vlastnosti v srdci uznáváme, před jinými vyznáváme a když jeho cti proti každému hájíme, kdož ji uráží.

† *Máme čest a dobré jméno u bližních*, když naše dobré vlastnosti a mravy uznávají a vyznávají, o nás dobře smýšlejí a dobré smýšlení své slovem i skutkem na jevo dávají.

† *Pečujeme o svoji čest*, když povždy křesťansky spravedlivě živi jsme, i toho se varujeme, co by se mohlo za zlé zdáti, a když své cti dovoleným způsobem proti těm hájíme, kdož by ji uráželi.

Pán Ježíš hájil své cti. Jan 8, 49; 18, 23.

„Jazyk jest sice malý oud, avšak veliké věci provozuje.“ Jak. 3, 5.

„Kdo ostříhá úst svých a jazyka svého, ten ostříhá duše své od úzkosti.“ Přísl. 21, 23.

„Dokud jest dýchání ve mně, nebudou mluvití rtové moji nepravostí, ani jazyk můj vynášeti lži.“ Job. 27, 8. 4.

O devátém přikázání Božím.

„**Nepožádáš manželky bližního svého.**“

V devátém přikázání zapovídá se především žádost, míti manželku jiného, pak zapovídají se vůbec všeliké myšlenky i žádosti nepočestné a nečisté.

Mat. 5, 28.

* Myšlenkami nečistými prohřešuje se, kdo si nečisté věci schválně představuje a v nich zalíbení má.

* Žadostmi nečistými se prohřešuje, kdo vědomě a dobrovolně touží, něco viděti, slyšeti neb činiti, co čistotě odporuje.

V devátém přikázání se **velí**, abychom čistotu a nevinnost srdce stále neporušenou zachovali, zlé myšlenky bez odkladu zapuzovali a nečistým žádostem hned na počátku odpírali.

O desátém přikázání Božím.

„Aniž požádáš statku jeho.“

V desátém přikázání **zapovídá se**, dobrovolnou žádost cizího statku míti a bližnímu záviděti, což jeho jest.

* Bůh zapovídá žádost cizího statku, protože skrze ni člověk přesnadno bývá sveden ku krádeži a jiným nespravedlnostem.

V desátém přikázání se **velí**, abychom každému přáli, což jeho jest, se svým pak abychom spokojeni byli.

„Nic jsme zajisté nepřinesli na tento svět, a bez pochyby že také nic odnésti nemůžeme; ale majíce pokrm a čím bychom se odívali, dosti na tom mějme.“ 1. Tim. 6, 7. 8.

† Bůh podrobil zákonu svému také myšlení a žádosti naše, aby nám ukázal: 1. že jest Pánem srdci našich a že ví, co se v nich děje;

2. že jest jeho zákon výbornější, nežli zákonové lidští, kteří jenom naše viditelné činy, ne pak i našeho vnitřního smýšlení řídití mohou;

3. že třeba jest, hříchu odpirati hned v počátku, to jest, ve zlém myšlení a ve zlé žádosti, abychom jej docela přemohli.

B. O pateru církevních přikázání.

Církevní přikázání jsou zákonové, kteříž nám od duchovních vrchností dáni jsou.

Každý katolický křesťan má sobě zvláště pamatovati těchto patero církevních přikázání:

1. Svátky zasvěcené světiti.

2. V zasvěcený svátek celou mši svatou pobožně slyšeti.

3. Čtyřicetidenní půst, čtvero suchých dnů a jiné ustanovené posty zachovávatí, a v pátek od masitých pokrmů se zdržovatí.

4. Aspoň jednou za rok se zpovídati a v čas velikonoční svátost oltářní přijímatí.

5. V zapověděný čas svatebního veselí nedržeti.

Povinni jsme, všecka církevní přikázání zachovávatí:

1. poněvadž Pán Ježíš dal církvi moc, zákony dávatí, nám pak velí, abychom církve poslouchali;

2. poněvadž tato přikázání k našemu spasení napomáhají.

O prvním a druhém církevním přikázání.

V prvních dvou přikázáních **velí** církev, abychom zasvěcené svátky tak světili, jako dle třetího přikázání Božího neděli světiti máme.

O třetím církevním přikázání.

V třetím přikázání ustanovuje církev ty dni, v kteréž se postiti máme.

* Čtyřicetidenní půst trvá od popeleční středy až do vzkříšení Páně; jenom neděle nejsou dny postní.

* Suché dny jsou středa, pátek a sobota čtyřikrát do roka, z jara totiž, v létě, na podzim a v zimě; slovou *suché*, protože dávní křesťané nepožívali v tyto dny pokrmů vařených.

* Jiné ustanovené posty jsou středy a pátky v adventě a některé vigilie nebo svatvečery před velikými svátky, jako: štědrý večer, sobota před svatodušním Božím hodem a j. v.

† Způsob postu jest trojí: 1. **zdrželivost** od masitých pokrmů, 2. **ujma** aneb toliko jedno nasycení za den (poloviční půst), 3. **tuhý půst**, při kterémž katolický křesťan i od masitých pokrmů se zdržuje i jenom jednou za den do sytosti se najídá.

† Který půst by se jisté dny postní zachovávatí měl, mohou věřící snadno zvědět, poněvadž se to v každém chrámu farním při veřejných službách Božích ohlašuje.

† Půst jest dobrý skutek; neboť: 1. Bůh sám přikázal jej a Pán Ježíš schvaloval jej slovy svými a příkladem svým;

3. Mojž. 16, 29—31. 2. Esdr. 1, 11. Esth. 4, 1—4. Joel 2, 12. Mat. 4, 2; 6, 16—18.

2. postem činíme dosti za hříchy své a odvracíme od sebe zasloužený časný trest;

Ninivané.

3. postem krotíme svoje tělesné žádosti, cvičíme se v zapírání sebe a činíme se schopnější, abychom každé pokušení šťastně přemohli.

† Od povinnosti, zdržeti se masitých pokrmů, osvobození jsou nemocní, ti, kdož užívání rozumu nemají, a ti, kdož u cizího stolu stravu majíce sobě poroučeti nemohou, kterých pokrmů by požívatí chtěli.

† Z povinnosti, zachovávatí ujmu, jsou vyjmuti: 1. lidé mladí, kteří ještě nedokonali jedenadvacátého roku; 2. starci, kteří šedesátého roku dosáhli, a nemocní; 3. ti, kteří těžké a unavující práce konají.

O čtvrtém církevním přikázání.

† Církev dala čtvrté přikázání, aby vlašné křesťany zachránila před nekajcností a před zapomenutím na Boha.

† Církev velí přijímati velebnou svátost v čas velikonoční, poněvadž Pán Ježíš tuto svátost v čas velikonoční ustanovil.

† Kdo přikázání tohoto nezachovává, tomu hrozí církev odepráním pohřbu církevního.

O pátém církevním přikázání.

† V pátém přikázání zapovídá církev, držeti svatební veselí v době od první neděle adventní až do svátku zjevení Páně, pak od popelečné středy až do bílé neděle.

† Pátému církevnímu přikázání protivi se ještě, když se odbývají tance v čas adventu, v čas čtyřicetidenního postu a v jiné dny postní anebo na den Dušiček.

† Církev dala páté přikázání, aby nás pamatovala, že posvátné časy v kajcnosti a ve svaté tichosti, ne ale v roztržitostech a světském veselí trávití máme.

Kapitola třetí.

O službách Božích.

1. Co služby Boží jsou.

Bohu sloužiti vůbec, jest: křesťansky spravedlivě živ býti, čili všecka přikázání Boží a církevní zachovávat.

Služby Boží zvláště jsou ta svatá konání, kterými katoličtí křesťané podlé ustanovení Pána Ježíše a církve svaté Boha viditelně ctí a hojné milosti Boží docházejí.

Služby Boží ustanoveny jsou:

1. abychom se Bohu klaněli a jeho čest rozmáhali;

2. abychom skrze ně milosti Boží docházeli.

Nejprzednější bohoslužebná konání, kterými se zvláště čest Boží rozmáhá, jsou:

1. modlitba,

2. oběť mše svaté,

3. společné pobožnosti.

Nejprzednější bohoslužebná konání, kterými zvláště dosahujeme milosti Boží, jsou:

1. svátosti,

2. žehnání, svěcení a zařikání.

* 2. Co k důstojnému a nábožnému konání služeb Božích pomáhá.

† K nábožnému a důstojnému konání služeb Božích pomáhají: a) církevní rok, b) posvátná místa, c) svaté obřady, d) svaté obrazy, bohoslužebná roucha a náčiní.

† a) **Církevní rok** čili posvátný čas jsou všechny dny, slavnosti a svátky od první neděle adventní až do poslední neděle po svatém Duchu.

† V církevním čase uvádí nám církev ustavičně na mysl, co Bůh pro naše spasení vykonal a ještě koná.

† *Nejprzednější části* čili *doby roku církevního* jsou tyto tři: *doba vánoční, doba velikonoční a doba svatodušní.*

† Jednotlivé dny roku církevního rozeznávají se jakožto neděle, slavnosti Páně, slavnosti a svátky Panny Marie, andělů a svatých, vigilie nebo svatvečery, oktávy.

† *Slavnosti Páně* jsou ti dnové, v kteréž nám církev uvádí na paměť některá tajemství Boží a zvláště tajemství z pozemského života Pána Ježíše.

† Nejprzednější slavnosti Páně jsou: Boží hody vánoční, velikonoční a svatodušní, Obřezání a Zjevení Páně, nejsvětější Trojice, Božího Těla.

† Slavnosti Páně ustanovila církev: 1. abychom tajemství našeho vykoupění nábožně i vděčně rozvažovali a ctili; 2. abychom se vzbuzovali, s pomocí Boží následovati Ježíše Krista, jemu se více a více připodobňovati ve všech případnostech života.

† *Slavnosti a svátky Panny Marie* jsou: 1. dny, v kteréž konáme památku pozemského života Matky Boží, jako: neposkvrněné početí, narození a jména, zvěstování a nanebevzetí Panny Marie; 2. dny, v které si vděčně připomínáme zázračné milosti, ježto Bůh na přímluvu Panny Marie křesťanům prokázal, jako: Panny Marie Sněžné, sv. Růžence a t. d.

† *Slavnosti andělů* jsou dny, v kteréž konáme vděčnou i radostnou památku velikých milostí, které nám Bůh skrze svaté anděly prokázal a prokazuje.

† *Slavnosti a svátky svatých* jsou dni, v kteréž konáme památku a uctění těch služebníků a služebnic Božích, o nichžto církev svatá vyhlásila, že pravi následovníci Ježíše Krista byli a nám za příklad křesťanského života jsou.

† Slavnosti i svátky Panny Marie, andělů a svatých ustanovila církev:

1. abychom pobožně a vděčně rozjímali o milostech, které Bůh dáti ráčil Matce Syna svého, andělům a svatým;

2. abychom uvažovali cnosti svatých a z nich sobě příklad brali, kterak máme zapřítí samy sobe, vzítí kříž svůj a následovati Krista, abychom za ním přijítí mohli;

3. abychom ve všech potřebách svých skrze přimluvu jejich pomoci u Boha hledali.

† *Vigilie* nebo *svatvečery* jsou dnové přípravy na veliké svátky.

† *Oktáv* slove osmero dní, po kteréž trvá v kostele slavení některých velkých svátků, ačkoli toliko první, anebo jen ještě druhý den bývá zasvěceným svátkem.

† *b) Posvátná místa* jsou taková, na kterých se služby Boží řádně vykonávají a kteráž k tomu cíli zřízena i posvěcením ustanovena jsou; k nim počítáme: chrámy neb kostely, kaple a hřbitovy.

† *c) Svati obřadové* jsou konání a znamení, kterými se při službách Božích zobrazuje křesťanské učení, ta milost, které skrze služby Boží dosahujeme a ta vnitřní nábožnost, kterou při nich v srdci chovati máme.

† *d) Bohoslužební roucha* jsou ta, kteráž kněží a přísluhující ke službám Božím oblékají, a kterých se kromě služeb Božích užívati nesmí.

† *Bohoslužebné náčiní* jsou nářadí, nástroje a nádoby, jichžto se k vykonávání služeb Božích užívá, jako: oltář, kazatelna, křtitelnice, kalich, patěna, ciborium, monstrance, kaditelnice, kropenky, bohoslužebné knihy a t. d.

Rozdíl I. O bohoslužebných konáních, kterými se zvláště čest Boží rozmáhá.

1. O modlitbě.

a) O modlitbě vůbec.

Modlitba jest *pozdvížení mysli k Bohu* s úmyslem, ctítí a vzývati jej.

Modlíme se: 1. abychom se Bohu klaněli a jej chválili, a to jest *modlitba chvály*;

2. abychom za prokázaná dobrodiní Bohu děkovali, a to jest *modlitba děkovací*;

3. abychom hříchů svých před Bohem litovali a za odpuštění jich prosili, a to jest *modlitba smírná* neb *kajicná*;

4. abychom Boha prosili o věci, kterých nám a bližním třeba jest, a to jest *modlitba prosebná*.

Modlitby jest každému třeba ku spasení:

1. poněvadž Pán Ježíš velel, abychom se modlili;

2. poněvadž bychom bez modlitby nemohli jména Božího světiti, potřebných milostí od Boha dosáhnouti a v dobrém až do konce setrvati.

Obzvláště máme se modliti: 1. v chrámě při službách Božích; 2. ráno a večer, před jídlem a po jídle; 3. kdykoli jsme pokoušeni ke zlému; 4. ve všelikých potřebách svých a bližního, obecných a zvláštních.

* Můžeme se modliti buďto *pouze vnitřně*, když mysl svou k Bohu obracíme, buďto *spolu také ústně*, když nábožné myšlenky, city a žádosti své také slovy pronášíme.

* Modlitba jest nám velice užitečná; neboť: 1. duše lidská se na modlitbách spojuje s Bohem, rozmáhá se v nábožnosti a božských cnostech;

2. modlitbou dosahujeme milosti Boží, posilujeme se proti hříchu, nabýváme síly a náklonnosti k dobrému;

3. dosahujeme pomoci ve všelikých potřebách a útěchy v souzeních.

Aby se naše modlitba Bohu líbila, máme se modlití: 1. čistým srdcem, 2. ve jménu Ježíše Krista, 3. nábožně, 4. pokorně.

* *Čistým srdcem se modlí*, kdo buďto bez těžkého hříchu jest, anebo pravým pokáním se ho zbavití upřímně žádá.

* *Ve jménu Ježíše Krista se modlití*, jest: při modlitbě míti na mysli, že naše modlitba jen pro Kristovy zásluhy Bohu se líbiti a nám prospěti může.

* *Modlití se nábožně*, jest: modlití se rád a při modlitbě mysliti na Boha i na to, co říkáme, pokud možná varovati se všeliké roztržitosti.

* *Modlití se pokorně*, jest: při modlitbě na mysli míti, že pro hříchy své ani hodni nejsme, jméno Boží vysloviti a od Boha něco obdržeti.

b) O modlitbě prosebné zvlášť.

Bůh velí, abychom ho prosili: 1. abychom vždy pamětlivi byli, že bez Boha nic nemůžeme, a 2. abychom se učili, darů a milostí Božích sobě vážiti, a jich náležitě užívati.

Modlitbu prosebnou máme vykonávati jako každou jinou modlitbu, a kromě toho ještě 1. důvěrně, 2. vytrvale a 3. s odevzdaností do vůle Boží.

* *Prosíme důvěrně*, když očekáváme s jistotou, že Bůh pro svoji neskončenou dobrotivost a pro zásluhy Ježíše Krista modlitby naše vyslyší, pakli by jemu ke cti a nám ku spasení sloužilo, zač prosíme.

* *Prosíme vytrvale*, když v modlení neustáváme a pomoci doufati nepřestáváme, ačkoli jsme ještě nebyli vyslyšeni.

Žena kanaanská. Mat. 18. Luk. 11, 5—9.

* *Prosíme s odevzdaností do vůle Boží*, když Bohu to zůstavujeme, zdali a jak modlitbu naši vyslyšeti ráčí.

„Otče, chceš-li, přenes kalich tento ode mne; avšak ne má vůle, ale tvá buď.“ Luk. 22, 42. Mat. 26, 39.

Máme Boha prositi nejprve za to, co by ke cti jeho a ke spasení našemu i všech lidí sloužilo; potom též o věci vezdejší, pokud jich nám anebo bližnímu skutečně třeba jest.

Máme se modlití za sebe, za všechny lidi, za rodiče, dobrodince a vrchnosti, za živé i za mrtvé.

Kromě Boha **vzýváme** ve svých potřebách též **anděly a svaté**, zvláště pak Matku Boží.

Svaté *vzývati*, jest: prositi je, aby se za nás u Boha přimlouvali.

† Anděly a svaté vzýváme jinak, nežli Boha. Když Boha vzýváme, tehdy prosíme, aby nám ze své moci pomohl a dobrodiní prokázal; když pak anděly a svaté vzýváme, tu žádáme jich, aby nám na Bohu vyprosili, čehož potřebujeme.

* Přimluva svatých nám velice prospívá; poněvadž jsou přátelé a miláckové Boží, dává nám Bůh pro jejich zásluhy, čeho bychom pro své hříchy hodni nebyli.

„Mnoho zajisté může modlitba spravedlivého ustavičná.“ Jak. 5, 16.

c) O modlitbě Páně.

Všecko, zač modlití se máme, obsahuje se v Otčenáši.

Modlitbě Otče náš naučil nás Ježíš Kristus, náš Pán; proto jí také modlitba Páně říkáme.

Modlitba Páně takto zní:

Otče náš, jenž jsi na nebesích! Posvět se jméno Tvé. Přijď království Tvé. Buď vůle Tvá jako v nebi tak i na zemi. Chléb náš vezdejší dej nám dnes. A odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim vinníkům. A neuvod' nás v pokušení. Ale zbav nás od zlého. Amen.

Modlitba Páně obsahuje předmluvu a sedm proseb.

Předmluva zní takto: Otče náš, jenž jsi na nebesích!

Slovo *Otče* nám připomíná, že Bůh jest Otec náš, poněvadž nás stvořil a k vůli Pánu Ježíši dětmi svými učinil, a protož i že s dětinskou láskou a důvěrou modlití se máme.

Slovo *náš* pamatuje nás, že Bůh otec všech lidí jest, a protož i že my jako bratři se milovati a za sebe vespolek modlití se máme.

Slova: *jenž jsi na nebesích*, připomínají nám, že při modlitbě máme mysl svou a srdce své pozdvihnouti k nebesům, kdež Bůh obzvláště bydlí, svým vyvoleným se tváří v tvář ukazuje a požívati dává.

V první prosbě žádáme, aby s milostí Boží všickni lidé skrze pravou víru Boha víc a více poznávali a křesťansky spravedlivým životem jej oslavovali.

V druhé prosbě žádáme: 1. aby se království Boží na zemi, totiž katolická církev, víc a více rozšiřovalo;

2. aby se království Boží v nás, totiž království milosti a spravedlnosti, víc a více v duši naší uhošťovalo;

3. aby království Boží v nebesích, totiž věčná blaženost, nám za podíl připadlo.

V třetí prosbě žádáme, aby nám Bůh ráčil milosti uděliti, že bychom se vždycky v jeho svatou vůli odevzdali a jeho přikázání tak plnili, jako je andělé a svatí v nebi plní.

Ve čtvrté prosbě žádáme, aby nám Bůh dáti ráčil všecko, čeho nám k duchovnímu i tělesnému životu třeba jest.

V páté prosbě žádáme, aby nám Bůh naše hříchy odpustil, jako i my ze srdce odpouštíme těm, kteří nám ublížili.

Podobenství o služebníku nemilosrdném. Mat. 18, 23—35.

V šesté prosbě žádáme, aby Bůh všeliké pokušení od nás odvrátil, aneb nám svoji pomoc dáti ráčil, abychom pokušení statečně odpírali.

V sedmé prosbě žádáme: 1. aby nás Bůh všeho zlého, zvláště ale hříchu a věčné smrti chránil;

2. aby nám milosti propůjčil, bychom všecka soužení, kterých k našemu spasení třeba jest, trpělivě a stále snášeli.

Srovn. Jak. 1, 12. Tob. 12, 13. Sir. 27, 6.

Slovo *Amen* znamená tolik, jako: *staň se* aneb *stane se*; slovo to se přidává, abychom vyznali svoji důvěru, že vyslyšení budeme.

d) O Pozdravení andělském.

Katoličtí křesťané připojují obyčejně k modlitbě Páně modlitbu Zdravas Maria, čili Pozdravení andělské.

Pozdravení andělské jest modlitba, kterouž obzvláště ctíme blahoslavenou Pannu Marii, Matku Boží, a ji za přímlovu žádáme.

Zní takto:

Zdrávas Maria, milosti plná, Pán s tebou. Požehnanás ty mezi ženami, a požehnaný plod života tvého, Ježíš. Svátá Maria, matko Boží, pros za nás hříšné, nyní i v hodinu smrti naší. Amen.

Modlitba tato se nazývá Pozdravení andělské, protože se počíná těmi slovy, kterýmiž archanděl Gabriel počal zvěstovati poselství o vtělení Syna Božího.

Modlitba **Zdrávas Maria** se skládá ze tří částek: z pozdravení andělova, z pozdravení Alžbětina a ze slov církve.

Anděl pozdravil Panny Marie slovy: „Zdrávas (Maria), milosti plná, Pán s tebou, požehnanás ty mezi ženami.“

Alžběta pozdravila Panny Marie slovy: „Požehnanás ty mezi ženami a požehnaný plod života tvého“.

Církev přidala ostatní slova, od „Ježíš“ až do konce.

Maria slove *milosti plná*, protože od prvního okamžiku svého života skrze zvláštní milost Boží svatá i spravedlivá byla i povždy zůstala.

Velebíme Marii za tu, *s kterou Pán jest*, protože jsouc matka Ježíše Krista, s Bohem byla spojena, jako žádný jiný člověk.

Maria slove *požehnaná mezi ženami*, protože ona samojediná ze všech osob ženských byla hodna, státi se matkou Boží.

Slovy: *požehnaný plod života tvého*, předpověděla Alžběta, že Ježíš bude Vykupitel všeho světa.

Slova: *Svatá Maria, matko Boží*, připomínají nám, že přímluva blahoslavené Panny velmi mocná

jest, poněvadž od svého božského Syna jistě vyslyšena bude.

Modlíme se: *Pros za nás hříšné*, 1. abychom se na bídu svoji upamatovali a se pokořili; 2. aby se Maria tím více slitovala a nám milosti pravého pokání a hříchů odpuštění na Bohu vyprosila.

Slovy: *nyní i v hodinu smrti naší*, vyznáváme, že vždycky, zvláště ale v hodinu smrti, potřebujeme pomoci Boží.

Církev svatá vzbuzuje nás, abychom matku Boží Pozdravením andělským obzvláště ctili, když se každého dne ráno, v poledne a večer *klekání* zvoní.

* Při tomto trojím zvonění říkáme kromě Pozdravení andělského ještě jiná svatá slova, abychom si vtělení Syna Božího vděčně a pobožně připomínali; k závěrku říkáme krásnou modlitbu, v kteréž Boha o milost slavného vzkříšení prosíme.

2. O oběti mše svaté.

a) Co mše svatá jest.

† Oběti Starého zákona přestaly po smrti Páně, protože byly ustanoveny jen do toho času, až by na jejich místo nastoupila oběť Nového zákona, která se jimi naobrazovala.

† Oběť Nového zákona jest Ježíš Kristus, kterýž se na kříži Otci nebeskému za nás obětoval.

† Oběť Kristova obnovuje se v církvi svaté ustavičně způsobem nekrvavým, aby Bůh dokonale byl ctěn a věřící aby docházeli užiteků oné oběti krvavé až do skonání světa.

† Ustavičná oběť Nového zákona jmenuje se mše svatá.

Mše svatá jest oběť Nového zákona, při které se Pán Ježíš ve způsobě chleba a vína skrze kněze na oltáři svému nebeskému Otci obětuje.

Oběť mše svaté ustanovil Pán Ježíš při poslední večeři, když chléb a víno v tělo své a v krev svoji proměnil, svému nebeskému Otci obětoval, apoštolům požívati dal a jim přikázal, aby totéž činili na jeho památku.

† Mše svatá a smrt Páně na kříži jest jedna i táž oběť; neboť:

1. při mši svaté obětuje se tentýž Kristus Ježíš, jenž na kříži se obětoval;

2. při mši svaté jsou tytéž obětné dary, co na kříži, totiž tělo a krev Pána Ježíše.

* V oběti mše svaté a v oběti na kříži jest *rozdíl toliko ve způsobu, jak se obětování děje*; při mši svaté se obětuje Pán Ježíš způsobem *nekrvavým*, na kříži se obětoval způsobem *krvavým*; při mši svaté ve způsobách chleba a vína, na kříži v těle lidském.

* Způsob chleba a vína jest všechno to, což některým smyslem poznati můžeme, a tedy: barva, podoba, chuť a vůně.

† Oběť mše svaté konala se v církvi hned za časů apoštolských a potom vždycky; apoštolé a jejich nástupci proměňovali podle ustanovení Pána Ježíše chléb a víno v tělo a krev jeho, obětovali Otci nebeskému, požívali sami a dávali požívati věřícím.

„Mámet oltář, s něhož jisti nemají moci, kteří stánku slouží“ t. j. Židé. Žid. 13, 10. Srovn. 1. Kor. 10, 18—21.

Oběť mše svaté koná se v církvi katolické:

1. na památku umučení a smrti Pána Ježíše;

2. aby Bůh dokonale byl ctěn a my abychom jeho milostí dosahovali.

† Mše svatá působí sama sebou skutečně a dokonale, co všechny oběti Starého zákona naobrazovaly a co jenom dle jména svého byly. Onať jest:

† 1. **Dokonalá oběť chvály**; mši svatou vzdává se Bohu čest a chvála, kteráž jemu jakožto nejvyššímu Pánu nebes a země náleží.

† 2. **Dokonalá oběť díky**; mši svatou vzdávají se Bohu díky, jakých mu za nesmírná dobrodiní jeho žádný tvor vzdáti nemůže.

† 3. **Dokonalá oběť smírná**; mši svatou krotí se jistě hněv Boží; nám pak zjednáva se milost pravé kajcnosti k odpuštění hříchů, jakož i odpuštění časných trestů.

† 4. **Dokonalá oběť prosebná**; mši svatou dosahujeme na Bohu nejsnáze a nejrychleji, čeho nám pro duši a tělo třeba jest.

Mše svatá obětuje se toliko Bohu, aniž se komu jinému obětovati může.

Oběť mše svaté koná se též ke cti svatých; ale ne jim, nýbrž Bohu se obětuje, abychom děkovali za milosti, kterých svatým udělil, a abychom svaté o přímluvu jejich prosili.

Mše svatá může se za živé i za mrtvé obětovati.

† Věřící křesťané mají ze mše svaté hojný užitek; neboť:

1. oběti touto nejlépe vykonávají své povinnosti k Bohu, a docházejí lásky jeho;

2. obdržují milost pravého pokání, odpuštění všech hříchů a časných trestů;

3. dosahují pomoci ve všech potřebách, útěchy ve strastech a souženích.

† Užitek těchto zvláště docházejí ti, za které se mše svatá obětuje a kteří s pravou nábožností na mši svaté bývají.

† Nábožný křesťan může užitek mše svaté dobývati nejen sobě, ale také bližním, živým i mrtvým.

b) Co se při mši svaté děje.

† Kněz obětuje mši svatou, an mluví a koná, co Pán Ježíš při poslední večeři mluvil a konal; mimo to říká modlitby a zachovává obřady, kteréž církve svatá k mešní oběti připojila.

V celé mši svaté rozeznávají se čtyři části, ježto jsou *evangelium, obětování, proměna čili pozdvihování, přijímání.*

A. V první části mše svaté říká kněz spolu s ministranty obecnou zpověď a potom některé modlitby, aby se Bůh nade všemi lidmi slitoval, pomoci ve všech potřebách jim udělil.

Po těchto modlitbách počátkových čte kněz epištolu na levé, pak evangelium na pravé straně oltáře.

B. V druhé části mše svaté obětuje se chléb a víno, a dějí se prosby k Bohu, aby oběť naši milostivě přijal.

Obětování chleba a vína nemohlo by se samo líbiti Bohu, kdyby Ježíš Kristus skrze kněze neproměnil obého v tělo své a v krev svou.

Až do té chvíle, kdy se proměna stane, jest na oltáři pouhý chléb a pouhé víno.

C. V třetí části mše svaté děje se proměna chleba a vína v tělo a krev Ježíše Krista.

Tato zázračná proměna v tom záleží, že podstata chleba a vína se proměňuje v podstatu těla i krve Pána Ježíše, ačkoli způsob chleba a vína zůstává, jakž prve byla.

* Podstata chleba a vína jest, co chléb chlebem a víno vínem dělá, ale žádným smyslem poznati se nemůže.

Proměna chleba a vína děje se z moci Boží těmi slovy, kterými Pán Ježíš chléb a víno při poslední večeři proměnil, a kteráž i kněz ve jménu jeho říká.

Po pozdvihování modlí se kněz, aby nás Bůh pro Ježíše Krista, nyní na oltáři jsoucího, požehnal, duším v očištění a nám všechněm milostiv byl; potom říká modlitbu Páně a prosí za vysvobození ode všeho zlého.

D. Ve čtvrté části mše svaté děje se přijímání, t. j. požívání těla i krve Páně.

Před přijímáním prosí kněz o pokoj, pak žádá za očištění ode všech hříchů, aby mu přijetí těla i krve Páně ku spasení prospělo.

Při mši svaté přijímá obětující kněz, a někdy přijímají také věřící.

Po přijímání prosí kněz ještě za milost Boží a za pomoc ve všech potřebách našich; naposledy uděluje shromážděným svatého požehnání.

c) Jak mši svatou slyšeti máme.

Máme mši svatou slyšeti: 1. celou, 2. uctivě, 3. pobožně.

* Mši svatou slyšíme *uctivě*, když se pro skutečnou přítomnost Ježíše Krista pokorujeme, uvnitř ve svém srdci uctivost máme a ji také viditelně veškerým chováním na jevo dáváme.

Publikán ve chrámě. Luk. 18, 9. 10.

* Mši svatou slyšíme *pobožně*, když ustavičně pozorní jsme a úmysl svůj s úmyslem církve a kněze spojujeme.

† Úmysl svůj s úmyslem církve a kněze spojovati, jest: při každé části mše svaté ty myšlenky a city, ta předsevzetí v sobě vzbuzovati, které se s tím srovnávají,

co se kněz právě modlí a co činí, a co obřadové mše svaté znamenají.

Když se evangelium čte, máme povstati, svatým křížem se požehnati a sobě umiňovati, že učení Pána Ježíše veřejně vyznávati, jeho hájiti a podlé něho také žiti budeme.

Při obětování chleba a vína máme se Otci nebeskému obětovati a to předsevzetí učiniti, že Bohu vždycky s pravou pokorou, s nábožností a spravedlivým životem sloužiti chceme.

Před pozdvihováním máme pokleknouti, když se při Sanktus zvoní, a pokorně, uctivě i radostně očekávati příští Kristova.

Při pozdvihování máme sobě připomenouti, že Pán Ježíš na hoře Kalvarii krev svou za hříchy naše vylil; máme klečíc Pánu Ježíši se klaněti, v prsy se bítí, hříchů svých litovati a Otce nebeského prositi, aby spolu s obětí Syna svého též naše modlitby se zalíbením přijal.

Po pozdvihování máme na věrné zemřelé pamatovati, lásku a důvěru k Pánu Ježíši vzbuzovati a sobě umiňovati, že se všemi lidmi v pokoji živi býti chceme.

Když jest přijímání, máme lásku Ježíše Krista rozjímati, a pakli skutečně nepřijímáme, aspoň duchovně přijímati.

Duchovní přijímání v tom záleží, abychom vzbuzovali žádost po Kristu Ježíši a lítost nad hříchy svými, kteříž nám zabraňují každodenně přijímati, jako křesťané za starých časů.

Na konci mše svaté máme zvláště prositi, aby nám Bůh pro tuto svatou oběť požehnání svého

udělil, s milostí svou při nás zůstatí a naše dobré úmysly utvrditi ráčil.

* Katolický křesťan povinen jest pod těžkým hříchem, v neděli a ve svátek celou mši svatou uctivě a pobožně slyšeti.

* Dobrý křesťan nepřestává na tom, aby jenom v neděli a ve svátek mši svatou slyšel, ale bývá na ni podlé možnosti také všedního dne, pro veliké užitky, kterých ze mše svaté nabývá.

* Se mši svatou spojuje se v neděli a ve svátek obyčejně zvěstování slova Božího neb kázání.

† Máme též kázání poslouchati:

1. protože se v něm slovo Boží oznamuje a vysvětluje;

2. že by přemnozí lidé více a více zapomínali to, čemu se za mládí svého z náboženství naučili, když by o tom v pozdějším věku již ničeho neslychali;

3. že každému člověku častější napomenutí a povzbuzení k dobrému a výstrahy přede zlým prospěšné aneb i potřebné jsou.

† Abychom z kázání užitek měli, máme je pozorně poslouchati, slova kazatelova na sebe obracetí a opravdu míniti, že podlé nich se zachováme.

3. O společných pobožnostech.

Nejpřednější společné pobožnosti jsou: uctění vystavené velebné svátosti oltářní, odpolední služby Boží, církevní processí, pouti, pobožnost křížové cesty, pobožnosti duchovních bratrstev a spolků.

† *Výstava velebné svátosti* jest, když svatá hostie za delší dobu na oltáři se viděti dává, aby se věřící svému Spasiteli s větší pokorou klaněli a jemu s pevnější důvěrou své potřeby předkládali.

† *Odpolední služby Boží* jsou pobožnost, při které se společně modlitby konají a ke konci se požehnání velebnou svátostí uděluje.

† *Církevní processí* jsou ustanovena: 1. abychom víru svou veřejně vyznávali, Boha před celým světem velebili a společně sebe k pravé pobožnosti a horlivé modlitbě vzbuzovali;

2. abychom za obdržená dobrodini Bohu společně děkovali;

3. abychom v duchovních a tělesných potřebách společně za pomoc Boží prosili.

† *Processí*, ježto se každého roku konají, jsou: 1. na hromnice, 2. na květnou neděli, 3. vzkříšení na bílou sobotu, 4. na den sv. Marka a na křížové dny, 5. na den Božího Těla k uctění velebné svátosti, 6. krom těchto dějí se ještě *processí* v čas obecné potřeby na vyprošení pomoci Boží.

† *Pouti* jsou pobožné návštěvy svatých míst a chrámů, kteréž zvláště proto ctihodné jsou, že se tam ostatky svatých chovají anebo se na přímluvu svatých zázrakové stali.

† *Pobožnost křížové cesty* jest nábožné a útrpné rozjímání muk a smrti Páně a koná se obyčejně před obrazy, na kterých se nám utrpení toto představuje.

† *Duchovní bratrstva a spolky* jsou dobrovolné sjednocení věřících na ten konec, aby společně za sebe i za jiné se modlili a jiné dobré skutky konali.

† *Modlitby*, kteréž lid křesťanský nejčastěji koná při společných pobožnostech, jsou *litanie* a *růžence*.

Rozdíl II. O bohoslužebných konáních, kterými zvláště dosahujeme milosti Boží.

„Věřím v odpustění hříchů.“

1. O svátostech.

A. O svátostech vůbec.

Svátosti jsou znamením viditelná, kteráž ustanovil Pán Ježíš, abychom skrze ně dosahovali neviditelné milosti Boží k posvěcení svému.

Ke každé svátosti náležejí tři věci: 1. viditelné znamení, 2. neviditelná milost, 3. ustanovení od Pána Ježíše.

* *Viditelná znamení* jsou při svátostech slova neb konání, jimižto se vyobrazuje ta milost, které Duch svatý skrze každou svátost uděluje.

* Pán Ježíš nařídil ke svátostem viditelná znamení, abychom toho jistotu měli, že se nám skutečně milosti Boží uděluje, a jaké se nám uděluje.

* *Milost*, které se nám uděluje ve svátostech, jest *milost posvěcující*, a kromě této ještě jiná *zvláštní* milost, kterou jedna každá svátost působí.

† Ke svátostem třeba jest *ustanovení od Pána Ježíše*, poněvadž jenom Pán Ježíš, jakožto Bůh a Vykupitel náš, může viditelným znamením dáti tu moc, aby milost Boží v pravdě působily.

Svátostí jest sedm: 1. křest, 2. biřmování, 3. svátost oltářní, 4. pokání, 5. poslední pomazání, 6. svěcení kněžstva, 7. stav manželský.

† Křest a pokání slovou *svátosti mrtvých*, poněvadž ustanoveny jsou, aby skrze posvěcující milost duchovně obživili ty, kteří pro těžký hřích duchovně mrtvi jsou.

† Ostatních patero svátostí slovou *svátosti živých*, poněvadž ustanoveny jsou, aby duchovní život rozmáhaly

a posilovaly v těch, kteří posvěcující milost mají a skrze ni duchovně živi jsou.

* Svátosti křtu, birmování a svěcení kněžstva vtiskují duši *nezrušitelné znamení*, kteréž na věky zůstane a pro kteréž nemůže člověk svátosti těchto vícekrát, nežli jednou platně a bez smrtelného hříchu přijmouti.

Milosti svatých svátostí může býti účasten, kdo je *hodně* přijímá.

Hodně přijímá svátosti, kdo je s pravou věrou přijímá a podlé možnosti všecko dělá, čím by se náležitě připravil.

Kdo některou svátost *nehodně* přijímá, netoliko nedosahuje milosti, ale dopouští se hříchu těžkého, hříchu *svatokrádeže*.

B. O svátostech zvláště.

O svátosti křtu.

Křest svatý jest svátost, v které se člověk skrze vodu a slovo Boží ospravedlňuje, k životu věčnému z novu zrozuje a do církve Kristovy vchází, aby v ní Bohu sloužil a svého spasení dobýval.

Křest počítá se za *první* svátost, protože musíme býti pokřtěni, prve nežli kterou jinou svátost přijmouti můžeme.

Křest jest *nejpotřebnější* svátost, protože beze křtu nikdo nemůže spasen býti.

„Nenarodí-li se kdo z novu z vody a z Ducha svatého, nemůže vjiti do království Božího.“ Jan 3, 5.

† Že Pán Ježíš ustanovil křest, vrozumíváme již ze slov, kterými apoštolům pravil: „*Idouce, učte všechny národy, křtíte je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého, učte je zachovávat všecko, což jsem koli přikázal vám.*“ Mat. 28, 19.

Křest svatý působí:

1. člověk dosahuje posvěcující milosti, odpuštění hříchu dědičného, všech hříchů osobních, pakli se jich prve dopustil, a odpuštění všech trestů, časných i věčných;

2. pokřtěný jest svatý a spravedlivý, Bohu milý, dítě Boží a dědic blaženosti věčné;

3. pokřtěný se na duši obnovuje a k životu věčnému z novu zrozuje, anto se činí schopným, býti tak živ, aby věčné blaženosti dosáhnul;

4. pokřtěný vchází do církve a jest od té chvíle údem jejím;

5. duši se vtiskuje nezrušitelné znamení učeníka Kristova, kterýž povinen jest, křesťanskou víru vyznávat i a podlé ní živ býti.

Křtu svatého udělují biskupové a kněží; v čas nevyhnutelné potřeby může křtiti každý člověk.

* Aby křest byl platný, má křtítel:

1. míti úmysl, že podlé ustanovení Ježíše Krista křtiti chce;

2. má na toho, jež křtí, přirozenou vodu liti;

3. když vodu lije, má zároveň tato slova říkati: *Já tě křtím ve jménu Otce, i Syna, i Ducha svatého.*

† Chce-li dospělý pokřtěn býti, jest mu za přípravu třeba:

1. aby o pravdách svaté víry dobře poučen byl;

2. aby hříchů svých upřímně litoval a sobě umiňoval, že víru stále zachová a podlé ní živ bude;

3. aby měl žádost, býti údem církve Kristovy.

Před poléváním vodou a po něm koná kněz na křtu svatém krásné i poučné obřady a modlitby, kteréž společně slovou *řád křestní*.

Nejpamatnější v řádu křestním jest *křestní slib*; neboť tím se vyjadřuje, že se mezi Bohem a člověkem činí smlouva, kteréž *úmluva křestní* říkáme.

Úmluva křestní v tom záleží, že Bůh slibuje člověku svoji milost a věčnou blaženost, a člověk zase Bohu, že po křesťanskou věřiti a živ býti chce.

Slib křestní děje se takto: Kněz klade křtěnci ve jménu Božím u křtitelnice dvoje otázky; jedny jsou: *Odríkáš-li se satanáše? i všech skutků jeho? i všeliké pýchy jeho?* Druhé otázky jsou: *Věříš-li v Boha Otce všemohoucího . . .? věříš-li v Ježíše Krista . . .? Věříš-li v Ducha svatého . . .?*

Křtěnec odpovídá sám aneb kmotři odpovídají za něho k prvním třem otázkám: *Odríkám*; ke druhým pak: *Věřím*.

† Úmluva křestní jest podobna k úmluvě Starého zákona, avšak jest neskončeně vzácnější, poněvadž tu prostředníkem není Mojžíš, ale sám Ježíš Kristus, a poněvadž Bůh nikoli zemi Kanaanskou, ale království nebeské slibuje.

Pokřtění mají, když rozumu nabudou, děkovati Bohu, že je na křtu svatém dítkami svými a dědici věčné blaženosti učinil; mají se u víře dobře vyučiti a slib křestní častěji obnoviti.

Slib křestní máme zvláště obnoviti; 1. v den narození a jmenin; 2. před sv. biřmováním; 3. když svátost pokání a oltární přijímáme.

† Kmotrové jsou povinni o to dbáti, aby pokřtěný, jemuž byli za kmotry, slib křestní zachovával; také mají ho ve svatém náboženství dáti vyučiti, když by rodičů neměl anebo tito nedbanliví byli.

† Kmotry na křtu svatém mohou býti jen katoličtí křesťané života počestného, kterým toho církev výslovně

nezapovídá a kteří takového věku dosáhli, že svoji kmotrovskou povinnost plniti mohou.

† *Křest vody* se nahrazuje křtem žádosti a křtem krve, když člověk, jenž v Krista věří, nemůže dáti se pokřtiti.

† *Křest žádosti* jest upřímné toužení po křtu svatém; potřebí však jest, aby taťto žádost byla spojena s dokonalou láskou k Bohu a s dokonalou lítostí nad hříchy spáchanými.

† *Křest krve* jest mučnická smrt pro Ježíše Krista podstoupená.

„Vyliju na vás vodu čistou a očištění budete ode všech poskvrn svých.“ Ezech. 36, 25.

„Skrze jednoho Ducha my všickni v jedno tělo pokřtěni jsme, buďto Židé, buďto pohané, buďto služebníci aneb svobodní; a všickni jsme jedním Duchem napojeni.“ 1. Kor. 12, 13.

● svátosti biřmování.

Biřmování jest svátost, v kteréž pokřtěný člověk skrze pomazání svatým křížem, skrze vzkládání rukou biskupových a skrze modlitbu Ducha svatého obdržuje a se posiluje, aby víru svou stále vyznával a podlé ní živ byl.

† Víme, že biřmování od Pána Ježíše ustanoveno jest:

1. poněvadž Pán Ježíš všem věřícím slibil Ducha svatého; Jan 7, 38—39.

2. poněvadž apoštolové pokřtěným skutečně Ducha svatého udělovali, aby je dokonalými křesťany učinili; Skutk. ap. 8, 11—17.

3. poněvadž v církvi po všechny časy a všude svátosti biřmování se udělovalo.

Účinkové svatého biřmování jsou:

1. rozmnožuje se v nás posvěcující milost;
2. uděluje se nám té zvláštní milosti, abychom přes všecka nebezpečí a pokušení svou víru zachovávali, ji statečně vyznávali a podlé ní živi byli;

3. duši naší se vtiskuje nezrušitelné znamení bojovníka Kristova, pro kterouž příčinu nelze svátosti této vícekrát nežli jednou přijmouti.

Jenom biskupové udělují řádně svátosti bířmování.

† *Nejprřednější obřadové* při svatém bířmování jsou: Nejprve vztahuje biskup ruce nade všemi bířmovanci a vyzývá na ně Ducha svatého; potom vzkládá ruce na jednoho každého, maže jej svatým křížem, dává mu lehký políček, na konec pak uděluje všem společně svatého požehnání.

† *Vztažení a vzhládání rukou* biskupových znamená, že Duch svatý bere bířmovance v ochranu svou.

† Pomazáváje křížem dělá biskup znamení kříže na čele bířmovance a dí: „*Znamenám tě znamením kříže a posiluji tě křížem spásy ve jménu Otce, i Syna, i Ducha svatého. Amen.*“

† *Křížmo* jest olej olivový s balsámem smíšený.

† *Olej* znamená, že nás milost Ducha svatého k boji duchovnímu posiluje, *balsám* pak, že se s tou milostí ode zkázy světa čistý uchovati a líbeznou vůni cnosti vydávati máme.

† Biskup dělá *znamení kříže na čele* bířmovance, aby se nám uvedlo na mysl, že křesťan se nemá za kříž nikdy stydět, ale víru svou v Ježíše ukřížovaného bez ostýchání vyznávati.

† *Lehký políček* dává biskup, říkáje: „*Pokoj s tebou!*“ Obřad tento znamená, že bířmovaný má pro víru svou všecka protivenství snášeti, a že pokoje pravého ten požívá, kdo všemu pokušení statečně odpírá.

† *Příprava ku svátosti bířmování* jest:

1. aby bířmovanec v náboženství křesťanském vyučen byl, a zvláště aby učení o této svátosti věděl;
2. aby po darech a po milostech Ducha svatého opravdu toužil a upřímně ochoten byl, s nimi působiti;
3. aby se v stavu posvěcující milosti nacházel, horlivě se modlil, Božské cnosti vzbuzoval, slib křestní obnovil a jiné dobré skutky činil.

† *Za kmotry k bířmování* mohou jenom ti býti požádáni, kteří by kmotrovstvím na křtu státi mohli, sami již bířmování přijali a kmotry bířmovance na křtu nebyli.

† *Kmotrové jsou povinni*, aby svěření svoje k duchovnímu boji vzbuzovali a jim v boji tom radou i skutkem pomáhali.

O nejsvětější svátosti oltářní.

a) O skutečné přítomnosti Ježíše ve svátosti oltářní.

Nejsvětější svátost oltářní jest pravé tělo a pravá krev Pána Ježíše, kterýž tu ve způsobě chleba a vína skutečně a podstatně přebývá, aby pokrmem duší našich byl.

Svátost tato sluje *nejsvětější* neb *velebná*, poněvadž samého Ježíše Krista podává; sluje *oltářní*, protože se na oltáři proměňuje chléb a víno v tělo a v krev Pána Ježíše.

Pán Ježíš ustanovil nejsvětější svátost při poslední večeři, když tělo své a krev svou ve způsobě chleba a vína nejen Bohu obětoval, nýbrž i apoštolům svým požívati dal a přikázal, aby se tak dělo na jeho památku.

Pán Ježíš jest ve způsobě chleba a vína tentýž, kterýž byl, když na zemi přebýval, na kříži umřel, a kterýž nyní jest na pravici Boží.

Proměňování chleba a vína v tělo a krev Pána Ježíše děje se při mši svaté.

† Věříme, že ve způsobě chleba a vína jest pravé tělo a pravá krev Pána Ježíše za pokrm duší našich:

† 1. poněvadž Pán Ježíš přislíbil, že nám pravé tělo své jísti a pravou krev svou pít dá;

† řekl zajisté: „*Chléb, kterýž já dám, tělo mé jest, kteráž vydám za život světa. Kdo jí mé tělo a pije mou krev,*

má život věčný, a já ho vzkřísím v den nejposlednější. — Tělo mé právě jest pokrm, a krev má právě jest nápoj.“ Jan 6, 52—56.;

† 2. poněvadž Pán Ježíš při poslední večeři výslovně pravil, že to, což apoštolům svým za pokrm a nápoj dával, skutečně tělo jeho a krev jeho jest;

† 3. poněvadž se tak učí a věří v církvi katolické vždycky, od časů apoštolských jednostejně až dosud.

Ve způsobě chleba jest živé tělo Ježíše Krista, a protož i živá krev jeho.

Ve způsobě vína jest živá krev Ježíše Krista, a protož i živé tělo jeho.

† Kristus jest v každé způsobě všecken a nedilný, jako všecken a nedilný v nebesích jest.

* Když se hostie láme, rozděluje se toliko způsobou chleba, ne pak tělo Kristovo.

† Kristus jest v každé, byť i sebe menší částce proměněného chleba a vína opravdu a skutečně, jako Bůh a člověk, všecken a nedilný.

Pán Ježíš zůstává ve způsobě chleba a vína přítomen, pokud tyto způsoby samy neporušeny zůstávají.

Poněvadž Pán Ježíš v nejsvětější svátosti přítomen jest, máme jí božskou poctu prokazovati, aneb jí se klaněti.

† Zvlášť máme se nejsvětější svátosti klaněti:

1. když do chrámu Páně vcházíme, tam prodléváme, odtud odcházíme aneb mimo jdeme;

2. když se touto svátostí požehnání dává;

3. když k veřejnému uctění vystavena jest anebo se ve slavném průvodu nosí, jako na den Božího Těla.

† Církev svatá vzbuzuje nás k uctění velebné svátosti netoliko slovem, ale také **věčným světlem**, kteréž podle ustanovení jejího dnem i nocí hořeti má před oltářem, na kterém se tato svátost ve stánku chová.

† Věčné světlo před nejsvětější svátostí znamená, že naše víra, láska i největší uctivost k Ježíši Kristu stále živá býti a mysl naše k němu se pozdvihovati má.

b) O svatém přijímání.

Svaté přijímání jest skutečné požívání těla i krve Ježíše Krista za pokrm duchovní.

Povinni jsme svátost oltářní přijímati, poněvadž to Pán Ježíš velel, řka: „*Amen, amen pravím vám: Nebudete-li jísti těla Syna člověka, a píti jeho krve, nebudete míti v sobě života.*“ Jan 6, 54.

Obzvláště jsme povinni velebnou svátost přijímati v nebezpečí smrti, a podle církevního příkázání aspoň jednou za rok v čas velikonoční.

Velebné svátosti podává se přijímajícím jen ve způsobě chleba, poněvadž Pán Ježíš v každé způsobě všecken jest přítomen; v obojí způsobě přijímá toliko kněz, když obětuje mši svatou.

Účinkové svatého přijímání jsou:

1. spojuje nás s Kristem a rozmnožuje v nás posvěcující milost;

* „*Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm.*“ Jan 6, 57.;

2. oslabuje v nás zlé žádosti a hříšné náklonnosti, rozmáhá náklonnost a sílu k dobrému;

3. očišťuje nás od hříchů všedních a chrání před hříchy těžkými;

4. posvěcuje těla našeho a jest mu závdavkem slavného vzkříšení a života věčného.

* „*Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný a já jej vzkřísím v den nejposlednější.*“ Jan 6, 55.

Jenom ten dosahuje užitku svatého přijímání, kdo se náležitou přípravou hodným učinil stolu

Páně; dosahuje pak jich tím hojněji, čím lépe se připravil.

Příprava k hodnému přijímání velebné svátosti jest dvojí: *příprava duše a příprava těla.*

Abychom **podlé duše** dobře připraveni byli, máme: 1. čisté svědomí, 2. pobožné srdce mítí.

* Mítí čisté svědomí jest, aspoň bez těžkého hříchu býti.

Pro nevyhnutelnou potřebu čistého svědomí velí svatá církev, abychom svátost pokání přijali, prve nežli ke stolu Páně jdeme.

* Když bychom se po zpovědi, ale ještě před svatým přijímáním rozpomenuli, že hřích těžký na sobě máme, museli bychom se z něho hned vyzpovídati, pakli by možná bylo; nebylo-li by možná zpovídati se, tu bychom vzbudili upřímnou lítost a v příští zpovědi bychom se z toho hříchu vyznali.

Nehodně přijímá, kdo ke stolu Páně přistupuje s těžkým hříchem, z něhož se **zpovídati nechtěl**; také ten, kdo hříchů svých **nelitoval** a upřímného úmyslu neměl, že se polepší.

Kdo nehodně přijímá, dopouští se svatokrádežného přijímání, a hřích tento jest velmi veliký a těžký, protože jest zneuctění těla i krve Páně. „*Kdo jí a pije nehodně, odsouzení sobě jí a pije.*“ 1. Kor. 11, 29.

Pobožným srdcem připravujeme se ku svatému přijímání:

1. když víru, naději a lásku k Pánu Ježíši vzbuzujeme;

2. když se Pánu Ježíši klaníme, smrt jeho si vděčně připomínáme, a když toužíme, abychom s ním byli spojeni;

3. když se pro hříchy své ponižujeme, jich litujeme a úmysl činíme, že křesťansky spravedlivě živi budeme.

Abychom **podlé těla** připraveni byli, máme:

1. krom těžké nemoci od 12 hodin předcházející noci lačni býti; 2. čisté a počestně se obléci; 3. vnitřní pobožnost také viditelnou uctivostí na jevo dávatí.

* Svatého přijímání se uděluje tímto řádem: Nejprve říká se konfiteor neb obecná zpověď a kněz modlí se za odpuštění hříchů; potom bere hostii do pravé ruky a říká: „*Ejhle, Beránek Boží, jenž snímá hříchy světa;*“ a třikráte: „*Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou, ale toliko rci slovem a uzdravena bude duše má.*“

* Ti, kteří ke stolu Páně přistupují, klanějí se Kristu v nejsvětější svátosti a bijíce se v prsy, říkají s knězem pokorně: „*Pane, nejsem hoden*“ a t. d.

* Když jim kněz již podáváti má, znamenají se křížem, drží sobě knížky aneb bílé roucho na prsou, ústa slušně otevrou a jazyk povyplazí na spodní ret.

* Když by nám svatá hostie na podnebí uvázla, nesmíme ji odlepovati prstem, ale jenom jazykem.

Po svatém přijímání máme ve chrámu Páně potvrzati a pobožnost náležitou vykonati.

Pobožnost po sv. přijímání takto máme konati:

1. klaněti se Pánu Ježíši, děkovati mu a prositi ho, aby s milostí svou stále při nás byl;

2. důvěrně mu předkládati tělesné i duchovní potřeby své a bližních;

3. činiti pevné předsevzetí, že věrně zachováme, co jsme sobě při zpovědi umínili a co nám zpovědník poručil neb i poradil.

* Den svatého přijímání máme strávit co možná bez roztržitosti, posvěcovati ho mravným chováním, modlitbou a jinými dobrými skutky.

† Velice prospívá k nábožnému ctění a hodnému přijímání velebné svátosti, když pobožnost duchovního přijímání často konáme.

† Zvláště máme konati pobožnost duchovního přijímání, kdykoli v chrámu jsme aneb mimo jdeme, v nebezpečnosti smrti, u večer, když se na lože bédeme.

† Duchovní přijímání působí, že se proti hříchu posilujeme, v lásce Boží a ve všech cnostech se utvrzujeme.

O svátosti pokání.

Svátost pokání jest svátost, v kteréž kněz na místě Božím odpouští kajicnému křesťanu hříchy po křtu sv. spáchané.

Pán Ježíš ustanovil svátost pokání, když po svém vzkříšení dechl na apoštoly a jim řekl: „*Přijměte Ducha svatého. Kterýmžkoli odpustíte hříchy, odpouštějí se jim, a kterýmžkoli je zadržíte, zadržány jsou.*“ Jan 20, 23.

Účinkové svátosti pokání jsou:

1. Člověk obdrhuje z novu posvěcující milost, skrze kterouž odpuštění hříchů i věčných trestů dochází a s Bohem se smíruje;

2. jest opět dítě Boží a dosahuje pokojného svědomí;

3. posiluje se proti hříchu a může opět konati skutky Bohu milé a k životu věčnému záslužné.

Časní trestové neodpouštějí se vždycky ve svátosti pokání, ale pozůstávají se nám *obyčejně*, abychom je vytrpěli.

* Kdo by neměl hříchu těžkého, z něhož by se zpovídal, v tom působí tato svátost rozmnožení posvěcující milosti.

Účinků svátosti pokání dosahuje, kdo ji *hodně* přijímá.

† Svátost pokání přijímá *hodně*, *kdo pravé pokání činí* neb *kajicný jest*.

† **Pravé pokání činiti** neb **kajicným býti**, jest: poznati se v hříšnosti své, hříchů svých litovati, úmysl pravého polepšení míti, z hříchů se vyznati, a opravdu chtíti, za ně dosti učiniti.

† Kdo nekajicně přijímá svátost pokání, ten přijímá ji nehodně a neplatně, jeho hříchové se mu neodpouštějí a ještě jeden veliký mu přibývá, hřích svatokrádeže.

K hodnému přijetí svátosti pokání náleží těchto **patero věcí**: 1. zpytování svědomí, 2. pravá lítost, 3. pravý úmysl neb pravé předsevzetí, 4. zpověď, 5. dostiučinění. — Kdo všechny tyto věci náležitě koná, ten se v pravdě kaje.

Z těchto pěti věcí *nejvíce záleží na lítosti*, poněvadž Bůh ani jednoho hříchu neodpouští tomu, kdož lítosti nemá.

a) O zpytování svědomí.

Zpytovati svědomí, jest: přemýšletí, čím jsme zhřešili od poslední zpovědi aneb od té doby, co jsme počali hřích poznávati.

Abychom svědomí své dobře zpytovati mohli, máme Ducha svatého nábožně prositi, aby nás osvětil.

† Svědomí máme zpytovat s velikou pilností, abychom se nevydávali v nebezpečí, že bychom svátost pokání nehodně přijali.

† Když svědomí zpytujeme, máme: 1. rozpomínati se, kdy jsme naposledy u zpovědi byli, zda jsme tehdy na některý hřích zapomněli anebo jej schvalně zamlčeli, a zdali jsme uložené pokání náležitě vykonali;

2. potom sobě připomenouti každé přikázání Boží a církevní, též povinnosti svého stavu, sedmero hlavních hříchů a jiné, a bedlivě zkoumati, kterak jsme se prohrěšili sami a zdali jsme vinni byli, že jiní se prohrěšili;

3. máme přemýšleti, kolikrát jsme se každého hřichu dopustili, stal-li se některý za okolností, které hřích znamenitě zveličují aneb jej proměňují;

4. na konec máme zkoumati, kterého hřichu se dopouštíme nejčastěji, anebo se zvláštním zalíbením a ze zvyku.

Zpytování svědomí usnadňuje se velice, vzpomínáme-li na všechna místa, kdež jsme byli anebo býváme, na osoby, s kterýmiž jsme zacházeli aneb obyčejně zacházíme; jak jsme se na těch místech a k těm osobám chovali, co jsme kde sami anebo s jinými činili.

b) O lítosti.

Lítost nad hříchy jest upřímný a srdečný zármutek, že jsme Boha urazili a ošklivost nad spáchanými hříchy.

David. Petr. Marnotratný syn.

Lítost pravého kajicníka jest: 1. vnitřní, 2. nadpřirozená, 3. nade všechno, 4. obecná.

Lítost *vnitřní* má, kdo ne pouze slova lítosti říká, ale hříchy své opravdu si oškliví a protož i upřímně žádá, aby se jich byl nedopustil.

Kdo jen slova lítosti říká, ale hříchů svých v ošklivosti nemá, nad nimi se nermoutí, ani se věčných trestů bojí, ten nemá lítosti a není kajicný.

Lítost *nadpřirozenou* má, kdo s pomocí milosti Boží a pro nadpřirozené příčiny hříchů svých lituje.

Nadpřirozené příčiny lítosti jsou ty, které jen z pravého náboženství poznáváme, jako: že hříchem nebe ztrácíme a pekla zasluhujeme, že Boha, nejvyšší a lásky nejhodnější dobré urážíme, že hřích ohavný jest a největší zlé.

Měl by jen přirozenou lítost a nebyl by kajicný, kdo by jen proto litoval, že hříchy svými se zahanbil, že časnou škodu utrpěl, zdraví pozbyl a z podobných příčin pouze přirozených.

Antioch král, 1. Mak. 9, 3.

† Nadpřirozená lítost jest dvojí: dokonalá a nedokonalá.

† Lítost jest *dokonalá*, když hříchů svých opravdu litujeme, že jsme urazili Boha, toto nejvyšší dobré, tuto neskončeně dokonalou bytost, jehož nade všechno pro něho samého milujeme.

† Dokonalá lítost *pochází z lásky k Bohu*, a působí odpuštění hříchů, prve nežli člověk svátost pokání přijme, pakli jen žádost má, zpovídati se co možná nejdříve.

† Lítost jest *nedokonalá*, když litujeme hříchů svých, poněvadž jsme pro ně nebe ztratili a pekla zasloužili, aneb poněvadž hřích sám v sobě šeredný a ošklivý jest.

† Nedokonalá lítost *pochází nejvíce z bázně pekla*, a působí odpuštění hříchů jenom ve svátosti pokání, pakli člověk má zároveň opravdový úmysl nehřešiti více, pakli odpuštění hříchů od Boha doufá a jej, jakožto původa všeliké spravedlnosti, milovati počíná.

Lítost *nade všechno* má, kdo se více rmoutí, že Boha urazil, nežli by se rmoutil, kdyby *to* byl ztratil, co mu na světě nejmilejšího jest.

Komu by čeho jiného více líto bylo, nežli toho, že Boha urazil a pekla zasloužil, ten by neměl lítosti a nebyl by kajicný.

Lítost *obecnou* má ten, kdo lituje *všech hříchův* svých, o každém sobě přeje, kdyby se nikdy byl nestal.

Kdo by i jenom jediného těžkého hříchu nezelel, nemá lítosti a není kajicný, třeba by želel všech ostatních.

Zdali pravou lítost máme, to můžeme nejlépe poznati z toho, když máme pravý úmysl čili upřímné předsevzetí.

c) O pravém úmyslu.

Pravý úmysl jest pevná i upřímná vůle, života svého polepsiti a raději umříti, nežli zase hřích nějaký spáchati.

* Pravý kajicník umiňuje sobě zvláště: 1. že povinnosti stavu svého bedlivě konati a všecka přikázání zachovávatí bude;

2. že bude odpirati všemu pokušení a vyhýbati se všeliké příležitosti zlé, a že užívati bude všech potřebných prostředkův, aby zlou náklonnost přemohl;

3. že navrátí cizí statek, že napraví pohoršení, kteráž dal, a všecku škodu, kterou bližnímu na cti, na statku aneb jinak učinil;

4. že odpustí ze srdce všem nepřátelům a škůdcům svým.

Zacheus, Luk, 19, 1—10.

d) O zpovědi.

Zpověď jest vyznání, v kterém kajicný hříšník na sebe knězi žaluje ze všech hříchů svých, aby rozhřešení dosáhl.

† Zpověď nazývá se *jenerální*, zpovídá-li se někdo ze hříchů, kterých se dopustil za celý svůj život aneb za dlouhý čas života, třeba by v tom čase u zpovědi býval.

Pán Ježíš nařídil zpověď, aby kněz rozsouditi mohl, zdali hříšník odpuštění zasluhuje anebo nezasluhuje, jaké naučení by mu dáti a jaké pokání uložiti měl.

* *Svatá zpověď koná se tímto řádem*: Kajicník stojí anebo kleče u zpovědnice, modlí se nábožně a čeká, až by na něho řada přišla; tu potom kleče dí: „*Prosím Vás, ctihodný otče, za svaté požehnání, abych se mohl dobře a zcela vyzpovídati.*“

* Když byl obdržel požehnání a křížem svatým se poznamenal, říká obecnou zpověď; potom vyznává se z hříchů svých tak, aby okolostojící neslyšeli.

* Obecná zpověď říká se takto: „*Já bídny hříšník (bídny hříšnice) zpovídám se Bohu všemohoucímu, Marii, jeho důstojné Matce, všem milým svatým a Vám, otče duchovní, na místě Božím, že jsem od své poslední zpovědi, kteráž se stala . . . často a mnoho zhřešil(a) myšlením, řečmi a skutky, zvláště se vinen (vinna) dávám, že jsem . . .*“

Tu počíná člověk jmenovati ty hříchy, na které se upamatoval při zpytování svědomí.

Zpověď pravého kajicníka jest: 1. pokorná i skroušená, 2. upřímná i zřetelná, 3. celá či úplná.

Pokorně a skroušeně zpovídá se, kdo hříchy své s pravým zahanbením a s lítostí knězi vyznává.

Kdo by se při zpovědi hrdě a lehkomyšlně choval, ten by dojista nebyl kajicný a neplatně by se zpovídal.

Upřímně a zřetelně se zpovídá, kdo vyznává hříchy své, jakž je byl poznal, a všecko tak říká, aby mu zpovědník rozuměl.

Kdo by z neupřímnosti zpovědníka oklamal, ten by kajicný nebyl a neplatně by se zpovídal.

Cele neb úplně se zpovídá, kdo vyznává všechny hříchy své i počet jich i případnosti, kterými se hřích proměňuje, anebo znamenitě zveličuje.

Komu počet hříchů jeho není určitě známý, má říci, kolikráté asi se každého dopustil.

Kdo by vědomě z bázně neb ze stydlivosti zamlčel těžký hřích, ten by kajicný nebyl a neplatně čili svatokrádežně by se zpovídal.

† Po svatokrádežně zpovědi jsou následující zpovědi člověka neplatny, dokud by jich nenapravit, počínaje od první neplatné.

† Aby neplatné zpovědi napravil, musí kajicný hříšník:

1. vyznati hřích zamlčený a pověděti také, v kolika zpovědech jej zamlčel;

2. musí netoliko první neplatnou zpověď, ale také všechny následující zpovědi, v kterých o té neplatné ničeho neřekl, celé opakovati;

3. musí také říci, zdali a kolikráte po neplatných zpovědech nejsvětější svátost anebo jiné svátosti přijímal.

Nemáme se stydět ani báti, zpovídati se upřímně; neboť:

1. zpovědník nesmí nikomu a nikdy ani nejmenší věci ze zpovědi oznámiti;

2. zpovědník dobře zná lidskou slabost, raduje se z lidí opravdu kajicných a nakládá s nimi laskavě;

3. jest lépe, soukromě zpovědníku se vyznati, nežli ve hříších nepokojně žíti, nestastně umřítí, na posledním soudu se pro ně před celým světem zahanbiti a k věčnému zatracení odsouzen býti.

Když by někdo *bez viny* na těžký hřích *zapomněl*, není zpověď jeho neplatná, on pak by při budoucí zpovědi jenom ten zapomenutý hřích pověděti povinen byl.

* Když jsme se z hříchů svých náležitě vyznali, ukončíme zpověď, pozorně a nábožně řkouce: „*Těchto a všech jiných hříchů, které snad ještě na sobě mám, srdečně lituji, protože jsem Boha, nejlepší a lásky nejhodnější dobré, jimi urazil(a). Opravduť míním, nikdy více nehřešiti, všílké příležitosti ke hříchu se varovati a života svého opravdu*

polepšiti. Žádám Vás, ctihodný otče, za kněžské rozhřešení a za spasitelné pokání.“

Po skončené zpovědi máme pozor dáti, na co se nás zpovědník táže, jaké naučení nám dává, jaké pokání ukládá, a kdy rozhřešení uděluje.

Rozhřešení jest odpuštění hříchů, jehož kněz na místě Božím uděluje kajicnému hříšníkovi.

Rozhřešení kněžské má takovou platnost, jako by ho Bůh sám uděloval.

* Řekl zajisté Pán Ježíš apoštolům svým: „*Cokoli rozvázete na zemi, bude rozvázáno i na nebi;*“ „*kterýmžkoli odpustili byste hříchy, odpouštějí se jim.*“ Mat. 16, 19. Jan 20, 21.

e) O dostiučinění.

† Kromě poznání hříchů, kromě lítosti, pravého úmyslu a zpovědi náleží k pravému pokání ještě, aby hříšník za své hříchy Bohu dostiučinil, aneb za své hříchy se kal.

Dostiučinění jest: 1. ochotně konati, co nám zpovědník za hříchy naše ukládá;

2. napraviti škody, které jsme sobě a bližnímu hříchem způsobili.

Co nám zpovědník za hříchy naše konati ukládá, jmenujeme **kajici skutky** aneb **pokání**.

† Povinni jsme za hříchy své dostiučiniti, protože dostiučinění Kristova jen tehdy se účastníme, když se vynasnažujeme, sami tolik učiniti, co můžeme, abychom uražení Boha zase napravili.

† Velice nám prospívá za hříchy dostiučiniti:

1. protože dostiučiněním odvracujeme od sebe časný trest, který se nám ve svátosti pokání neodpustil;

2. protože konání kajicích skutků zmenšuje náklonnost ke hříchu, a nás opatrnějšími dělá, abychom tak snadno zase nezhřešili.

Při zpovědi ukládají se za pokání modlitba, půst, almužna a jiní kající skutkové.

Pokání od zpovědníka uložené máme vykonati:

1. s pokorným srdcem a s důvěrou v neskončené dostiučinění Kristovo;
2. věrně tak, jakž nám uloženo bylo;
3. bez odkladu, co nejdříve lze.

† Kajicný hříšník vykonává ještě *dobrovolné pokání*, poněvadž to, kteréž církev ukládá, obyčejně příliš malé bývá, a protož i samo sebou nepostačuje, aby kajicnost naši na jevo přivedlo a tresty Boží od nás odvrátilo.

† Pokání Bohu zvláště milé jest, když utrpení a protivenství, kteráž Bůh na nás sesílá, trpělivě snášíme, za jistou věc pokládajíce, že jsme za hříchy své ještě více zasloužili.

O církevních odpustcích.

Odpustkové jsou kromě svátosti pokání udělované odpuštění **časných pokut**, kteréž bychom ještě po odpuštění hříchů svých buďto na zemi aneb v očistci trpěti měli.

Odpustkové jsou dvojí: plnomocní a neplnomocní.

Plnomocní jsou odpuštění všech časných pokut, kterých jsme za své hříchy zasloužili.

Neplnomocní jsou, když se nám odpouští jenom něco těch pokut, n. př. co bychom za 40 dnů, jeden rok neb za více let vytrpěti měli.

* O odpustcích věříme: 1. že pravá církev má od Pána Ježíše moc, odpustkův udělovati (Mat. 16, 19; 18, 18.);

2. že jsou nám odpustkové velmi užiteční a protož i že jich sobě vysoce vážiti a se přičiniti máme, abychom je získali.

† Církev uděluje odpustků, že za nás božské spravedlnosti nahrazuje z pokladu neskončeného dostiučinění Kristova i svatých.

† Odpustkové jsou nám velice užiteční; neboť: 1. zbavují nás časných trestů za hříchy; 2. vzbuzují nás k pravému pokání, bez něhož nikdy nelze odpustků dojíti; 3. vedou k častějšímu přijímání svátosti pokání a oltární a ku konání dobrých skutků.

Odpustky může získati každý katolický křesťan, když ve stavu posvěcující milosti Boží jest, a když koná ty dobré skutky, za kteréž církev jistých odpustků uděluje.

Odpustků můžeme na způsob přimlavy také duším v očistci dobývati:

1. když to církev dovoluje, anebo když výslovně pro zemřelé odpustkův uděluje;

2. když dobré skutky, za které se odpustků těchto uděluje, s tím úmyslem konáme, aby duše v očistci dosáhly užiteků jejich.

† Odpustkové *milostivého léta* jsou plnomocní odpustkové, kteréž povoluje svatý Otec každých 25 let a kromě toho ještě jindy z důležitých příčin; v čas milostivého léta obdržují zpovědníci zvláštní moc nad sliby a některými hříchy, jakéž obyčejně nemají.

O kajicném životě.

† Člověk ve svátosti pokání ospravedlněný má největší starost míti o to, aby posvěcující milost kajicím životem zachoval.

† Jsme živi kajicně: 1. když sobě s lítostí a bázní své hříchy často připomínáme;

2. když každodenně za odpuštění hříchů svých prosíme, a když na tento úmysl almužnu dáváme, přikázané posty zachováváme a jiné dobré skutky konáme;

3. když všeliká protivenství a utrpení vezdejšího života s tím úmyslem trpělivě snášíme a Bohu obětujeme, abychom za hříchy své dostiučinili;

4. když svátost pokání často přijímáme.

„Pro odpuštěný hřích nebyvej bez bázně, aniž přidávej hřích ke hříchu.“ Sir. 5, 5.

† Podlé církevního přikázání jsme povinni, svátost pokání přijímat aspoň jednou za rok a v nebezpečí smrti; mimo to máme ji přijímat častěji do roka a nikdy dlouho se zpovědí neodkládati, když sobě hříchu těžkého vědomi jsme.

„Neprodlévej obrátiti se ku Pánu, aniž odkládej den ode dne, nebo náhle přijde hněv jeho, a v čas pomsty rozptýlí tě.“ Sir. 5, 8. 9.

† Máme svátost pokání často přijímat: 1. protože často hřešíme, a že nebezpečno jest, smíření s Bohem dlouho odkládati; 2. že častější zpověď nás k dokonalému poznání našich náklonností a slabostí vede, ku bdělosti a také k tomu pobízí, abychom na hlas svědomí svého dbali; 3. že se duše takto v milosti Boží posilňuje, aby příležitostem a pokušením ke hříchu snáze odpírala.

† Kdo kajicně živ jest, může důvěrně od Boha očekávat milost setrvání v dobrém a šťastnou hodinu smrti.

Svatá Maria egyptská. Svátá Pelagia.

O svátosti posledního pomazání.

Svátost posledního pomazání jest svátost, v kteréž nemocný křesťan skrze pomazání svatým olejem a skrze modlitbu kněžskou nabývá milosti Boží k prospěchu duše a často i k prospěchu těla.

* Nazývá se *posledním* pomazáním, protože obyčejně bývá poslední ze všech sv. pomazání, kteráž Pán a Spasitel náš pro spasení naše ustanovil.

† Že Pán Ježíš tuto svátost ustanovil, víme z Písma svatého, kteréž dí: „*Stůně-li kdo z vás, uveďž kněží církve a necht se modlí nad ním, mažice jej olejem ve jménu Páně, a modlitba víry uzdraví nemocného, a polehčíť jemu Pán; a jestliže jest ve hříších, budou mu odpuštěni.*“ Jak. 5, 14. 15.

Poslední pomazání působí:

1. rozmnožení posvěcující milosti, odpuštění hříchů všedních a také těžkých, pakli nemocný bez viny své nemohl prve kněžského rozhřešení dojíti;

2. odklízí ostatky hříchů, jižto jsou: časní trestové, náchylnost ke zlému a slabost k dobrému;

3. posiluje nemocného, aby bolesti a utrpení nemoci své *snadněji* snášel, všemu pokušení statečně odpíral, smrti a soudu se úzkostně nebál;

4. působí často také tělesné zdraví, jestli duši ku spasení prospívá.

Katolický křesťan má poslední pomazání přijmouti, když rozumu nabyt a nebezpečně nemocný jest.

* Za jedné nebezpečné nemoci lze přijmouti tuto svátost jenom jednou, leč by nebezpečí smrti bylo zatím pominulo a opět se navrátilo.

Aby nemocný svátost posledního pomazání **hodně** přijal, má ji žádati, *dokud ještě při smyslech jest, a připravovati se náležitě.*

† Nemocný připravuje se náležitě na svaté pomazání:

1. když svátost pokání a oltářní přijímá, aby v stavu posvěcující milosti byl, a není-li to možné, když aspoň lituje hříchů svých;

2. když božské enosti vzbuzuje, do vůle Boží se odevzdává a v Boha silně důvěruje.

† Posledního pomazání uděluje se tím řádem, že kněz prve se nad nemocným modlí, ruce na něho vzkládá, potom jej na pěti smyslech svatým olejem pomazává, říká: „*Skrze toto svaté pomazání a své nejmilostivější milosrdenství odpustiž tobě Hospodin, co jsi zrakem (sluchem — čichem — chutí a řečí — hmatem — chůzí) provinil. Amen.*“

O svátosti svěcení kněžstva.

Svátost svěcení kněžstva jest svátost, v které ti, jenž se službě církevní oddávají, skrze modlitbu, svaté pomazání a vzkládání rukou biskupových *duchovní moc a zvláštní milost* obdržují, aby trojí úřad Kristův řádně a svatě vykonávali.

Pán Ježíš ustanovil svátost svěcení kněžstva, když apoštoly při poslední večeři za kněze Nového zákona posvětil, po svém vzkříšení za duchovní pastýře ustanovil a jim všecku svoji moc odevzdal.

* Církevní služebníci světi se v tomto pořádku: nejprve se jim uděluje *čtvero nižších posvěcení*, aby některé menší služby církevní konati směli; potom se jim dává *trojí svěcení vyšší*, a sice na podjáhna, jáhna, kněze; teprve kdo na kněze posvěcen byl, může na biskupa svěcen býti.

* *Svátost svěcení kněžstva působí v těch*, kteří na kněze svěcení byli:

1. rozmnožení posvěcující milosti Boží;
2. posvěceným uděluje se moci, aby ve jménu Pána Ježíše slovo Boží kázati, obět mše svaté konati, svátostmi posluhovati a lid věřící spravovati mohli;
3. duši jejich se vtiskuje nezrušitelné znamení služebníků a náměstků Kristových.

† Aby Bůh církvi dal kněze nábožné, mají se věřící na tento úmysl často, zvláště v čas svěcení modliti a posty suchých dnů náležitě zachovávat, ale také svou vážností k duchovnímu stavu této milosti se hodny činiti.

„Proste Pána žni, aby poslal dělníky na žeň svou.“ Mat. 9, 38.

O svátosti stavu manželského.

Stav manželský jest svátost, skrze kterou se dvě svobodné osoby, muž a žena, řádně spolu

oddávají, a milosti od Boha nabývají, aby povinnosti stavu svého až do smrti věrně plnili.

Manželství ustanoveno bylo od Boha hned v ráji; Pán Ježíš povýšil je za svátost a přikázal, aby bylo svazek nerozvížitelný a svatý. Mat. 19, 4—6.

† Že manželství křesťanské jest svátost, o tom svědčí:

1. Písmo svaté, kteréž praví, že manželství jest svátost veliká v Kristu a v církvi, protože vypodobňuje duchovní sjednocení Krista s církví (Ef. 5, 32.);

2. církev katolická, kteráž po všecky časy tak věřila i učila.

† Manželství slove svazek *nerozvížitelný*, poněvadž Bůh tomu chce, aby až do smrti *spolu za jedno byli ti, kteří spolu řádně oddáni jsou*.

† Slove svazek *svatý*, protože vypodobňuje duchovní spojení Krista s církví, a že ustanoveno jest, aby se manželé hříchů mnohých uchránili, sobě ku spasení společně pomáhali a dítky své k životu svatému vychovávali.

† *Svátost manželství působí:*

1. rozmnožení posvěcující milosti;
2. přirozená láska muže a ženy se posvěcuje, aby se milovali svatě a věrně;
3. manželé obdržují zvláštní milost, aby obtíže stavu svého snadněji snášeli, všecky povinnosti své plnili, dítky své v bázni Boží vychovali, o jejich časné a věčné dobré pečovali.

† *Hodně přijímají svátost manželství:* 1. kdo se na tento stav bohabojně připravují; 2. řádně a po křesťansku v něj vstupují.

† *Řádně a po křesťansku* ve stav manželský vstoupiti, jest: poslušně se podrobiti všemu, čeho církev svatá na místě Božím při snoubencích žádá.

2. 0 žehnáních, svěceních a zařikáních.

† Církevní žehnání jsou ta bohoslužebná konání, kterýmiž nám církev milostí a dobrodiní Božích vyprošuje a podává, jmenovitě ochrany proti zlému tělu i duše aneb vysvobození od zlého.

* **Žehnání** koná se nad lidmi anebo nad věcmi, kterých lidé ku svým potřebám užívají.

* Nejvíce obyčejná *žehnání nad lidmi* jsou: žehnání všeho lidu aneb jednotlivých osob znamením svatého kříže, velebnou svátostí, svěcenou vodou; žehnání nových manželů, šestinedělek, poutníků a t. d.

* Nejvíce obyčejná *žehnání věcí* jsou: nových domů, škol, světských praporů; žehnání potravin, jako: chleba, velikonočního beránka, vajec a vína; žehnání obilí k setbě a t. d.

† **Svěcení** jsou ta bohoslužebná konání, skrze kteráž se jisté věci zvláště ke službě Boží ustanovují a ze všelikého užívání v obecném životě vyjímají.

† Taková svěcení jsou: svěcení vody křestné a vody ke kropení (svěcená neb očištná voda), svatých olejů, svící na hromnice, popele na počátku času postního, svěcení ratolesti na květnou neděli, svěcení kostelů, kaplí, hřbitovů, křížů, obrazů a t. d.

† Žehnání a svěcení ustanovena jsou od církve:

1. aby se požehnání Boží skrze Krista na všechny tvory vylilo, jako se na všechny rozšířila kletba skrze hřích Adamův;

2. aby těm, kdož Boha milují, všecky věci k dobrému sloužily.

† Církevní žehnání a svěcení nepůsobí sama sebou milosti Boží skrze viditelná znamení jako svátosti, ale při nich se milosti Boží dosahuje přímlovou a požehnáním církve.

* Velice užitečné jest, žehnání přijímati, žehnaných a svěcených věcí dobře užívat, poněvadž takto posilujeme v sobě důvěru, kterouž vzkládati máme na božskou pomoc a na božské milosrdenství, na zásluhy Ježíše Krista i na modlitbu církve.

* Povinnost naše k věcem svěceným jest, abychom je na místě pocestném chovali, uctivě s nimi zacházeli, jich jenom dle úmyslu církve užívali, všeliké pověry se při tom varujeme.

* **Zařikání** neb zažehnání jsou ta svatá konání, kterými církev zlého ducha i škodlivé jeho působení od lidí neb věcí odvrací, anebo je před ním ochraňuje.

* Zařikání konají se zvláště na křtu svatém a při některých svěceních.

Kapitola čtvrtá.

O posledních věcech člověka a o skonání světa.

„(Věřím v) těla vzkříšení a život věčný.“

† Abychom se o spasení své horlivě namáhali, k tomu se obzvláště vzbuzujeme, když častěji pomýšlíme, že přijde doba, kdy se dílo naší spásy ukončí.

„Ve všech skutečích svých pamětliv buď na poslední věci své, a na věky nezhřešiš.“ Sir. 7, 40.

† Dílo spásy ukončí se *pro každého člověka*, když z tohoto světa vykročí do věčnosti, neb když poslední věci jemu nastanou.

† *Pro veškeré člověčenstvo* ukončí se dílo spásy při skonání světa.

Rozdíl I. O posledních věcech člověka.

Poslední věci člověka jsou: smrt, soud, peklo, království nebeské.

1. O smrti.

Smrt jest odloučení duše od těla, kteréz proto žítí přestává.

Při smrti člověka odchází duše jeho na věčnost, aneb jakž také říkáme, na onen svět.

Všickni lidé pomrou, poněvadž na vsecky lidi přešel hřích prvotný, jehož pokuta jest smrt.

O smrti své ví každý člověk pouze to, že jednou zemře; ale nikoli neví, kdy umře, kde a jakým způsobem.

Pán Bůh nechává nás v nejistotě o naší smrti, abychom se **na ni každý den připravovali** a šťastně umřítí sobě zasloužili.

Popelečná středa.

„Bdětež tedy, poněvadž nevíte, v kterou hodinu Pán váš přijde. — Buďte připraveni, nebo v kterou hodinu nevíte, přijde Syn člověka.“ Mat. 24, 42. 44.

Na smrt se připravujeme, když se věrně držíme církve svaté, podlé učení jejího živi jsme, a s milostí Boží všeho hříchu se chráníme.

Smrt jest *šťastná*, když člověk umírající ve stavu milosti Boží se nachází; *nešťastná* pak jest smrt toho, kdo s těžkými hříchy ze světa odchází.

* Na šťastné smrti všecko záleží, protože po smrti čas pokání a zásluh, ale i nebezpečí hříchu přestává, pro kterouž příčinu také člověk na věky Bohu milý anebo nemilý zůstává, jakž byl v hodinu smrti své.

Podobenství o desíti pannách, Mat. 25; o služebníku, Luk. 12, 43; o bohatci, Luk. 12, 20. 21.

„Padne-li strom na poledne aneb půlnoc, na kteréž koli místo padne, tam bude.“ Kaz. 11, 3.

Těla zemřelých křestanů pochovává církve nábožně a uctivě se svatými obrady, kterýmž *křesťanský* neb *církevní pohřeb* říkáme.

2. O soudu zvláštním čili soukromém.

Při smrti člověka neumírá duše jeho, ale přichází hned *na soud Boží*.

„Uloženo jest lidem, jednou umřítí a potom bude soud.“ Žid. 9, 27.

Soud po smrti každého člověka jmenujeme *soukromý* nebo *zvláštní*, protože se děje nad každou duší zvlášť.

Bůh soudí každého člověka *ze všech skutků jeho dobrých i zlých*, kteréž za živa činil; za dobré ustanovuje odměnu, za zlé pak trest.

Duši postavenou ve smrtelném hříchu odsoudí Bůh při soukromém soudu do pekla.

Duši spravedlivou přijímá Bůh hned po soudu do nebe, anebo ji na čas do očištky odsuzuje.

3. O pekle.

Peklo jest místo, kdež zavrženci na věky se trápí.

Do pekla se dostane, kdo v smrtelném hříchu zemřel.

Trápení zavrženců záleží v tom: 1. že **od Boha na vždy odloučení jsou**, *ve společnosti ďáblů* a všech zlých se nalézají;

2. že svědomí jejich stálé *výčitky* jim dělá, a že zármutkem, zoufalostí, nenávisí a závistí naplněni jsou;

3. že po skonání světa i na těle trpěti budou, jakož nyní již na duši trpí nevýslovné bolesti a muky na místě, kdež bude věčný oheň, věčná temnota, pláč a skřípění zubů;

4. že zavrženci toto všecko trpí a trpěti budou bez naděje, aby se kdy muky jejich skončily aneb umírnily.

„Lépe jest tobě, abys omrzačelý vešel do života, nežli abys, dvě ruce maje, všel do pekla, v oheň neuhasitelný, kdežto červ jejich neumírá a oheň nehasne.“ Mar. 9, 42. 43.

„Synové království vyvrženi budou do temnoty zevnitřní; tamť bude pláč a skřípění zubů.“ Mat. 8, 12. Srovn. Luk. 16, 24—26.

† Bůh nám proto zjevil o pekelných mukách: 1. abychom se aspoň z bázně vystříhali zlého, když se ho z lásky k Bohu vystříhati nechceme;

2. abychom neváhali za hříchy své trpěti na zemi, kdež i nejtěžší trápení přece lehčí jest, nežli trápení v pekle.

4. O nebi.

Nebe jest blažené sídlo spravedlivých, kteříž tam největší radosti požívají a věčně požívati budou.

Nebe nazývá se také *život věčný*, království Boží, království nebeské.

Do nebe se dostane, kdo v milosti Boží umře, buďto že nikdy nezhřešil, anebo že za spáchané hříchy dostatečné pokání v tomto životě aneb v očištky učinil.

Blaženost nebešťanů záleží v tom: 1. že na Boha patří, jej dokonale poznávají, nade všecko milují, od něho milování jsou a z něho se nade všecko radují;

2. že se nacházejí ve společnosti s Pánem Ježíšem, Pannou Marií, anděly a svatými a ode všech milování jsou;

3. že ode všech zlých věcí tohoto světa vysvobozeni jsou a že také po vzkříšení těla budou na věky uchráněni pokušení, hříchu, nemoci, smrti a všeho, což by je koli zarmoutiti mohlo;

4. že jim není třeba se báti, aby snad jejich blaženost někdy nepřestala anebo se neumenšila.

„Čeho oko nevidalo, ani ucho neslychalo, co ani na srdce lidské nevstoupilo, to připravil Bůh těm, kteříž jej milují.“ 1. Kor. 2, 9.

„A setře Bůh všelikou slzu s očí jejich; a smrti více nebude, ani kvílení, ani křiku, ani bolesti nebude více, nebo první věci pominuly.“ Zjev 21, 4.

† Ne všickni vyvolenci požívají jedné blaženosti, ale jedenkaždý obdrží odměnu svou podle zásluh svých.

1. Kor. 3, 8. Mat. 20, 4. 8.

† Bůh nám zjevil o radostech nebeských:

1. abychom tím stáleji utrpení tohoto života snášeli a proti hříchu bojovali;

2. abychom snáze odpírali všemu lákání světských radosti, kteréž jenom krátce trvají a často příčinou bývají, že člověk nedosahuje blaženosti věčné.

„Utrpení tohoto času nejsou rovna budoucí slávě, která se zjeví na nás.“ Řim. 8, 18.

Bratři makabejští a jejich matka. 2. Mak. kap. 7.

5. O očistci.

Očistec jest místo, kdež trpí duše spravedlivých **časné pokuty** za hříchy své.

Do očistce přicházejí ti spravedliví, kteří sice v milosti Boží umřeli, ale za hříchy své **na světě se nedokáli**.

Trápení duší v očistci záleží v tom: 1. že se veliká touha jejich po spatření Boha posud nevyplňuje; 2. že snášejí veliké muky, kteréž jim Bůh spravedlivý usoudil.

Rozdíl II. O posledním soudu a skonání světa.

1. O druhém příchodu Páně.

† Vykupitelské dílo **ukončí se na zemi** tím, že Pán Ježíš ještě jednou přijde viditelně na svět, a tehdy bude vzkříšení těla, poslední soud a skonání světa.

Že Pán Ježíš ještě jednou na svět přijde, víme na jisto; neboť on sám to předpověděl, a když byl na nebesa vstoupil, řekli dva andělé apoštolům: „*Muži galilejští, co tu stojíte, hledíce do nebe? Tento Ježíš, který vzat jest od vás do nebe, tak přijde, jak jste ho viděli jdoucího do nebe.*“ Skutk. ap. 1, 11.

Den, kdy Pán Ježíš zase přijde, nazývá se **soudný**, protože bude Pán Ježíš všecky lidi souditi; nazývá se **poslední**, protože hned potom bude skonání světa.

Pán Ježíš přijde v oblacích s mocí velikou a velebností, provázen anděly, kteréž pošle s troukami a hlasem velikým.

Mat. 24, 30. 31. Mar. 13, 26. 27. Luk. 21, 27. 2. Thes. 4. 15.

Za zvuku trub a hlasů andělských nastane těla vzkříšení.

2. O vzkříšení těla.

Vzkříšení těla znamená, že v poslední den všickni zemřelí obživnou z moci Boží a již nikdy neumrou. Řekl zajisté Pán Ježíš: „*Všickni, kteří v hrobích jsou, uslyší hlas Syna Božího; i půjdou, kteříž dobře činili, na vzkříšení života, kteří pak zle činili, na vzkříšení soudu.*“ Jan 5, 29.

Bůh vzkřísí těla všech lidí, aby každý také na těle svém přijal odplatu za to, což dobrého neb zlého činil.

Lidé vstanou z mrtvých s těmi těly, kteráž měli za živa.

Těla spravedlivých budou nesmrtelná, oslavená a podobná k oslavenému tělu Kristovu, jakž byl na hoře Táboru a po svém vzkříšení.

1. Kor. 15, 42—44. Moudr. 3, 7. 8.

Těla zlých budou po vzkříšení také nesmrtelná, ale nebudou oslavena.

3. O soudu posledním neb obecném.

V poslední den bude všecky lidi souditi Pán Ježíš, jakž o tom svědčí svatý Petr, řka: „*A přikázal*

nám, kázati lidu, že on jest ustanoven za soudce živých i mrtvých.“ Skutk. ap. 10, 42.

Srovn. Mat. 19, 28. Jan 5, 26. Skutk. ap. 17, 31.; 24, 25. Řím. 2, 5.; 14, 10.; 1. Kor. 5, 10.

Soud všech lidí v poslední den jmenuje se *poslední neb obecný soud.*

Obecný soud bude se konati, *aby se plná spravedlnost Boží ukázala všem lidem.*

Poslední soud ukončí se výrokem spravedlivého soudce; spravedlivým řekne: *„Pojďte, požehnaní Otce mého, a vládněte královstvím, kteréž vám připraveno jest od ustanovení světa;“* bezbožným pak řekne: *„Odejděte ode mne, zlořečení, do ohně věčného, kterýž jest připraven ďáblu i andělům jeho.“* Mat. 25, 34. 41.

Výrok soudce spravedlivého ihned se vyplní; spravedliví půjdou za Ježíšem do života věčného, bezbožní pak s duší a s tělem půjdou do trápení věčného.

Po obecném soudu nebude již očištění, a nastane věčnost, jedněm blažená, jiným pak nešťastná.

4. 0 skonání světa.

Viditelný svět nikoli nezůstane na věky v nynější způsobě, ale bude *proměněn a oslaven*, jakož učí sv. Petr řka: *„Nového pak nebe a nové země podle zaslíbení Božího čekáme, v kterých spravedlnost přebývá.“* 2. Petr 3, 13.

† Viditelný svět bude oslaven pro vykoupění Kristovo; hřích prvotný byl příčinou, že Bůh zlořečil zemi: vykoupění Kristovo způsobí, že tato kletba bude se všeho stvoření snata, až se naplní počet spravedlivých.

„Tehdy státi budou spravedliví u veliké stálosti proti těm, kteříž je sužovali a kteříž odjímali práce jejich. Vidouce, budou se

kormoutiti bázní hroznou a diviti se náhlosti nenadálého spasení (spravedlivých), a budou říkati sami u sebe, želice, a pro úzkost ducha lkajíce: *Toť jsou ti, jižto nám byli někdy k posměchu a za přísloví potupy. My nesmyslní měli jsme život jejich za bláznovství a konec jejich za bezectný! Aj, kterak jsou počteni mezi syny Boží a mezi svatými jest los jejich! Zbloudili jsme tedy s cesty pravdy, a světlo spravedlnosti nesvítlo nám, a slunce rozumnosti nevzešlo nám! Umdleli jsme na cestě nepravosti a zahynutí a chodili jsme po cestách neschodných; a cesty Páně neznali jsme! Což nám prospěla pýcha? aneb co nám spomohla chlouba s bohatstvím? Pomínulo to všecko jako stín a jako posel mimo běžící Tak i my zrodivše se, ihned přestali jsme býti, a nemůžeme žádného znamení cnosti ukázati, ale v zlosti své strávili jsme se. — Tak mluvili v pekle hříšníci . . . Spravedliví pak na věky živi budou a odplata jejich u Pána jest.“* Moudr. 5, 1—16.

„Svět pomíjí i žádost jeho; ale kdo činí vůli Boží, zůstává na věky.“ 1. Jan 2, 17.

**Pochválen buď Pán Ježíš Kristus!
Až na věky věkův! Amen.**

Modlitby,

kterých katoličtí křesťané často říkají.

Modlitba Páně	str. 102
Pozdravení andělské	" 104
Apoštolské vyznání víry	" 4
Desatero Božích přikázání	" 64

K andělu strážnému.

Anděle Boží, strážce můj!
 rač vždycky být ochránce můj;
 mne vždycky řiď a napravuj,
 ke všemu dobrému mne vzbuzuj,
 cnostem svatým mne vyučuj,
 ať jsem tak živ, jak chce Bůh můj;
 tělo, svět, ďábla přemáhám,
 na tvá vnuknutí pozor dávám;
 a v tom svatém obcování
 ať setrvám do skonání,
 po smrti pak v nebi věčně
 chválím Boha ustavičně. Amen.

K blahoslavené Panně Marii.

1. Zdrávas královno, matko milosrdenství, živote, sladkosti, naděje naše, buď zdráva! K tobě voláme, vyhnání synové Evy; k tobě vzdycháme, lkajice a plačice v tomto slzavém údolí. I protož, orodovnice naše! obrat k nám své milosrdné oči, a Ježíše, kterýž jest požehnaný plod života tvého, nám po tomto putování ukaž, ó milostivá, ó přívětivá, ó přesladká Panno Maria!

2. Pod ochranu tvou utíkáme se, svatá Boží Rodičko! prosbami našimi nezhrdej v potřebách našich, ale ode všeho nebezpečení vysvoboď nás vždycky, ó slavná

a požehnaná Panno Maria! paní naše, prostřednice naše, orodovnice naše; se Synem svým nás smiř, Synu svému nás poroučeť, Synu svému nás obětuj!

Za zemřelé.

Odpočinutí věčné dej, Pane, duším věrných zemřelých, a světlo věčné ať jim svítí! Odpočiňtež v pokoji! Amen.

Anděl Páně.

Anděl Páně zvěstoval Panně Marii,
 A ona počala z Ducha svatého.
 Zdrávas Maria a t. d.

I řekla Maria: Aj, dívka Páně,
 Staniž mi se podlé slova tvého.
 Zdrávas Maria a t. d.

A Slovo tělem učiněno jest,
 A přebývalo mezi námi.
 Zdrávas Maria a t. d.

Oroduj za nás, svatá Boží Rodičko!
 Abychom hodni učinění byli zaslíbení Kristových.

Milost Tvou prosíme, Pane! rač v myslí naše vlíti, abychom, jenž jsme andělským zvěstováním vtělení Krista, Syna Tvého, poznali, skrze umučení jeho a kříž k slávě vzkříšení přivedeni byli. Skrze téhož Krista, Pána našeho. Amen.

U večer připouje se Otče náš . . . a Zdrávas . . . za zemřelé a pak modlitbička: Odpočinutí věčné a t. d.

Svatý růženec.

Za úvod modlíme se vyznání víry, jednou modlitbu Páně a třikrát Pozdravení andělské.

Potom následují **desátky**, jichžto každý se skládá z jednoho Otčenáše a 10 Zdrávasů; před každým Otčenášem říká se „Sláva Otci, i Synu, i Duchu svatému, jakož bylo na počátku, nyní i vždycky, až na věky věkův. Amen.“

Takových desátek jest na celý aneb na **veliký** růženec **patnácte**.

Obyčejně modlíme se toliko třetinu celého růžence čili **malý růženec**, a tedy úvod a pět desátek. První třetina celého růžence sluje růženec radostný, druhá bolestný, třetí slavný.

K malému růženci přidávají nábožní křesťané ještě desátek šestý za duše v očistci.

V každém Zdrávasu jednoho desátku přidává se po slovu Ježíš jedno a totéž tajemství; a protož na každou třetinu celého růžence připadá patero tajemství.

Podlé doby roku aneb i podlé dni téhodne střídají se třetiny celého růžence.

A. Růžence radostný

koná se od adventu až do času svatopostního.

V úvodu přidává se:

1. kterýž rozmnožuj v nás víru.
2. kterýž posilni v nás naději.
3. kterýž rozněcuj v nás lásku.

Tajemství:

1. kterého jsi, Panno, z Ducha sv. počala.
2. s kterým jsi Alžbětu navštívila.
3. kterého jsi, Panno, v Betlémě porodila.
4. kterého jsi v chrámě obětovala.
5. kterého jsi v chrámě nalezla.

B. Růžence bolestný

koná se zvláště ve svatopostním čase.

V úvodu:

1. kterýž osvěcuj rozum náš.
2. kterýž napravuj naší vůli.
3. kterýž posilňuj naší paměti.

Tajemství:

1. který se za nás krví potíti ráčil.
2. který za nás bičován býti ráčil.
3. který za nás trním korunován býti ráčil.
4. který za nás kříž nésti ráčil.
5. který za nás ukřižován býti ráčil.

C. Růžence slavný

koná se zvláště od velikonoci až do času adventního.

V úvodu:

1. kterýž pořádej naše myšlení.
2. kterýž spravuj naše slova.
3. kterýž spravuj naše skutky.

Tajemství:

1. který z mrtvých vstáti ráčil.
2. který na nebe vstoupiti ráčil.
3. který Ducha sv. sešlali ráčil.
4. který Tebe na nebe vzíti ráčil.
5. který Tě v nebi korunovati ráčil.

Každý pátek

modlíme se při zvonění ve tři hodiny odpoledne pětkrát. Otčenáš... a Zdrávas... na uctění pěti ran Krista Pána.

Před jídlem.

Oči všech doufají v Tebe, Hospodine! a Ty dáváš jim pokrm v čas příhodný, otvíráš ruku Svou a naplňuješ každého živočicha požehnáním.

Sláva Otci a t. d.

Pane, smiluj se! Kriste, smiluj se! Pane, smiluj se nad námi!

Otče náš... Zdrávas...

Pane Bože, Otče nebeský! požehnej nás i těchto Svých darů, kterých z Tvé štědroty požívati budeme. Skrze Ježíše Krista, Pána našeho. Amen.

Stolu nebeského rač nás účastny učiniti, Kriste, králi věčné slávy! Amen.

Po jídle.

Děkujeme Tobě, Otče nebeský! za Tvé dary, kterých jsme z Tvé štědroty požívali.

Sláva Otci a t. d. Otče náš... Zdrávas...

Rač odplatiti, Hospodine! všem, kteří nám pro jméno Tvé dobře činí, životem věčným. Amen.

A duše věrných zemřelých skrze milosrdenství Boží odpočiňtež v pokoji! Amen.

Před školou.

Přijď, svatý Duše! naplň srdce Svých věrných a oheň lásky Své v nich rozněť, jenž jsi národy rozdílných jazyků v jednotě víry shromáždil.

Bože, kterýž jsi srdce věřících osvětlením Ducha svatého vyučil, dejž nám v témž Duchu pravé věci smýšleti a z jeho potěšení vždycky se radovati. Skrže Ježíše Krista, Pána našeho. Amen.

Otče náš . . . Zdrávas . . .

Po škole.

Díky Tobě, Hospodine, Otče nebeský! za to dobré, kterémuž se z milosti Tvé učíme. Prosíme Tebe, aby nám, čemu jsme se naučili, prospívalo k časné i věčné blaženosti. Také Tě prosíme, abys ráčil požehnání Své vylíti na svatého Otce, na našeho mocnáře, na naše rodiče, učitele a dobrodince; abys jim ráčil hojně odplatiti vše dobré, k němuž nám pomáhají. Skrže Ježíše Krista, Pána našeho. Amen.

Otče náš . . . Zdrávas . . .

Když do chrámu vstoupíme.

Pokrop se vodou svěcenou, udělej kříž, poklekní a tepaje prsa svá, řekni po třikráte:

Bože! buď milostiv mně hříšnému! (Potom třikráte:) Pochválena buď nejsvětější svátost oltářní! (a naposledy přidej:) až na věky věkův. Amen.

Když odcházíme z chrámu.

Pochválena buď a t. d.

Milost Tvá, ó Pane! provázej mne na cestách mých a pomáhej mně, abych do stánků Tvých věčných přijíti mohl. Amen.

Způsob duchovního přijímání.

Věřím, ó Ježíši, že v nejsvětější svátosti přebýváš. — Klaním se Tobě. — Miluji Tě nade všecko. — Z lásky k Tobě lituji všech hříchů svých; na věky nechci zhřešiti více. — Duše má touží po Tobě a žádá se co nejužěji spojití s Tebou. — Poněvadž mi pak nyní nelze, přijmouti Tebe skutečně, vejdiž aspoň Svou milostí do srdce mého!

Objímám Tě, ó Ježíši, jako bys ke mně ve skutečnosti byl zavítal, a spojuji se všecken s Tebou. Nedopouštěj, abych se kdy od Tebe odloučil. Vláštní cele srdcem mým a panuj v něm podlé libosti Své! Amen.

Úmluva křestní.

Děkuji Tobě, nebeský Otče můj! že jsi na křtu svatém v úmluvu se mnou vejíti, mne za dítě Své přijmouti, dědicem Svým a spoludědicem Kristovým učiniti ráčil. Želím toho srdečně, že jsem posavad neplnil věrně, k čemu jsem se v křestní úmluvě zavázal. Avšak od této chvíle chci s Tvou milostí věrně plniti, což jsem slíbil. Obnovuji svatou úmluvu křestní: Odříkám se ďábla i všech skutků jeho, i všeliké pýchy jeho; budu odpírati všemu pokušení a nepřipustím, aby se srdce mé kochalo ve hříšných a nebezpečných rozkoších světa.

Věřím a vyznávám Tebe, jediný Bože ve třech osobách, jenž jsi Stvořitel, Vykupitel a Posvětitel můj; Tebe se přidržeti chci a Tobě sloužiti až do smrti své. Věřím, že katolická církev jest od Pána Ježíše založena, že jenom v této církvi se chová

čisté a neporušené zjevení Boží, že jenom v ní jest pravá oběť, jen v ní že jsou mocné svátosti a jiní prostředkové posvěcení a spasení mého.

Pomáhej mně, dobrotivý Otče! abych v pravé víře až do smrti setrval, milosti Tvé zbaven nebyl, a s touto milostí šťastně vykonal, což nyní slibuji. Amen.

Vzbuzení božských cností:

víry	str. 67
naděje	69
lásky	71
Obecná zpověď	129
Vzbuzení litosti a úmyslu	71
Závěrek zpovědi	130

Modlitba ranní.

(Jakmile se probudíš, ihned pomysli, že tě probudil tvůj strážný anděl — jako někdy svatého Josefa — a že dí tobě: „Povstaň, abys sloužil Bohu svému;“ anebo že sám Bůh tebe volá, jako pacholika Samuela, a rci bez odkladu: „Hle, Pane, tu jsem! Pochválen buď Pán Ježíš Kristus! Můj Ježíši, Tobě živ jsem, můj Ježíši, Tobě umírám, můj Ježíši, Tvůj jsem za živa i po smrti. Amen.“

Potom bez meškání hbitě vstaň a takto nejsvětějšímu Srdci Ježíšovu malou ranní oběť podej. Pokrop se vodou svěcenou, umyj a oblekej se. Když pak již oblečen jsi, poklekní a modli se:)

Ve jménu Otce . . . Všudy přítomný Bože, před Tebou tuto na kolena padám a Tobě se klaním. V Tebe věřím, v Tebe jedině doufám, Tebe miluji z celého srdce svého nade všecko a z lásky k Tobě miluji všechny lidi jako sebe samého.

Děkuji Tobě, že jsi mne této noci milostivě chránil a mně zase nový den darovati ráčil. Obětuji Ti celý tento dnešní den a všecko, co činiti a trpěti budu, i sebe samého zcela v jednotě

s nejsvětějším Srdcem Ježíšovým a na úmysl téhož nejsvětějšího Srdce: všecko děj se z lásky k Tobě!

Ostříhej mne po celý den ode všeho neštěstí, zvláště pak ode všeho hříchu; požehnej i milým rodičům mým a všem příbuzným a přátelům; ochraňuj a spravuj svatou církev Svou.

Abych se Tobě zalíbil, činím silné předsevzetí, že budu dnes velmi nábožně živ, jako věrné dítě Tvé a že vystříhám se všeho zlého, jakož i všeliké příležitosti ke hříchu; obzvláště umiňuji sobě a slibuji . . . (tuto obnovuj dobrý úmysl ze své poslední zpovědi). — Dej mi k tomu Svou milost a pomáhej mi, abych všechna svatá přikázání Tvá věrně plnil.

Nyní modli se:

Desatero přikázání Božích. Otče náš . . . Věřím v Boha . . . Sláva Otci a t. d. Nejsladší Srdce Pána Ježíše! dejž, abych Tě miloval víc a více. — Zdrávas královo a t. d.

Ó panovnice má, ó matko má, Panno Maria! tobě se všecken obětuji, a na důkaz, že jsem službě tvé se oddal, věnuji a posvěcuji tobě dnes oči své, uši své, ústa svá, srdce své, obětuji se tobě sám všecken. A poněvadž tvůj jsem, ó máti dobrotivá, zachovej, ochraňuj a zastávej mne jako své vlastnictví a svůj majetek!

Tříkráte *Zdrávas Maria* . . . o zachování nevinnosti.

Anděle Boží, strážce můj a t. d.

Svatý patrono můj (svatá patronko má), N., pros za mne nyní i v hodinu smrti mé! Amen.

Svatý, svatý, svatý a t. d.

Ve jménu Otce, i Syna, i Ducha svatého. Amen.

Pochválen buď Pán Ježíš Kristus! Až na věky věkův. Amen.

Modlitba večerní.

Ve jménu Otce a t. d. Pane a Bože můj! před Tebou na kolena padám a Tobě se klaním. Děkuji Tobě za toliké milosti a dobrodiní, které si mně za čas mého života a zvláště zase dnešního dne prokázal; všecko, co jsem dnes činil a trpěl, obětuji Tobě ve spojení se zásluhami nejsvětějších srdcí Pána Ježíše a Panny Marie a se zásluhami všech svatých.

Bože můj! tolik dobrotiv jsi na mne a já jsem tolik nevděčný; i dnes urazil jsem Tebe mnohokráte. Dejž mi nyní poznati hříchy mé a litovati jich.

(Nyní zpytuj svědomí; přemýšlej, kde jsi tohoto dne byl; s kým jsi zacházel; jak jsi se na těch místech a k těm osobám, k rodičům, učitelům, bratrům, sestřím a t. d. choval; co jsi kde sám anebo s jinými činil.

Potom se modli takto:

Bože a nejlepší Otče můj! jak často a velice jsem Tě dnes opět urazil a nejsvětější Srdce svého milého Ježíše zarmoutil! Ach, odpusť mi, lituji toho nyní ze srdce, že jsem se nechal ke hříchu obrátiti a že jsem dobré úmysly své tolik špatně zachoval; budoucně chci na sebe opatrnější býti, chci se polepšiti a již dne zítřejšího více radosti Tobě dělati. Pomáhej mi k tomu milostí Svou, abys mne jednou nemusel na věky do pekla zahrnouti. Odpouštím všem, kteříž mi dnes ublížili; odpustiž i Ty mně tak, Bože, nejvyšší dobré moje a Otče můj, v něhož věřím, v něhož jedině důvěřuji, Ty jediná a nejvyšší láska má!

Ochraňuj mne, dobrotivý Otče nebeský! této noci ode všeho neštěstí, zvláště pak ode všeho hříchu a všech pokušení zlého nepřítele, kteráž zavrhuji a kterýmž odpírám již napřed; a dejž mi, abych zítra opět ve zdraví a v lásce Tvé k novému životu se probudil. Měl-li bych této noci umřítí, buď vůle Tvá; jenom za to Tě žádám, abys mi ve své milosti umřítí dal a mou duši milostivě přijal v ruce své. — Opatruj a zachovej i mé rodiče, bratry a sestry, příbuzné a všechny lidi ode všeho zlého!

Modli se: *Otče náš* . . . za šťastnou hodinku smrti sobě, všem hříšníkům a všem těm, kteří této noci zemrou.

Pod ochranu Tvou a t. d.

Ó Maria, bez poskvrny počatá, pros za nás, jenž k Tobě své útočiště béřeme, pros za nás, ó Maria! zachovej nás ve stavu milosti Boží, ochraňuj nás od veliké poskvrny těla i duše; přispěj nám v hodinu smrti a v hodinu soudu!

Anděle Boží, strážce můj a t. d.

Svatý patrono můj (svatá patronka má), N., pros za mne této noci a v hodinu smrti mé!

Odevzdání se do Srdce Ježíšova:

Ó nejsladší Srdce Ježíšovo, Tobě poručím této noci srdce i tělo své, aby v Tobě odpočívaly s pokojem. Přijmi každé moje dechnutí a každý tepot mého srdce a podávej je skrze sebe Otci nebeskému za tolikeroiu obět chvály a lásky. Bdi nade mnou, když spátí budu, a zachovej mne pod křídly lásky své. Amen.

Odpočinutí věčné a t. d. — Svatý, svatý a t. d. — Požehnej a ostříhej mne Bůh Otec, Syn a Duch svatý. Amen.

(Potom svlékej se, pokrop se vodou svěcenou, polib kříž a polož se, myšlenkami nábožnými se obíraje, dokud neusneš.)

O b s a h.

Úvod	Str.	3
----------------	------	---

Kapitola první. O Bohu a jeho skutech.

Rozdíl I. O bytosti Boží.

A. O Bohu jednom	5
B. O třech Božských osobách	8

Rozdíl II. O Bohu Otci, Stvořiteli a Zachovateli nebe i země.

A. O stvoření světa a božské prozřetelnosti	10
B. O andělech	12
C. O člověku	13

Rozdíl III. O Bohu Synu, Vykupiteli člověčenstva.

A. Bůh zaslíbil Messiáše a připravoval lidi na něho	16
B. Zaslíbený Messiáš, Ježíš Kristus, přišel v pravdě.	
1. O narození Ježíše Krista	22
2. O životě Pána Ježíše	23
3. O utrpení a smrti Ježíše Krista	25
4. O vzkříšení a nanebevstoupení Páně	28
5. O osobě a důstojnosti Ježíše Krista	29

Rozdíl IV. O Bohu Duchu svatém, Posvětiteli

Rozdíl V. O církvi svaté obecné neb katolické.	
A. Založení a zřízení katolické církve	38
B. O známkách pravé církve	41
C. V katolické církvi může každý člověk býti spasen	43
D. Církev katolická jest samospasitelná	45
O svatých obcování	46

Kapitola druhá. O křesťanské spravedlnosti.

Rozdíl I. O křesťanské spravedlnosti vůbec

A. O dobrém	—
1. O dobrých skutech	50
2. O křesťanských cnostech	51
3. O křesťanské dokonalosti	54
B. O zlém čili o hříchu.	
1. Co zlé čili hřích jest	56
2. O pokušení a příležitosti ke hříchu	59
3. Kterak se hřích v duši rozmáhá	60

Rozdíl II. O křesťanské spravedlnosti zvláště, čili o přikázáních Božích a církevních.

A. O zákonu Božím aneb o přikázáních Božích	64
1. <i>O povinnostech k Bohu.</i> — O prvním přikázání Božím	66
O ctění andělů a svatých	73
O ctění svatých obrazů a ostatků	74
O druhém přikázání Božím	75
O třetím přikázání Božím	77
2. <i>O povinnostech, kteréž má křesťan k sobě samému a k bližnímu</i>	78
O čtvrtém přikázání Božím	80
O pátém přikázání Božím	83
O šestém přikázání Božím	86
O sedmém přikázání Božím	87
O osmém přikázání Božím	89
O devátém přikázání Božím	91
O desátém přikázání Božím	92
B. O pateru církevních přikázání	93
O prvním a druhém církevním přikázání	—
O třetím církevním přikázání	—
O čtvrtém církevním přikázání	95
O pátém církevním přikázání	—

Kapitola třetí. O službách Božích.

1. Co služby Boží jsou	96
2. Co k důstojnému a nábožnému konání služeb Božích pomáhá	97

Rozdíl I. O bohoslužebných konáních, kterými se zvláště čest Boží rozmáhá.

1. O modlitbě. a) O modlitbě vůbec	99
b) O modlitbě prosebné zvláště	100
c) O modlitbě Páně	101
d) O Pozdravení andělském	103
2. O oběti mše svaté. a) Co mše svatá jest	105
b) Co se při mši svaté děje	108
c) Jak mši svatou slyšeti máme	109
3. O společných pobožnostech	111

**Rozdíl II. O bohoslužebných konáních, kterými
zvláště dosahujeme milosti Boží.**

	Str
1. O svátostech. A. O svátostech vůbec	113
B. O svátostech zvláště. O svátosti křtu	114
O svátosti bířmování	117
O nejsvětější svátosti oltární	119
O svátosti pokání	124
O církevních odpustcích	132
O kajicném životě	133
O svátosti posledního pomazání	134
O svátosti svěcení kněžstva	136
O svátosti stavu manželského	—
2. O žehnáních, svěceních a zařikáních	138

**Kapitola čtvrtá. O posledních věcech člověka a o skonání
světa.**

Rozdíl I. O posledních věcech člověka.

1. O smrti	140
2. O soudu zvláštním čili soukromém	141
3. O pekle	142
4. O nebi	143
5. O očistci	144

Rozdíl II. O posledním soudu a o skonání světa.

1. O druhém příchů Páně	144
2. O vzkříšení těla	145
3. O soudu posledním neb obecném	—
4. O skonání světa	146

Modlitby	148
---------------------------	------------